

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

57. sējums

2014. gada 26. novembris

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 499. plenārsesija 2014. gada 4. un 5. jūnijā

2014/C 424/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Jauniešu nodarbinātības pasākumi: paraugprakse" — Izpētes atzinums (pēc Padomes prezidentvalsts Grieķijas pieprasījuma)	1
2014/C 424/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Transatlantiskās tirdzniecības attiecības un EESK viedoklis par pastiprinātu sadarbību un iespējamo ES un ASV brīvās tirdzniecības nolīgumu" — Pašiniciatīvas atzinums.	9

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 499. plenārsesija 2014. gada 4. un 5. jūnijā

2014/C 424/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Redzējums par rūpniecības ražojumu iekšējo tirgu"" — COM(2014) 25 final	20
2014/C 424/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu, darba ņēmēju piekļuvi mobilitātes pakalpojumiem un turpmāku darba tirgu integrāciju" — COM(2014) 6 final — 2014/0020 (COD)	27
2014/C 424/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tematu "Oglūdeņražu (piemēram, slānekļa gāzes) izpēte un ieguve ar lielpatēriņa hidropārrāvumu metodi ES"" — COM(2014) 23 final.	34

2014/C 424/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Klimata un enerģētikas politikas satvars laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam" — COM(2014) 15 final	39
2014/C 424/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Savienības siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves izveidi un darbību un ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK" — COM(2014) 20 final — 2014/0011 (COD)	46
2014/C 424/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par ES pieeju savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai" — COM(2014) 64 final	52
2014/C 424/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Kopīgiem spēkiem virzībā uz konkurētspējīgu un resursu ziņā efektīvu mobilitāti pilsētās" — COM (2013) 913 final	58
2014/C 424/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Enerģijas cenas un izmaksas Eiropā" — (COM(2014) 21 final)	64
2014/C 424/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz kazeīniem un kazeinātiem, kas paredzēti lietošanai pārtikā, un Padomes Direktīvas 83/417/EEK atcelšanu" — COM(2014) 174 final — 2014/0096 (COD)	72
2014/C 424/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Regulā (EK) Nr. 73/2009 paredzētās tiešo maksājumu korekcijas likmes noteikšanu attiecībā uz 2014. kalendāro gadu" — COM(2014) 175 final — 2014/0097 COD	73

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 499. PLENĀRSESIJA 2014. GADA 4. UN 5. JŪNIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Jauniešu nodarbinātības pasākumi: paraugprakse”**Izpētes atzinums (pēc Padomes prezidentvalsts Grieķijas pieprasījuma)**

(2014/C 424/01)

Ziņotāja: **Christa SCHWENG**

Vēstnieks *Theodoros Sotiropoulos* kgs 2013. gada 6. novembra vēstulē ES prezidentvalsts Grieķijas vārdā un saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Jauniešu nodarbinātības pasākumi: paraugprakse”

(izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 13. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā gada (2014. gada 4. jūnija sēdē), ar 124 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) cīņu pret jauniešu bezdarbu uzskata par politisku prioritāti. Lai šodienas jaunieši varētu veidot rītdienas Eiropu, viņiem ir vajadzīgas perspektīvas veidot patstāvīgu dzīvi, tostarp arī atrast darba vietu, kas atbilst viņu kvalifikācijām. Pieprasījumu pēc darbaspēka var stimulēt tikai tāda stratēģija, kas ir orientēta uz izaugsmi, konkurētspējas stiprināšanu, investoru un māsaimniecību uzticēšanās atjaunošanu, kā arī ilgtspējīgi ieguldījumi un ekonomikas atveseļošanas programma.

1.2. Lai uzņēmumus rosinātu arī ekonomiski nedrošos laikos pieņemt jaunus darbiniekus, kas bieži ir nepieredzējuši, ir vajadzīgi atbilstoši stimuli. Viens no tiem ir izglītības sistēma, kas profesionālā un personiskā līmenī izveido pamatu integrācijai darba tirgū, profesionālo izglītību vairāk orientē uz darba tirgus vajadzībām, kā arī veicina uzņēmējdarbības garu. Tāpat ir vajadzīgs dinamisks un iekļaujošs darba tirgus, kurā cilvēkiem ir prasmes, kas ir būtiskas Eiropas ekonomikas konkurētspējai, sabiedrības kohēzijai un ilgtspējīgām izaugsmes perspektīvām. Īstenojot atbilstošas reformas, jānodrošina līdzsvars starp elastīgumu un drošību. To vislabāk var nodrošināt, iesaistot sociālos partnerus.

1.3. Atbalstu jauniešiem profesijas izvēlē vajadzētu sniegt ar kvalificētu profesionālās orientācijas konsultantu palīdzību. Profesijas izvēli pozitīvi var ietekmēt analīze par darbaspēka pieprasījumu vidējā termiņā, īpaši vietējā līmenī. Dalībvalstīs, kuru izglītības sistēmas blakus teorētiskajai izglītībai piedāvā arī praktisko apmācību, krīzes apstākļos ir bijis – salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm – salīdzinoši zems jauniešu bezdarba līmenis. EESK pauž pārliecību, ka uz praksi balstīti profesionālās izglītības modeļi, piemēram, duālās izglītības sistēmas, kas ir dažās dalībvalstīs, ir sekmīgi. Šīs izglītības programmas ir īpaši veiksmīgas tad, ja visas ieinteresētās personas (darba devēji un darba ņēmēji, viņu interešu pārstāvības organizācijas, kā arī valsts iestādes) apzinās savu atbildību.

1.4. Pārejā no skolas uz darba tirgu svarīga nozīme ir arī valstu nodarbinātības dienestiem. To rīcībā jābūt atbilstošiem finanšu un cilvēkresursiem, lai tie varētu ne tikai atbalstīt bezdarbniekus darba meklējumos, bet arī uzturēt ciešus kontaktus ar uzņēmumiem.

1.5. Sociālo partnerus iesaistot izaugsmes stratēģijā, darba tirgus reformās, izglītības programmās un valstu nodarbinātības dienestu reformās, kā arī jauniešu organizācijas iesaistot Garantijas jauniešiem īstenošanā, var nodrošināt plašu sabiedrības atbalstu un līdz ar to apmierinātību ar sociālo stāvokli. Ilgtspējīgas pārmaiņas būs iespējamās tikai tad, ja lēmumus pieņems kopīgi.

2. Ievads

2.1. Efektīva cīņa pret jauniešu bezdarbu ir viens no vissvarīgākajiem pašreizējiem uzdevumiem. Bezdarba līmenis vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem vienmēr ir bijis augstāks nekā vecuma grupā no 24 līdz 65 gadiem, taču ekonomikas un finanšu krīze jauniešus, kas vēlas pirmo reizi iekļauties darba tirgū, ir skārusi īpaši smagi. Eurostat⁽¹⁾ dati liecina, ka jauniešu bezdarba līmenis līdz 2008. gada beigām bija divreiz augstāks nekā sabiedrībā kopumā, taču līdz 2012. gada beigām jauniešu bezdarba līmenis palielinājās vēl vairāk un bija 2,6 reizes augstāks nekā sabiedrībā kopumā.

2.2. Tā iemesls ir mazāk darba vietu, galvenokārt nelielās vai negatīvās izaugsmes dēļ, iekšējā pieprasījuma samazināšanās, taupības politika un ar to saistītā atteikšanās uzņemt jaunus darbiniekus valsts dienestā, un stāvokli pasliktināja tas, ka savlaicīgi netika īstenotas strukturālās reformas izglītības jomā un darba tirgū, kā arī kvalifikāciju trūkums un kvalifikācijas, kuras darba tirgū nav pieprasītas.

2.3. Jauniešu bezdarba līmenis atspoguļo 15 līdz 24 gadīgu personu, kam nav darba, īpatsvaru salīdzinājumā ar ekonomiski aktīvo personu skaitu šajā pašā vecumā, un 2013. gadā tas ES-28 dalībvalstīs bija 23,3 %. Kā otru rādītāju Eurostat⁽²⁾ aprēķina jauniešu bez darba īpatsvaru (15 līdz 24 gadīgu personu, kam nav darba, īpatsvars šajā vecuma grupā kopumā), un Eiropas Savienībā 2013. gadā tas bija 9,8 %. Šis rādītājs parāda, ka daudzi jaunieši šajā vecuma grupā mācās un darba tirgū iesaistīties nemaz nevar. Dalībvalstīs attiecībā uz jauniešu bezdarbu situācija ir ļoti dažāda: jauniešu bez darba īpatsvars Vācijā ir 4 % līdz pat 20,8 % Spānijā, jauniešu bezdarba līmenis ir 7,9 % Vācijā līdz pat 58,3 % Grieķijā.

2.4. Lai arī jāatzīmē, ka jauniešu bezdarba līmenis nenorāda, cik procenti no visiem jauniešiem ir bezdarbnieki, procentuālā ziņā daudz ir arī tādu jauniešu, kas darbu meklē.

2.5. Pievērsoties gados jauniem cilvēkiem, īpašu uzmanību ir vērts veltīt tā dēvēto NEETs (jaunieši, kuri nav nodarbināti, neizglītojas un nepiedalās apmācībā) grupai: Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (Eurofound)⁽³⁾ norāda, ka šādi jaunieši ir vairāk pakļauti riskam, ka arī vēlāk viņi dabūs tikai nestabilu darbu, un agri piedzīvota frustrācija ir cēlonis tam, ka attiecīgo personu vairāk apdraud nabadzība, sociālā atstumtība un radikalizācija. Piesardzīgi tiek lēsts, ka šādu jauniešu neiesaistīšanās darba tirgū rada izmaksas 153 miljardu EUR apmērā, kas atbilst 1,2 % no Eiropas IKP.

2.6. Tajā pašā laikā dažās ES dalībvalstīs – neatkarīgi no tā, cik augsts ir jauniešu bezdarba līmenis – ir aizvien vairāk vakancu, kuras nevar aizpildīt. Tas attiecas uz speciālistiem dažādās jomās, augsti kvalificētām MIDT profesijām (matemātika, informātika, dabas zinātnes un tehnoloģijas), kā arī uz vidēja līmeņa vadītāju posteņiem, kur vajadzīgi cilvēki ar horizontālām kompetencēm (piemēram, komunikācijas spēja, prasme strādāt komandā, uzņēmējdarbības gars u.c.).

⁽¹⁾ Eurostat – Unemployment statistics.

⁽²⁾ Eurostat – Statistics explained – Youth_unemployment.

⁽³⁾ Eurofound – NEETs.

3. Eiropas pasākumi cīņai pret jaunieši bezdarbu

3.1. Garantija jauniešiem

3.1.1. Kopš 2011. gada Eiropas Komisijas paziņojumos⁽⁴⁾ ir iekļauta ideja par garantiju jauniešiem. ES Ministru padome 2013. gadā pieņēma ieteikumu par Garantijas jauniešiem izveidošanu. To īstenojot, paredzēts nodrošināt, ka jaunieši, kas nav sasnieguši 25 gadu vecumu, četru mēnešu laikā pēc skolas pabeigšanas vai darba vietas zaudēšanas saņem labu piedāvājumu, kas nodrošina darba vietu, papildu apmācību, mācekļa vietu vai praksi.

3.1.2. Vairumu ar Garantiju jauniešiem saistīto pasākumu var līdzfinansēt no Eiropas Sociālā fonda. Turklāt 20 dalībvalstīm – ņemot vērā, ka to reģionos ir augsts jauniešu bezdarba līmenis (vairāk nekā 25 % vismaz vienā reģionā) –, ir pieejami papildu līdzekļi no nodarbinātības iniciatīvas.

3.1.3. Eiropas pusgada norišu gaitā īstenošanas plānu novērtēšana un uzraudzība jāiekļauj konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos, lai nodrošinātu, ka Garantija jauniešiem atbilst stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem.

3.1.4. **Eiropas Investīciju banka** 2013. gadā uzsāka programmu “Kvalifikācija un nodarbinātība – ieguldījumi jaunatnē”, kurai ir piešķirti 6 miljardi EUR. Tai arī 2014. gadā un 2015. gadā katru gadu paredzēts piešķirt tādus pašus līdzekļus.

3.2. Eiropas sociālo partneru rīcības sistēma cīņai pret jauniešu bezdarbu

Eiropas sociālie partneri 2013. gadā pieņēma rīcības sistēmu cīņai pret jauniešu bezdarbu⁽⁵⁾. Tās pamatā ir pastāvoši un jauni labas prakses piemēri četrās prioritārās jomās: mācības, pāreja no izglītības un darba tirgu, nodarbinātība un uzņēmējdarbība. Tās mērķis ir iedvesmot valstu sociālos partnerus rast risinājumus savā vidē un pielāgoties valstīs pastāvošajiem apstākļiem.

3.3. EESK ieguldījums

3.3.1. EESK jautājumam par jauniešu situāciju darba tirgū ir pievērsusies daudzos atzinumos⁽⁶⁾, konferencēs un uzklaušanās⁽⁷⁾. Darba tirguš novērošanas centrs izmanto jaunu darba metodi, proti, izstrādā eksperimentālus pētījumus par noteiktiem jautājumiem. Šajā procesā tiek apzināts organizētās pilsoniskās sabiedrības viedoklis dažās dalībvalstīs, lai varētu novērtēt, vai Eiropas politikas un pasākumi dod iecerētos rezultātus. Svarīgais temats par jauniešu nodarbinātību ir viens no pirmajiem jautājumiem, par kuru — ņemot vērā tā aktualitāti – izvēlējas izstrādāt šādu eksperimentālu pētījumu.

3.3.2. Atzinumā par jauniešu nodarbinātības pasākumu kopumu⁽⁸⁾ Komiteja norādīja, ka “ES un valstu līmenī ir vajadzīga reāla izaugsmes stratēģija, lai sekmētu jaunu un stabilāku darba vietu izveidi. Šim nolūkam ir nepieciešama saskaņota pieeja visiem centieniem un politikām, kas vērstas uz konkurētspējas stiprināšanu un investoru un mājsaimniecību uzticības atjaunošanu.” Turklāt Komiteja norādīja, ka Garantijai jauniešiem paredzētais finansējums 6 miljardu *euro* apmērā nebūs pietiekams.

3.3.3. Atzinumā “Stažēšanās kvalitātes sistēma”⁽⁹⁾ EESK norādīja, ka prakse ir svarīgs pasākums, kas palīdzēs iekļauties darba tirgū, taču tas nav universāls līdzeklis cīņā pret jauniešu bezdarbu. Būtu ne tikai jāparedz prasība praksi vairāk iekļaut mācību plānos un garantēt pamata sociālo nodrošinājumu, bet vajadzētu izstrādāt arī pamatnostādnes, kas var piedāvāt pārskatu par atbalsta iespējām, lai varētu veidot tādas prakses konceptus, kuros piemēro dalītas finansiālās atbildības principu.

⁽⁴⁾ Jaunatnes iespējas un jauniešu nodarbinātības pasākumu kopums.

⁽⁵⁾ Angļu valodā: Framework of actions on youth employment.

⁽⁶⁾ OV C 68, 6.3.2012., 1. lpp.; OV 68, 6.3.2012., 11. lpp.; OV C 143, 22.5.2012., 94. lpp.; OV C 299 4.10.2012., 97. lpp.; OV C 191, 29.6.2012., 103. lpp.; OV C 11, 15.1.2013., 8.–15. lpp.; OV C 161, 6.6.2013., 67.–72. lpp.; OV C 327, 12.11.2013., 58.–64. lpp.; OV C 133, 9.5.2013., 77.–80. lpp.; OV C 271, 19.9.2013., 101. lpp.; CCM/118 – EESC-2013-05662-00-00-AS-TRA (Ziņotājs: Fornea, līdzziņotājs: Grimaldi); Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts.

⁽⁷⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-eu-policies-youth-employment>

<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-skill-mobility-competitiveness>

⁽⁸⁾ OV C 161, 6.6.2013., 67. lpp..

⁽⁹⁾ Stažēšanās kvalitātes sistēma.

3.3.4. Komiteja atzinīgi vērtēja lēmumu par ciešāku sadarbību starp valstu nodarbinātības dienestiem (VND)⁽¹⁰⁾, jo tiem ir svarīga loma arī cīņā pret jauniešu bezdarbu. Valstu nodarbinātības dienestiem jāspēj ātri, elastīgi un radoši reaģēt uz izmaiņām apstākļos un īstermiņa pasākumus kombinēt ar ilgspējīgiem risinājumiem. Tāpēc jānodrošina, lai šiem dienestiem būtu atbilstoša veiktspēja un pietiekams finansiālais atbalsts. Nodarbinātības dienestiem lielāka uzmanība jāpievērš darba piedāvājuma pusei, jo darba devējiem ir aizvien grūtāk atrast tādus darbiniekus, kādi viņiem ir vajadzīgi.

3.3.5. EESK atzinumā par paziņojumu "Izglītības atvēršana"⁽¹¹⁾ uzsver, ka izglītības sistēmās digitāla pieeja var sekmēt izglītības programmu kvalitāti un radošumu. Mācību spēku iesaistīšana šīs iniciatīvas izstrādē un īstenošanā, kā arī atbilstoša sagatavotība ir izšķiroši svarīga, lai izglītību "atvērtu" inovatīvā veidā, izmantojot jaunās tehnoloģijas un atvērtos izglītības resursus ikvienam paredzētas mācīšanas un mācību apguves kontekstā. Visu ieinteresēto pušu iesaistīšana un atbalsts "mācību partnerību" izveidošanai sabiedrībā arī ir ļoti būtisks aspekts iniciatīvas veiksmīgai īstenošanai.

3.3.6. Komitejas locekļi piedāvā nākamajās nodaļās izklāstītos projektus. Tā kā daudzi projekti ir salīdzinoši jauni, nav datu par to efektivitāti un rezultativitāti, tāpēc novērtējums balstās tikai uz Komitejas locekļu viedokli.

3.4. Izglītības sistēmu reforma

3.4.1. Eiropas pusgada gaitā 16 dalībvalstīm tika ieteikts modernizēt savas izglītības sistēmas, un 12 gadījumos tika ieteikts izglītības sistēmas vairāk orientēt uz darba tirgus vajadzībām, t.i. stiprināt duālo profesionālo apmācību.

3.4.2. Izglītības sistēmas ir valstu kompetencē, un tā tam jābūt arī turpmāk. Tomēr Eiropas līmenis, veicinot pieredzes apmaiņu un mācīšanos vienam no otra, kā arī izmantojot finansiālus stimulus, var radīt nozīmīgus impulsus. Izglītības sistēmas būtu jāveido tā, lai tās jauniem cilvēkiem ne tikai dotu pamata zināšanas, bet arī iemācītu spēju pašiem reaģēt uz mainīgām prasībām, lai mūžizglītība kļūtu par cilvēka individuālās attīstības sastāvdaļu.

3.4.3. Savlaicīgi sniedzot profesionālo orientāciju un informāciju, jāpalīdz jauniešiem atpazīt savus talantus un spējas, un jāsniedz informācija par darba tirgus tendencēm. Tādi projekti kā "Wiener Töchertag"⁽¹²⁾, kura laikā meitenes apmeklē uzņēmumus, lai gūtu ieskatu par jaunām profesijām un darba izredzēm, var veicināt arī meiteņu interesi apgūt tehniskas profesijas.

3.4.4. Priekšlaicīgai skolas pamešanai ir dažādi iemesli, un tāpēc ir vajadzīgi individuāli pielāgoti pasākumi. Tādi pasākumi, kuru mērķis ir aizkavēt skolas priekšlaicīgu pamešanu, ir piemēram, "Jugendcoaching"⁽¹³⁾ Austrijā vai "Joblinge"⁽¹⁴⁾ Vācijā, kad jauniešiem, kuriem draud risks izslēgšana no sistēmas, tiek noteikts individuāls konsultāciju termiņš un sniegts atbalsts izglītības vai darba vietas meklējumos.

3.4.5. Jāatzīmē, ka Eiropas valstīs, kurās ir zems jauniešu bezdarba līmenis, ir darba tirgum un uzņēmumiem tuvas izglītības sistēmas, kuras piedāvā sertificētas un pārnesamas profesionālās kvalifikācijas. Saskaņā ar šīm sistēmām – dažādos veidos – daļa apmācības notiek tieši uzņēmumā, daļa – mācību iestādē. To ir atzinušas ES iestādes un ES sociālie partneri, kas atbalsta Eiropas Mācekļu aliansi⁽¹⁵⁾. Mācekļu prakse ir viens no galvenajiem jaunatnes garantijas shēmas elementiem, un tās veiksmīgums balstās uz plašu partnerību, kas apvieno uzņēmumu, darba ņēmēju un izglītības jomas pārstāvjus. Tādas duālas sistēmas izveidē, kas ir orientēta uz uzņēmumu, darba tirgus un jauniešu vajadzībām, ir būtiski, lai tās organizēšanā un īstenošanā cieši būtu iesaistītas uzņēmumiem tuvas struktūras. Ja ir cieši iesaistīti sociālie partneri, tie sevi uzskata par vienu no šīs sistēmas veidotājiem un to atbalsta ("sistēmas līdzīpašnieki"). Papildus tam ir vajadzīga arī darba devēju atbildība un gatavība veikt ieguldījumus. Lai arī citas dalībvalstis īstermiņā plašu apmācības sistēmu izveidot nevar, tās varētu, piemēram, izmēģināt atsevišķus duālus apmācības kursus, kuros iesaistīta konkrēta vienas nozares uzņēmumu grupa. Nozares sociālajiem partneriem vajadzētu noteikt kopējus izglītības standartus un sertifikācijas šim kursam. Vēl viena iespēja būtu pastiprināta sadarbība starp atsevišķām skolām (to autonomijas ietvaros) un atsevišķiem uzņēmumiem, kā tas ir, piemēram, Polijā.

⁽¹⁰⁾ Valstu nodarbinātības dienesti (VND).

⁽¹¹⁾ Izglītības atvēršana.

⁽¹²⁾ Töchertag.

⁽¹³⁾ NEBA – Jugendcoaching.

⁽¹⁴⁾ Joblinge.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Mācekļu darba apvienība.

3.4.6. Maltā pagājušajos gados Maltas Mākslas, zinātnes un tehnoloģijas (MCAST) koledža, izveidojot šādus apmācības kursus, savā valstī ir spērusi būtiskus soļus minētajā virzienā – daļa apmācības notiek tieši uzņēmumā. No 284 studentiem, kas praksi izgāja *Lufthansa Malta* uzņēmumā, 163 studenti atrada darba vietu.

3.4.7. **Neformāli iegūtu kvalifikāciju atzīšana** Neformālās un ikdienējās mācīšanās ceļā gūto mācīšanās rezultātu (īpaši zināšanu, prasmju un kompetenču) atzīšanai var būt svarīga nozīme nodarbinātības un mobilitātes uzlabošanā, kā arī motivācijas mūžizglītībai stiprināšanā, jo īpaši tiem, kas atrodas nelabvēlīgākā sociālajā un ekonomiskajā situācijā un kam ir zema kvalifikācija.

3.4.8. Laikā, kad Eiropas Savienība saskaras ar nopietnu ekonomikas krīzi, kas radījusi strauju bezdarba pieaugumu, jo īpaši jauniešu vidū, un sabiedrība noveco, attiecīgu zināšanu, prasmju un kompetenču atzīšana ir svarīgāka nekā jebkad, jo tādējādi var sniegt vēl vērtīgāku ieguldījumu darba tirgus darbības uzlabošanā, mobilitātes sekmēšanā un konkurētspējas un ekonomikas izaugsmes veicināšanā.

3.5. Pasākumi, kas atvieglo pāreju no skolas uz darba tirgu

3.5.1. **Kvalifikācijas un (profesionālās apmācības) izglītības pasākumi.** Darba pieredzes trūkums ir būtisks iemesls, kāpēc uzņēmumi ekonomiski grūtos laikos vilcinās darbā pieņemt jaunus cilvēkus. Tīri teorētiska apmācība bez prasības iemācīto piemērot praksē aizvien vairāk ir šķērslis, kas kavē piekļuvi darba tirgum.

3.5.2. “*Thinking outside the box on recruitment*” ir Lietuvas projekts, kura mērķis ir jauniešus sagatavot darba tirgum un viņiem piedāvāt iespējas iziet praksi atbilstošos uzņēmumos. Līdzīgi darbojas Austrijas nodarbinātības dienesta iniciatīvas “*Implacementstiftungen*”⁽¹⁶⁾, kas saved kopā uzņēmumus, kuri nevar sev atrast darbiniekus, un personas, kuras meklē darbu, bet kurām daļēji trūkst attiecīgajai darba vietai nepieciešamo zināšanu. Ar apmācību un iztiku saistītās izmaksas daļa nodarbinātības dienests un uzņēmumi. Novērtējumi rāda, ka trīs mēnešus pēc šo pasākumu beigām 75 % dalībnieku ir atraduši darbu.

3.5.3. Francijā kopā 2011. gada, pamatojoties uz dažādu profesiju sociālo partneru vienošanos, ir izveidoti pasākumi, kas īpaši paredzēti jauniem cilvēkiem ar vai bez (augst)skolas izglītības, lai viņus atbalstītu darba meklējumos. Galvenā uzmanība tiek pievērsta apmācībai, kā iesniegt darba pieteikumus. Novērtējums rāda, ka, pateicoties līdzdalībai šajā pasākumā, 65 % dalībnieku bija iekļāvušies darba tirgū, un tas ir par 18 % vairāk nekā citā grupā.

3.5.4. Īrijā ar programmas “*Jobbridge*”⁽¹⁷⁾ palīdzību jauniem cilvēkiem, kas vismaz 78 dienas ir saņēmuši sociālo pabalstu, tiek piedāvāta 6 līdz 9 mēnešus ilga prakse uzņēmumos. Turklāt praktikanti papildus saņem pabalstu 50 EUR nedēļā. Kritiski jāvērtē tas, ka cilvēki, kuri, piemēram, līdz ar mācībām arī veic nepilnas slodzes darbu, pēc mācību beigšanas šajā programmā piedalīties nevar, jo viņi nesaņem sociālo pabalstu. Komiteja uzskata, ka aktivizēšanas pasākumus jāisteno ātrāk, jo ilgais gaidīšanas termiņš cilvēkos rada pasivitāti, nevis veicina darba meklēšanu.

3.5.5. Skotijas brīvprātīgo organizāciju padome kopš 2011. gada ir uzsākusi programmu “*Community Jobs Scotland*”. Tā ir orientēta uz gados jauniem bezdarbniekiem un strādā ar sociālās palīdzības organizācijām, kas jauniešiem gan ar augstāku, gan pamatkvalifikāciju uz 6 līdz 9 mēnešiem piedāvā darba vietas vairākās nozarēs. Jaunieši iegūst īstu darbavietu, viņiem jāiesniedz darba pieteikums, un viņi saņem atalgojumu un papildu izglītību. Šajā projektā ir piedalījušies vairāk nekā 4 000 jaunu cilvēku, un 47,3 % tūlīt dabūja darbu un 63,6 % varēja netieši izmantot priekšrocības, ko sniedz papildu izglītība un brīvprātīgo darbs.

3.5.6. Dānijā arodbiedrības un nodarbinātības aģentūras sadarbībā ar publiskā un privātā sektora darba devējiem izveido prakses vietas jauniem cilvēkiem ar pabeigtu izglītību, lai viņiem sniegtu iespējas gūt darba pieredzi un specializēties savā profesijā. Apmēram 60 % personu, kas ir izgājušas šādu praksi, pēc tam ir atraduši darbu; precīzāki dati būs pieejami tikai pēc projekta noslēguma 2014. gada aprīlī.

⁽¹⁶⁾ <http://www.implacement-stiftung.at/>

⁽¹⁷⁾ Jobbridge.

3.5.7. Starptautiskā Darba organizācija (SDO) ir atzinīgi novērtējusi Slovēnijas projektu “*moje Izjusnje*”⁽¹⁸⁾ (mana pieredze), kas dod iespēju studentiem tiešsaistes platformā augšupielādēt informāciju par savu darba pieredzi, tādējādi izveidojot saikni starp studentiem un darba devējiem. Turklāt tiek izdoti sertifikāti, kas apliecina darba pieredzi.

3.5.8. Spānijā *Novia Salcedo* fonds, kas ir privāta bezpeļņas kultūras organizācija, piedāvā programmu praktikantiem, lai, dodot iespēju teorētisko apmācību kombinēt ar praktisko darba pieredzi, absolventiem palīdzētu iekļauties uzņēmumos. Novērtējums liecina, ka pēc piedalīšanās programmā vairāk nekā 52,23 % programmas dalībnieku ir noslēguši darba līgumu.

3.5.9. Čehijas Republikā darba devēji un profesionālās organizācijas kā partneri ir iesaistījušies projektā “*POSPOLU*” (“*KOPĀ*”), lai panāktu izmaiņas izglītības organizācijas veidā un pastiprinātu apmācību darba vietā; virzoties uz šiem mērķiem, tiek noslēgtas partnerības starp skolām un uzņēmumiem un izstrādāti priekšlikumi par izmaiņām mācību programmās. Projekts pirmām kārtām ir orientēts uz mācību programmām mehānikas, elektrotehnikas un civilās inženierijas, transporta un IT jomās.

3.5.10. Portugālē Tehnoloģiju centru tīkls veicina divus projektus (“*Think Industry*” un “*F1 in Schools*”), kur īpaša uzmanība ir veltīta darba tirgū vajadzīgajām jaunajām industriālajām prasmēm un izmantota praktiska pieeja, kas gan veicina instrumentu un tehnoloģiju izmantošanu, gan sniedz zināšanas, kuras nepieciešamas reāla F1 miniatūras automobiļa būvei un idejas/projekta ieviešanai tirgū. Skolas un uzņēmumi ir izveidojuši partnerības, kuru mērķis ir gados jaunu studentu vidū mainīt uzskatus par karjeru rūpniecības nozarē un viņus virzīt uz to, lai apgūtu tirgū nepieciešamās prasmes⁽¹⁹⁾.

3.5.11. Itālijā, pateicoties trīsgadīgai programmai (2014–2016) un labākam mācību prakses līgumam, pēdējo divu vidusskolas klašu skolēni var praktizēties uzņēmumos.

3.5.12. **Mobilitātes veicināšana.** Arī veicinot jauniešu pārrobežu mobilitāti darba pieredzes iegūšanai, var palīdzēt pārvarēt plaisu starp tīri teorētisku izglītību un pirmo darba vietu.

3.5.13. Kā piemēru var minēt divpusējo nolīgumu starp Vāciju un Spāniju, kurā ir paredzēts laika posmā līdz 2017. gadam nodrošināt darba un izglītības iespējas 5 000 spāņu jauniešu. Vēl viens piemērs ir Vācijas piedāvātās veicināšanas programmas “*The job of my life*” un “*Make it in Germany*”, kuru mērķis ir Vācijā piesaistīt jaunus cilvēkus, lai viņi tur iegūst izglītību profesijās, kurās nav pietiekami darbaspēka. Viņiem tiek apmaksāts sagatavojošs vācu valodas kurss savā izcelsmes valstī, pabalsts, lai palīdzētu segt ceļa un pārcelšanās izmaksas, kā arī valodas kurss Vācijā, kura mērķis ir sagatavošana praksei. Ja darba devējs pēc prakses iziešanas ir apmierināts, jauniešiem var saņemt iespēju iziet apmācības programmu, kas ilgst 3 līdz 3 ar pusi gadus un kuras laikā – papildus apmācības pabalstam – viņš saņem arī citu finansiālu pabalstu un atbalstu skolā, uzņēmumā un ikdienā.

3.5.14. Ar programmu “Integrācija ar apmaiņas palīdzību” tiek atbalstīta tādu personu grupu profesionālā integrācija, kurām ir apgrūtināta piekļuve darba tirgum, piedāvājot viņām iespējas iegūt praktisku profesionālo pieredzi citās ES dalībvalstīs. Šo programmu līdzfinansē ESF, un tās starpposma bilance liecināja, ka sešus mēnešus pēc apmaiņas programmas noslēguma 41 % dalībnieku atrada darbu, 18 % pabeidza apmācības programmas, 7 % – skolu un 4 % – studijas.

3.5.15. Lai darba tirgū labāk saskaņotu piedāvājumu un pieprasījumu, ir vajadzīga Eiropas Nodarbinātības dienestu tīkla (EURES) reforma. EESK par šo jautājumu izstrādās atsevišķu atzinumu. Taču izšķiroši būs tas, ka EURES tīkls visās – un ne tikai dažās – dalībvalstīs ir izmantots par darba tirgus politikas instrumentu un tajā ir publicēta arī informācija par vakancēm. Arī iniciatīva “*Your first EURES Job*”⁽²⁰⁾ ir labs piemērs, kas veicina gados jauna darbaspēka pārrobežu mobilitāti – šīm personām tiek pavērta iespēja uzsākt darbu savā pirmajā darba vietā (nevis iziet apmācību vai praksi), piešķirot pabalstu, lai segtu papildu izmaksas, kas rodas, uzsākot darbu citā valstī.

⁽¹⁸⁾ <http://youthpractices.org/assessment.php>; 36. lpp.

⁽¹⁹⁾ <http://www.f1inschools.com/>

⁽²⁰⁾ European Commission – *Your first EURES job*.

3.5.16. Lai nodrošinātu prasmju labāku atbilstību, ir būtiski izveidot novērošanas centrus vajadzīgo prasmju paredzēšanai un savlaicīgai noteikšanai. Tas būtu jādara reģionālajā un/vai nozaru līmenī, iesaistot sociālos partnerus, lai ātri reaģētu uz dažādajām ekonomiskajām, juridiskajām un tehniskajām izmaiņām, jo šajos līmeņos vislabāk var apzināt uzņēmumu un darba tirgus vajadzības.

3.6. Pasākumi nelabvēlīgā stāvoklī esošu jauniešu integrācijai

3.6.1. Jaunieši ar invaliditāti ir īpaši problemātiska grupa un viņiem ir vajadzīgs īpašs atbalsts, lai viņi varētu iekļauties darba tirgū. Austrijā to nodrošina ar programmu "Jobcoaching"⁽²¹⁾, ar kuras palīdzību cilvēkiem, kuriem ir invaliditāte vai grūtības mācīties, tiek sniegtas individuālas konsultācijas un atbalsts pirmajos mēnešos jaunā darba vietā. Šis atbalsts tiek sniegts ne tikai jauniešiem, bet arī attiecīgajiem uzņēmumiem.

3.6.2. Velsā ir izveidots projekts "Intermediate Labour Market", kas ir īpaši orientēts uz NEETs grupu, un jauniešiem, kuri ir visvairāk attālināti no darba tirgus, piedāvā labi strukturētu programmu un nodarbinātības iespējas. Tā mērķis ir motivēt jauniešus meklēt darbu, viņus iepazīstināt ar vispārējām normām un mudināt iegūt pamata kvalifikācijas, kā arī sniegt atbalstu darba pieteikumu sagatavošanā. Kopumā no 249 dalībniekiem 35 dalībnieki dabūja darbu.

3.6.3. Piemērs, kas atspoguļo no darba tirgus ļoti attālinātu cilvēku iekļaušanu, ir U.S. Steel Kosice īstenotais projekts "Equality of Opportunity"⁽²²⁾, kura mērķis ir nodarbināt un apmācīt Košices apgabalā dzīvojošos romus, kas ar šā projekta palīdzību pirmo reizi saskaras ar darba vidi. Kopš 2002. gada romiem ir izveidotas vairāk nekā 150 darba vietas.

3.6.4. Beļģijā īstenotajā programmā "Aktiva"⁽²³⁾ ir paredzēts, ka, nodarbinot gados jaunus mazkvalificētus cilvēkus, kas nav sasnieguši 25 gadu vecumu un vismaz 12 mēnešus ir bez darba, darba devējiem samazinās sociālās apdrošināšanas iemaksas, kā arī ir paredzēta atalgojuma subsidēšana piecus trimestrus.

3.7. Pasākumi darba tirgus reformēšanai

3.7.1. Institūts pētniecībai par darba tirgus nākotni norāda, ka "daudzās Eiropas valstīs kopš pagājušā gadsimta 80. gadiem ir liberalizēti darba līgumi ar noteiktu termiņu, lai radītu vairāk iespēju iekļauties darba tirgū, bet vienlaikus neatsakoties no daudzās valstīs spēcīgās aizsardzības pret atlaišanu"⁽²⁴⁾. Tas radīja situāciju, ka jauniem cilvēkiem aizvien vairāk tika piedāvāti līgumi tikai uz noteiktu termiņu bez iespējam pāriet uz nenoteikta termiņa darba attiecībām. Spēcīgi attīstīta aizsardzība pret atlaišanu, no vienas puses, krīzes laikā ilggadējus darbiniekus aizsargā no atlaišanas vairāk nekā jaunus darbiniekus, taču nestabilos ekonomiskos apstākļos tā ir šķērslis jaunu nepieredzējušu darbinieku pieņemšanai un tādējādi pastiprina darba tirgus segmentāciju.

3.7.2. Komiteja iesaka īpaši dalībvalstīs, kurās ir sevišķi augsts jauniešu bezdarba līmenis, turpināt darba tirgus reformas, iesaistot sociālos partnerus, lai atrastu pareizo līdzsvaru starp elastīgumu un drošību. Lai arī reformas radīs ietekmi tikai vidējā termiņā, ekonomikas atveseļošanās apstākļos tās tomēr var ievērojami veicināt jauniešu bezdarba līmeņa ātru samazināšanu.

3.8. Stimuli uzņēmumiem pieņemt darbā jauniešus

3.8.1. Lai uzņēmumiem atvieglotu lēmumu par jaunu nepieredzējušu darbinieku pieņemšanu, var būt lietderīgi piedāvāt papildu stimulus, kas bieži izpaužas kā atalgojuma subsidēšana vai samazinātas iemaksas sociālā nodrošinājuma sistēmās. Īstenojot šādus pasākumus, tomēr ir jāraugās, lai neradītu konkurences izkropļojumus un nevajinātu sociālā nodrošinājuma sistēmas. Kā piemēru var minēt atbalstu, ko organizācija HRDA⁽²⁵⁾ maksā Kipras uzņēmumiem par gados jauniem darba ņēmējiem paredzētām apmācības programmām. It īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem tas dod iespēju sniegt vajadzīgo apmācību un kompensēt ar to saistīto ražošanas iztrūkumu sākuma posmā.

⁽²¹⁾ NEBA – Jobcoaching.

⁽²²⁾ U.S. Steel Kosice – Equality of Opportunity.

⁽²³⁾ Beļģija – Activa.

⁽²⁴⁾ IZA – Jauniešu bezdarbs Eiropā.

⁽²⁵⁾ Kipra – Scheme for the job placement and training of tertiary education.

3.8.2. Somijā karte “*Sanssi*”⁽²⁶⁾ attiecībā uz jauniem darba ņēmējiem, kas nav sasnieguši 30 gadu vecumu, apliecina, ka viņu darba devēji var iesniegt pieteikumu par atalgojuma subsīdijām desmit mēnešu garumā.

3.8.3. Ungārija stimulē uzņēmumus nodarbināt darbiniekus, kas nav sasnieguši 25 gadu vecumu: ir noteikts, ka uz noteiktu laiku samazinās bruto atalgojums un sociālās apdrošināšanas iemaksas.

3.8.4. Itālijā uzņēmumiem ir paredzēti sociālo nodokļu atvieglojumi 12 mēnešu garumā, ja tie piedāvā beztermiņa līgumu 18–29 gadus veciem jauniešiem, kam pēdējos sešos mēnešos nav bijis regulāri apmaksāta darba vai kas nav ieguvuši atestātu par vispārējo vidējo vai profesionālo izglītību.

3.9. Pasākumi uzņēmējdarbības veicināšanai

3.9.1. Viens no dokumenta “Rīcības plāns uzņēmējdarbības jomā 2020. gadam – uzņēmējdarbības gara atdzīvināšana Eiropā”⁽²⁷⁾ trim pilāriem ir izglītība un apmācība uzņēmējdarbības jomā, lai veicinātu izaugsmi un uzņēmumu dibināšanu. Iniciatīvas “Uzņēmēja prasmju sertifikāts”⁽²⁸⁾ mērķis ir jauniem cilvēkiem sniegt iespējas iegūt ekonomikas un uzņēmējdarbības izglītību, kas pēc pārbaudījuma nolikšanas ir līdzvērtīga izglītībai, ko iegūst pēc pārbaudījuma, kurš Austrijā ir jānokārto, lai patstāvīgi varētu veikt uzņēmējdarbību.

3.9.2. Ar programmas “*Junior Company*” palīdzību skolēni vecumā no 15 līdz 19 gadiem dibina reālus uzņēmumus viena mācību gada garumā un reālajā tirgū piedāvā pašu izstrādātus produktus un pakalpojumus. Tā viņi tieši iepazīstas ar uzņēmējdarbības specifiku.

3.9.3. Projekts “*Extraordinary Education*” dod iespēju jauniem cilvēkiem – neatkarīgi no vecuma un valodas – nepiespiestā vidē izmēģināt uzņēmējdarbības ideju un apgūt uzņēmējdarbības un komunikācijas pamatprasmes.

3.9.4. Lai jauniem uzņēmumiem nodrošinātu piekļuvi finansējumam, kā arī viņus motivētu radīt darba vietas, Rumānijā jaundibinātiem uzņēmumiem ir samazināta reģistrācijas maksa. Turklāt ir paredzētas nodokļu atlaides diviem līdz četriem darba ņēmējiem, aizdevums līdz 10 000 EUR, kas sastāda 50 % no uzņēmējdarbības plāna, kā arī valdības garantijas 80 procentiem paņemto kredītu. Laika posmā no 2011. gada līdz 2014. gada martam kopumā tika nodibināti 12 646 MVU un radītas 22 948 darba vietas. Tikai 188 MVU savu darbību izbeidza. Šī sekmīgā programma turpinās arī 2014. gadā.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽²⁶⁾ Somija – *Sanssi card*.

⁽²⁷⁾ COM(2012) 795 final.

⁽²⁸⁾ Austrija – *Unternehmerführerschein*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Transatlantiskās tirdzniecības attiecības un EESK viedoklis par pastiprinātu sadarbību un iespējamo ES un ASV brīvās tirdzniecības nolīgumu”

Pašiniciatīvas atzinums

(2014/C 424/02)

Ziņotājs: **Jacek KRAWCZYK**

Līdzziņotājs: **Sandy BOYLE**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 11. jūlijā, nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Transatlantiskās tirdzniecības attiecības un EESK viedoklis par pastiprinātu sadarbību un iespējamo ES un ASV brīvās tirdzniecības nolīgumu”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2014. gada 20. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 187 balsīm par, 7 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. Komiteja uzskata, ka sekmīga transatlantiskā tirdzniecības un ieguldījumu partnerība (TTIP) varētu būt nozīmīgs faktors patiesas izaugsmes un optimisma radīšanā. Ņemot vērā vispārējo gauso atgūšanos no 2008. gada finanšu un ekonomikas krīzes, līdzsvarots nolīgums varētu veicināt atgriešanos pie ekonomikas izaugsmes un darbvietu radīšanas Eiropas tautsaimniecībā.

1.2. Komiteja atzinīgi vērtē nozīmīgās iespējas, ko sniedz plaša mēroga tirdzniecības nolīgums starp ES un ASV, – ne tikai izvērst tirdzniecību un ieguldījumus pāri Atlantijas okeānam, bet arī palīdzēt izstrādāt pastiprinātus globālus noteikumus un standartus, no kuriem labumu gūtu pati daudzpusējās tirdzniecības sistēma.

1.3. Ņemot vērā ES pilsoņu plaši pausto un leģitīmo prasību nodrošināt pilnīgu pārredzamību tirdzniecības sarunās, EESK vērs Padomes un Komisijas uzmanību uz to, ka saskaņoti un precīzi jāpiemēro Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 218. pants un it īpaši tā 10. punkts: “Eiropas Parlamentu nekavējoties un pilnīgi informē visos procedūras posmos”.

1.4. Saskaņā ar Lisabonas līgumu Komisijai obligāti ir jāatzīst EESK institucionālā loma visā TTIP sarunu gaitā. Lai jebkāds nolīgums gūtu plašu sabiedrības atbalstu, būtisks nosacījums ir pilnīga pārredzamība un apspriešanās ar Komiteju un citām pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām pusēm. Ieinteresētās puses iespējami agrīnā posmā jāiepazīstina ar attiecīgajiem dokumentiem.

1.5. Svarīgi, lai TTIP sniegtās priekšrocības varētu vienlīdzīgi izmantot uzņēmēji, darba ņēmēji, patērētāji un iedzīvotāji.

1.6. Sarunu gaitā un tiklīdz ir zināmi ietekmes novērtēšanā izdarītie secinājumi, jāaktualizē un jāuzrauga statistiskās prognozes un ekonomikas attīstības prognozes.

1.7. Galvenie ieguvumi no TTIP būs regulējuma jomā. Būtiska nozīme ir abu pušu stingrajām saistībām TTIP neizmantojot spēkā esošo standartu pazemināšanai. Minēto saistību ievērošanai būs izšķiroša nozīme, lai gūtu plašu sabiedrības un politisko atbalstu. Komiteja patur tiesības vērtēt galīgos rezultātus, ņemot vērā visus minētos apsvērumus.

1.8. Pretstatā gandrīz visiem pārējiem divpusējiem tirdzniecības nolīgumiem potenciālie ietaupījumi un priekšrocības transatlantiskajā partnerībā ir ar tarifiem nesaistīto tirdzniecības šķēršļu jomā. Lai gan tarifu samazināšana varētu dot tikai aptuveni 20 % ietaupījumu, dažās pamatnozārēs ir jārisina pārāk augstu tarifu problēma. Tirdzniecības jomā svarīga nozīme ir savstarpīgumam.

1.9. Ļoti liela nozīme ir rūpīgi izstrādātai nodaļai par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību; tā ir nolīguma sastāvdaļa, kas ļoti interesē pilsonisko sabiedrību abās Atlantijas okeāna pusēs.

1.10. Transatlantiskie ieguldījumi var būt svarīgs stimuls izaugsmes veicināšanai. Priekšlikums iekļaut procedūru strīdu izšķiršanai starp ieguldītājiem un valsti (ISDS) raisījis visai lielas bažas sabiedrībā apus Atlantijas okeānam. Komisija tiešsaistē ir uzsākusi sabiedrisku apspriešanu par tematu "Investīciju aizsardzība un ISDS TTIP nolīgumā", un ir svarīgi, lai šī procesa nobeigumā tiktu nodrošināts pārredzams un iekļaujošs dialogs. EESK var būt nozīmīga loma tā veicināšanā.

1.11. Visos pilsoniskās sabiedrības aspektos TTIP ir izraisījis milzīgu interesi gan Eiropas Savienībā, gan ASV. EESK jau ir izveidojusi ciešu saikni ar ASV uzņēmēju, arodbiedrību, lauksaimnieku, patērētāju un vides aizsardzības organizācijām. Neapšaubāma ir vēlme šo saikni saglabāt un izvērst, un tieši EESK ir labas iespējas veicināt un atbalstīt pašreizējo dialogu un sadarbību.

1.12. Komiteja pauž gandarījumu, ka EESK uzraudzības grupai trīs locekļu sastāvā dokumenti būs pieejami tāpat kā Komisijas izveidotajai Ekspertu konsultatīvajai grupai. Komiteja uzskata, ka tādejādi ir atzīta tās oficiālās padomdevējas iestādes loma, kas noteikta Lisabonas līgumā.

Ieteikumi

1.13. Visā sarunu norises un iespējamā nolīguma īstenošanas gaitā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai TTIP jāatzīst par pastāvīgu prioritāti. EESK stingri jāseko visiem TTIP sarunu aspektiem. Jānosaka uz projektu orientēta pieeja un turpmākajam darbam vispiemērotākās jomas, kas apzinātas, apspriežoties ar ES un ASV pilsonisko sabiedrību un Eiropas Komisiju.

1.14. Pieejai regulējuma saskaņotības jomā jābūt vērienīgai un pārredzamai, sarunas balstot uz paraugpraksi. Būtiski ir izpildīt abu pušu sniegtās garantijas, ka standarti netiks pazemināti.

1.15. Nolīgumā būtu jāiekļauj efektīvi mehānismi un sadarbība regulējuma jomā, lai veicinātu agrīnas apspriešanās par jauniem noteikumiem, kas varētu ietekmēt abu pušu intereses. Tas nedrīkst skart ES, tās dalībvalstu vai ASV tiesības reglamentēt līmenī, ko tās uzskata par atbilstīgu tādos jautājumos kā veselības, patērētāju, darba un vides aizsardzība.

1.16. Attiecībā uz tarifiem abām pusēm vajadzētu rīkoties enerģiski un tiekties uz to likvidēšanu un/vai pakāpenisku atcelšanu, arī paaugstināta riska jomās. Tas jāveic savstarpēji izdevīgā veidā.

1.17. Divpusējām tirdzniecības sarunām nevajadzētu vājināt ES saistības pret PTO un spēcīgu daudzpusēju globālo nolīgumu.

1.18. Spēcīgai un koncentrētai nodaļai par ilgtspējīgu attīstību jābūt nolīguma būtiskai sastāvdaļai. Svarīgākie aspekti ir šādi:

— pusēm jāapliecina savas saistības, kas izriet no to dalības Starptautiskajā Darba organizācijā (ILO);

— par obligāto pamatu jāizmanto astoņas ILO pamatkonvencijas, kas apstiprinātas PTO 1996. gada Singapūras deklarācijā;

— atkārtoti jāapstiprina kopējas saistības īstenot, patiesi veicināt un izpildīt tiesību aktus un iniciatīvas vides jomā;

— pusēm jāuzņemas saistības nodrošināt un veicināt dabas resursu saglabāšanu, ilgtspējīgu izmantošanu un apsaimniekošanu un galveno daudzpusējo vides jomas nolīgumu īstenošanu.

1.19. Pēc tam, kad Komisija būs pabeigusi apspriešanos par tematu "Ieguldītāju aizsardzība un procedūra strīdu izšķiršanai starp ieguldītājiem un valsti (*investor-state dispute settlement, ISDS*) TTIP nolīgumā", EESK vajadzētu veicināt plašu dialogu par *ISDS*. Lai palīdzētu šajā darbā, Eiropas Komisijai būtu jāprecizē, kādā veidā tā novērtēs un ņems vērā apspriešanās rezultātus un sniegs provizorisku definīciju tādiem terminiem kā "nenozīmīgs" attiecībā uz deklarēto "nenozīmīgu prasījumu izskaušanas" apjomu vai "sabiedrības vajadzības" attiecībā uz izņēmumiem, kas paredzēti saistībā ar ekspropriācijas aizliegšanu.

1.20. Kā daļa no pašreizējā ar TTIP saistītā darba EESK būtu jāizstrādā pašiniciatīvas atzinums par *ISDS*.

1.21. EESK atbalsta MVU jautājumiem veltītas nodaļas iekļaušanu.

1.22. Saskaņā ar saistībām, kas noteiktas Līgumā par Eiropas Savienības darbību, ir jāsaglabā sabiedrisko pakalpojumu specifiskums.

1.23. Izšķiroša nozīme ir stabilas energoapgādes nodrošināšanai un stratēģisko izejvielu pieejamībai. TTIP būtu jāveicina arī energoefektivitāte un atjaunojamo energoresursu izmantošana, kā arī jāgarantē tiesības katrai pusei saglabāt vai noteikt standartus un noteikumus šajā jomā, vienlaikus iespēju robežās strādājot pie tā, lai panāktu ES un ASV vietējo standartu konverģenci.

1.24. Būtiski ir nodrošināt, lai abās Atlantijas okeāna pusēs tiktu piemērota vienlīdzīga piekļuve publiskajam iepirkumam. Šī piemērošana nekādi nedrīkst apdraudēt ES dalībvalstu, kā arī vietējo un reģionālo pašvaldību spēju īstenot pašām savu demokrātiskā ceļā pieņemtu sociālo un vides politiku.

1.25. Abām nolīguma pusēm būtu jāatzīst: lai jebkāds panāktais nolīgums gūtu plašu sabiedrības atbalstu, pats svarīgākais ir patērētāju interešu veicināšana un aizsardzība.

1.26. Jāņem vērā spēkā esošie ES kritēriji, ko piemēro lauksaimniecībai un lauksaimniecības pārtikai, kā arī jāievēro Lisabonas līgumā noteiktais piesardzības princips.

1.27. TTIP būtu jārod praktisks risinājums, kā nodrošināt juridisko noteiktību uzņēmējdarbībai, kas balstīta uz ģeogrāfiskām norādēm.

1.28. Visā sarunu gaitā būtu jāsaglabā pilsoniskajai sabiedrībai paredzētas informatīvas sesijas katra sarunu posma nobeigumā, un tās būtu jārīko līdz pat pēdējam apspriešanas posmam pirms parafēšanas. Sabiedrības atbalsts šādām informatīvām sesijām būtu daudz lielāks, ja Komisija skaidri norādītu, ka tās ir konsultatīvas un ka ieinteresēto pušu viedokļi tiks pienācīgi ņemti vērā sarunās.

1.29. Panāktā nolīguma būtiskai sastāvdaļai jābūt spēcīgam un vienotam pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības mehānismam. Tādēļ būtu jāparedz saistības katrai pusei ar īpaši izveidotas valsts iekšējās padomdevējas grupas (*Domestic Advisory Group, DAG*) starpniecību konsultēties ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem savā valstī; minētajā grupā jānodrošina līdzsvarota saimniecisko, sociālo un vides interešu pārstāvība. EESK vajadzētu būt šāda mehānisma galvenajai dalībniecei no ES puses. Padomdevējām grupām

— vajadzētu būt pilnvarām sniegt ieteikumus iestādēm savā valstī un nolīguma apvienotām politiskajām struktūrām (piem., Apvienotajai tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejai), savukārt politiskajām struktūrām minētie ieteikumi noteiktajā termiņā būtu pienācīgi jāizskata;

— vajadzētu būt tiesīgām saņemt citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju oficiālus iesniegumus par ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanu un šādus iesniegumus pārsūtīt politiskajām struktūrām atbildes sniegšanai;

- vajadzētu būt tiesībām sniegt atzinumus un ieteikumus saistībā ar trešo pušu iesniegumiem;
- vajadzētu dot iespēju zināmos gadījumos prasīt, lai puses uzsāktu konsultāciju vai strīdu izšķiršanas procedūru, ja ir pārkāpti ilgtspējīgas attīstības sadaļas noteikumi.

1.30. Svarīgi arī paredzēt, ka abu pušu valsts iekšējās uzraudzības mehānismi vismaz reizi gadā apvienojas kā vienota organizācija, lai pārskatītu ilgtspējīgas attīstības nodaļas īstenošanu un nosūtītu abām pusēm kopīgus paziņojumus un ieteikumus.

1.31. Jāaktivizē Transatlantiskās ekonomikas padomes paredzētais Transatlantiskais darba ņēmēju dialogs un Transatlantiskais vides dialogs. Komiteja šeit vēlreiz atkārtoti aicinājumu, kas izteikts 2009. gada martā pieņemtajā EESK atzinumā ⁽¹⁾.

1.32. Neatliekamai EESK prioritātei vajadzētu būt ES un ASV kontaktgrupas izveidei.

2. Informatīvs ievads

2.1. Paziņojot par sarunu uzsākšanu par visaptverošu Transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību starp ES un ASV, Eiropas Komisijas priekšsēdētāja *Jose Manuel Barroso* kga, Eiropadomes priekšsēdētāja *Herman Van Rompuy* kga un ASV prezidenta *Barack Obama* kga kopīgajā paziņojumā tika paskaidrots, ka "ar šo vienošanos ASV un Eiropas Savienībai būs iespēja ne tikai paplašināt tirdzniecību un ieguldījumus pāri Atlantijas okeānam, bet arī veicināt tādu globālu noteikumu izstrādi, kas var stiprināt daudzpusējo tirdzniecības sistēmu".

2.2. Šajos paziņojumos ir uzsvērts nolīguma potenciāls noteikt standartus daudzpusējā kontekstā. Pēdējā laikā ES ir uzsākusi un dažos gadījumos arī noslēgusi sarunas par vairākiem divpusējiem tirdzniecības nolīgumiem. Lai gan minētajiem nolīgumiem var būt ievērojams potenciāls, EESK atkārtoti apstiprina, ka dod izteiktu priekšroku stabilam daudzpusējam nolīgumam, par kuru sarunas notikušas PTO ietvaros. Svarīgi, lai ES turpinātu šādu virzību, pamatojoties uz 2013. gadā Bali notikušās ministru konferences pieticīgajiem sasniegumiem.

3. Politiskais pamats

3.1. Abās Atlantijas okeāna pusēs un abās ASV politiskā dalījuma pusēs ir milzīga politiskā griba panākt TTIP sarunu sekmīgu rezultātu. Mērķim vajadzētu būt noslēgt sarunas pašreizējās ASV administrācijas pilnvaru periodā.

3.2. Komiteja pauž atkārtotu atbalstu sarunu patiesajai un pozitīvajai gaisotnei virzībā uz sekmīgu rezultātu. Mūs iedrošina abu pušu atkārtotie apliecinājumi, ka šo sarunu rezultātā netiks pazemināti standarti. Ņemot vērā šī jautājuma sensitivitāti un uzstājīgās prasības pēc maksimālas pārredzamības, ko Komiteja uzklusījusi no plašiem pilsoniskās sabiedrības slāņiem, EESK cieši sekos līdzī sarunām un cer uz attiecīgas labas prakses piemēru apmaiņu.

3.3. Komiteja norāda, ka visos sarunu posmos līdz pat iespējamajam panāktajam nolīgumam būs vajadzīgs plašs atbalsts no Eiropas pilsoņu puses, kuri "Savienības līmenī ir tieši pārstāvēti Eiropas Parlamentā" (sk. Līguma par Eiropas Savienību 10. panta 2. punktu). Tāpēc EESK aicina Padomi un Komisiju precīzi ievērot procedūras, kas izklāstītas Līguma par Eiropas Savienības darbību 218. pantā un it īpaši tā 10. punktā: "Eiropas Parlamentu nekavējoties un pilnīgi informē visos procedūras posmos".

3.4. Sarunu dalībniekiem jāpieliek ievērojamas pūles, lai visā sarunu gaitā regulāri apspriestos ar pilsonisko sabiedrību un informētu to par jaunākajām norisēm. Būtiska nozīme ir pilnīgai pārredzamībai, un ļoti svarīgi ir ieinteresētās puses ar attiecīgajiem dokumentiem iepazīstināt, tiklīdz tas iespējams, lai laicīgas konstruktīvas piezīmes varētu iesniegt tajā sarunu posmā, kad var ņemt vērā šādu piezīmju saturu. Tas palīdzētu arī netraucēti realizēt pārejas posmu, kad tiks iecelta jaunā Eiropas Komisija.

⁽¹⁾ OV C 228, 22.9.2009., p. 32.–39. lpp.

3.5. Transatlantisko gaisotni sabojājuši atklājumi par ASV Nacionālās drošības aģentūras (NSA) veikto spiegošanu. Sensitīvo jautājumu par NSA darbību saistot ar notiekošajām tirdzniecības sarunām, Vācijas kanclere *Angela Merkel* kdze 18. novembrī Bundestāgā paziņoja: "Transatlantiskās attiecības un līdz ar to arī sarunas par brīvās tirdzniecības nolīgumu šobrīd neapšaubāmi tiek pārbaudītas ar apsūdzībām, kas vērstas pret ASV. Apsūdzības ir smagas. Par tām jāsaņem paskaidrojums, un – kas ir vēl svarīgāk attiecībā uz nākotni – uzticēšanās jāveido no jauna." Eiropas Parlaments ir apstiprinājis rezolūciju⁽²⁾, kurā skaidri paziņots, ka Parlamenta piekrišana ES un ASV tirdzniecības darījumam "varētu tikt apdraudēta", ja ASV Nacionālās drošības aģentūra nepārtrauks vispārējo masveida novērošanu. Komiteja izsaka cerību, ka problēmas minētajā jomā var atrisināt ar diplomātiju un labu gribu.

3.6. TTIP sarunas būs droša pārbaude attiecībā uz vajadzīgās uzticēšanās atjaunošanu, un ir svarīgi atgādināt Prezidenta izpildbiroja 2013. gada marta paziņojuma Pārstāvju palātas priekšsēdētājam pozitīvo pieskaņu, kas noteica minēto sarunu toni: "Potenciālie ieguvumi pārliecinoši attaisno pūles." Tieši šādā noskaņā Komiteja izklāsta savus apsvērumus.

4. Pētījumi par TTIP ietekmi uz ekonomiku, sociālo jomu un vidi

4.1. Skepticisms par TTIP panākumu perspektīvām ir pilnīgi saprotams, it īpaši ņemot vērā iepriekš gūto pieredzi, sevišķi *Sir Leon Brittan* 1998. gada ierosmi un ne tik senos Transatlantiskos dialogus 2000. gadā. Lai nodrošinātu savstarpēji izdevīgu iznākumu, vajadzīgi kopīgi pētījumi, kuros būtu analizētas savstarpējas darbvietu radīšanas perspektīvas un tas, kurās jomās darbvietu skaits varētu samazināties. Jaunas darbvietas tomēr nebūs iespējams radīt, nenodrošinot izaugsmi. Šajā saistībā nozīmīgi ir arī Kopenhāgenas Ekonomikas institūta 2010. gadā veiktā pētījuma par ES tiešo ārvalstu ieguldījumu ietekmi secinājumi, kas atklāja, ka tiem nebūtu izmērāmas negatīvas ietekmes uz nodarbinātību.

4.2. Lai panāktu TTIP sarunu sekmīgu rezultātu, ES būtu jāizstrādā vērienīga un tālejoša pieeja. Tirgus pieejamības jomā svarīga nozīme ir savstarpīgumam. Nesenie pētījumi⁽³⁾, tostarp Komisijas veiktais ietekmes novērtējums, liecina, ka ieguvumus sniegs tikai visaptverošs nolīgums.

4.3. Sarunas būtu jābalsta uz jau esošiem panākumiem. Aprēķināts, ka ES un ASV attiecību ietvaros atbalsts ir jau kopumā 13 miljoniem darbvietu un gandrīz \$3,9 triljoniem ieguldījumos, kas ir 45 % no globālā IKP.

4.4. Jau ir veikta intensīva statistiska prognozēšana. Ekonomikas pētījumu centrs lēš, ka visaptverošs nolīgums palielinātu IKP par EUR 119 miljardiem ES un par 95 miljardiem ASV.

Transatlantiskās tirdzniecības uzņēmumu koalīcija ir aprēķinājusi, ka TTIP radītu 0,5 miljonus labi apmaksātu darbvietu ES un ASV.

4.5. Tomēr ir arī mazāk optimistiskas prognozes, piemēram, Ekonomikas politikas pētījumu centrs (CEPR) lēš, ka lielākā daļa darbvietu tiks radītas mazkvalificētās nozarēs, turpretī īpaši samazināsies darbvietu skaits augsti kvalificētiem darbiniekiem ES elektronikas nozarē. Minētais pētījumu centrs paredz, ka TTIP izraisītās ekonomikas pārstrukturēšanas rezultātā 0,2–0,5 % ES darbaspēka varētu būt spiesti pāriet citā darbā. Ir svarīgi šādas izmaiņas atpazīt agrīnā posmā un skartajās nozarēs/dalībvalstīs veikt atbilstīgus pasākumus, lai atzītu pārņemamas prasmes un pārkvalificētu šos augstas kvalifikācijas darba ņēmējus.

4.6. Neizbēgami ir tas, ka sekmīgas TTIP ietekme būs nevienmērīga; tā būs atšķirīga dažādās valstīs, reģionos un nozarēs. Tādēļ sarunu gaitā statistikas prognozes pastāvīgi jāaktualizē un jākontrolē; solījumi jāpārbauda, tos salīdzinot ar mainīgo realitāti.

4.7. Svarīgi, lai Komiteja veicinātu visus šādus vajadzīgos ietekmes novērtējumus un sekotu tiem līdz, it īpaši darbvietu radīšanas, darbvietu mobilitātes, nodarbinātības kvalitātes un tehnoloģijas izmantošanas jomā.

⁽²⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0230+0+DOC+XML+V0//LV&language=LV>
⁽³⁾ Sk. "Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment. An Economic Assessment", Ekonomikas politikas izpētes centrs, Londona, 2013. gada marts. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf

4.8. Pētījumi ES jau tiek veikti (piem., tirdzniecības ilgtspējas ietekmes izpēte, ko patlaban veic pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma⁽⁴⁾), tomēr īpaši svarīgi ir, lai šis process būtu plašs, atvērts, pārredzams un saņemtu pastāvīgu pilsoniskās sabiedrības atbalstu. Savukārt Komiteja arī izsaka gatavību sniegt būtisku un regulāru ieguldījumu šajā jomā. Visā procesā pastāvīgi un konstruktīvi būtu jāiesaista pilsoniskā sabiedrība un pilnībā jāatzīst tās loma. Šis atzinums ir EESK sākotnējais ieguldījums iepriekš minētajās norisēs.

4.9. Komiteja patur tiesības galīgos rezultātus vērtēt, ņemot vērā visus minētos apsvērumus.

5. Tarifu atcelšana transatlantiskajā tirdzniecībā

5.1. Neraugoties uz salīdzinoši zemajiem tarifiem, abpus Atlantijas okeānam ir daži tarifu maksimumi paaugstināta riska produktiem, piemēram, tabakai, tekstilizstrādājumiem un apģērbiem, cukuram, apaviem, piena produktiem un dažiem dārzenņu veidiem. Turklāt ASV saglabā augstus tarifus pārtikas izstrādājumiem, zivju un gaļas izstrādājumiem, graudaugu, makaronu un šokolādes izstrādājumiem. Tirgus dalībniekiem, kas darbojas minētajās nozarēs, tarifu atcelšana varētu būt īpašs stimuls iesaistīties eksporta darbībā.

5.2. Turklāt transatlantiskajai tirdzniecībai ir raksturīgs uzņēmumu iekšējās tirdzniecības un starppatēriņa preču tirdzniecības ievērojams apjoms. Gatavie izstrādājumi bieži ir samērā sarežģītas piegādes ķēdes rezultāts, un pat maziem tarifiem varētu būt ievērojama ietekme uz produkta konkurētspēju. Tādēļ iespējami lielāks skaits nodevu būtu jāatceļ no nolīguma darbības pirmās dienas. Attiecībā uz pārējām nodevām pārejas periodam nevajadzētu būt garākam par 5 gadiem.

6. Būtisku atšķirību likvidēšana regulējumā un standartu noteikšanā

6.1. ASV un ES ir vispārēji atzīts tas, ka TTIP lielākais potenciāls attiecināms uz regulējuma jomu. EESK atzinīgi vērtē ES galvenā sarunu vadītāja *Ignacio Garcia Bercero* kga paziņoto stingro apņemšanos, ka "šīs sarunas nav, un es atkārtotju – nav par standartu pazemināšanu".

6.2. Komitejai tas ir ļoti nozīmīgs punkts, un, pamatojoties tieši uz minēto paziņojumu un faktu, ka 2013. gada novembrī pilsoniskās sabiedrības informēšanas sanāksmē to pašu atkārtotja arī ASV galvenais sarunu vadītājs *Dan Mullaney* kgs, EESK šajā atzinumā neizskata daudzas no tām problēmām, kas rastos, ja iepriekš minētā apņemšanās netiktu ievērota pilnībā.

6.3. ASV ir ne tikai ES lielākais tirdzniecības partneris, bet arī līdzīgi domājošs partneris, ar ko mums ir daudzas kopīgas vērtības un ideāli. ES un ASV kopīgu iezīmju ir daudz vairāk nekā atšķirību. Tas ir reti sastopams gadījums, kā arī lielisks pamats vērienīgam rezultātam. Lai eksporta potenciālu atbrīvotu pilnībā, galvenā uzmanība būtu jāpievērš ar tarifiem nesaistītu šķēršļu likvidēšanai un noregulēšanai savstarpēji izdevīgā veidā, vienlaikus saglabājot iedzīvotāju, patērētāju, darba un vides aizsardzības pašreizējo līmeni un standartus. Uz tā mums ir jābalstās.

6.4. Atšķirīgas pieejas regulējumam/standartu noteikšanai tomēr ir, un vairākās nozarēs, piemēram, ķīmijas rūpniecībā, pārtikas nekaitīguma nodrošināšanā, lauksaimniecībā, mehānisko transportlīdzekļu, kosmētikas, audumu un apģērbu ražošanā un farmaceitiskajā rūpniecībā, vajadzēs veikt daudz dziļāku izpēti. Daudzās jomās vajadzētu būt iespējai panākt savstarpēju izdevīgumu, palielinot regulējuma konsekvensi, saskaņotību un savstarpēji atzīstot testēšanas un atbilstības novērtējumu, lai līdzīgos procesos panāktu līdzīgus rezultātus. Visos šajos virzienos tomēr jāievēro starptautiskie standarti.

6.5. Lai veicinātu tirdzniecību, ar procedūru modernizēšanu un muitas sadarbību būtu jāsekmē vienkāršošana un nevajadzīgu muitas nodokļu un pārbaužu likvidēšana.

⁽⁴⁾ <http://www.trade-sia.com/ttip/>

6.6. Par būtisku iezīmi ciešākai ES un ASV sadarbībai regulatīvajā jomā jāklūst paraugprakses piemēru popularizēšanai un apmaiņai, kā arī iedzīvotāju drošības, veselības un saimnieciskās labklājības uzlabošanai abās Atlantijas okeāna pusēs.

6.7. Tikpat tālejošām vajadzētu būt sarunām par tehniskiem šķēršļiem tirdzniecībai (*technical barriers to trade, TBT*), kurās "TBT-plus" nodaļa, pamatojoties uz mērķi nepazemināt standartus, varētu būt viens no veidiem, kā veicināt paļāvību uz mūsu attiecīgajām regulatīvajām sistēmām.

6.8. Lai nepieļautu jaunus šķēršļus, jāievieš efektīvi mehānismi, piemēram, iepriekšēja apspriešanās par noteikumiem, kam varētu būt nozīmīga ietekme uz ASV vai ES rūpniecību, ja tie nodrošina iespēju visām ieinteresētajām pusēm sniegt savu ieguldījumu. Tas nedrīkst skart tiesības reglamentēt saskaņā ar atbilstošajiem veselības, iedzīvotāju/patērētāju aizsardzības un darba/vides standartiem, kurus ieinteresētās puses uzskata par atbilstošiem sabiedrības interesēm.

6.9. Svarīgi, lai reglamentējošu lēmumu pieņemšanas prakse abās Atlantijas okeāna pusēs, kā arī ES un ASV sadarbība regulējuma jomā balstītos uz tādiem principiem kā pārredzamība, pārskatatbildība un politikas process, kurā objektīvi un atklāti iesaistītas visas sabiedrības grupas.

6.10. Turpmākajā regulējumā atšķirības starp pusēm attiecībā uz noteikumiem un standartiem varētu ievērojami samazināt, izmantojot plašu dialogu un apspriešanos jau agrīnā posmā, tādējādi mazinot atšķirības un izmaksas gan ražotājiem, gan patērētājiem.

7. Ilgtspējīga attīstība un atšķirīgi standarti

7.1. ES un ASV ir nozīmīga loma diskusijās par ilgtspējīgu attīstību globālā līmenī, kā arī starptautiskajā sadarbībā, kas veicina mērķu sasniegšanu minētajā jomā. Vienlaikus, lai vairotu savu iedzīvotāju labklājību, gan Eiropas Savienībai, gan ASV ir svarīgi virzīties uz ilgtspējīgu attīstību visos trīs tās pilāros (ekonomikas izaugsme, sociālā attīstība un vides aizsardzība). Tādēļ TTIP un jo īpaši tās daļa, kas attiecas uz tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību, dos iespēju ES un ASV atkārtoti apliecināt apņemšanos atbalstīt ilgtspējīgu attīstību, īstenojot attiecīgu politiku, kā arī pastiprinot tirdzniecību un ieguldījumu plūsmu, dialogu un sadarbību paredzamā nolīguma ietvaros.

7.2. Kopš 2009. gada decembra saskaņā ar Lisabonas līgumu⁽⁵⁾ ES ir centusies visos tirdzniecības nolīgumos, ko tā apspriež, iekļaut nodaļu par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību. EESK, tāpat kā Eiropas Parlaments, stingri atbalsta šādu virzību.

7.3. Jaunajā nolīgumā svarīgi ir vēlreiz apstiprināt pušu tiesības reglamentēt un noteikt pašām savas prioritātes, politiku un likumus ilgtspējīgas attīstības jomā, ievērojot pušu saistības attiecībā uz starptautiskajiem standartiem un nolīgumiem.

7.4. Atzinīgi vērtējama ir bieži citētā Komisijas apņemšanās, ka ES veselības, drošības, vides, darba un patērētāju aizsardzības standarti netiks pazemināti. EESK arī būtu jāseko līdzi šim jautājumam, lai nodrošinātu, ka minētā garantija netiek apdraudēta.

7.5. Šis aspekts mums būtu jāizskata sīkāk, izklāstot galvenās problēmas un izvirzot konstruktīvus priekšlikumus situācijas uzlabošanai, īpaši attiecībā uz sociālajiem jautājumiem. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai TTIP par pastāvīgu prioritāti jāatzīst visā sarunu norises un īstenošanas gaitā.

7.6. Pusēm vajadzētu atkārtoti apstiprināt apņemšanos efektīvi īstenot un izpildīt savus tiesību aktus nodarbinātības jomā. Tām vajadzētu arī atkārtoti apstiprināt saistības, kas izriet no to dalības Starptautiskajā Darba organizācijā (*ILO*), tostarp no *ILO* 1998. gada Deklarācijas par pamatprincipiem un tiesībām darbā, kura ir saistoša visiem *ILO* dalībniekiem. Astoņām *ILO* pamatkonvencijām, kas apstiprinātas PTO 1996. gada "Singapūras ministru deklarācijā", jābūt sociālo aspektu obligātajam pamatam TTIP nodaļā, kas veltīta ilgtspējīgai attīstībai, kā tas jau ir visos nesen noslēgtajos ES brīvās tirdzniecības nolīgumos⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 207. pantā ir noteikti ES tirdzniecības politikas principi, un Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. panta 5. punktā un LES 21. pantā ir noteikti ES ārējās darbības vispārējie principi, kas attiecas arī uz ES atbalstu tirdzniecībai un ilgtspējīgai attīstībai.

⁽⁶⁾ OV L 127 14.5.2011, 62.-65. lpp.

7.7. ES, veidojot savu iekšējo tirgu, vienmēr ir atbalstījusi sociālo programmu, un EESK patiesi ir reāls piemērs šai ES apņēmībai risināt dialogu un panākt vienprātību. Pienācīgi ņemot vērā samērā atšķirīgo ASV sociālo modeli, Eiropas Savienībai tomēr vajadzētu stingri sekmēt un aizsargāt savu modeli, kura pamatā ir sociālā solidaritāte.

7.8. Pusēm būtu jāatzīst nozīme, kāda ir globālai vides pārvaldībai un noteikumiem, kas nepieciešami, lai risinātu vispārējās nozīmes ekoloģiskas problēmas. Pusēm vajadzētu atkārtoti apstiprināt apņemšanos efektīvi īstenot un izpildīt savus tiesību aktus vides jomā. Turklāt pusēm būtu jāatkārtoti jāuzsver apņemšanās turpināt veikt pasākumus, lai nodrošinātu un sekmētu dabas resursu saglabāšanu, ilgtspējīgu izmantošanu un pārvaldību. Līdz ar to pusēm būtu jāatkārtoti jāapstiprina arī savas saistības, kas izriet no daudzpusējiem nolīgumiem vides jomā (*Multilateral Environmental Agreements, MEA*).

7.9. TTIP vajadzētu dot arī iespēju ES un ASV atbalstīt tirdzniecību un ieguldījumus, kas sekmē ilgtspējīgu attīstību, piemēram, liberalizējot vides preču un pakalpojumu tirdzniecību (saskaņā ar 2014. gada 24. janvārī Davosā paziņoto iniciatīvu, kurai abas puses ir piederīgas), veicinot uzņēmumu sociālo atbildību utt.

7.10. ES atšķirībā no ASV vispārējā strīdu izšķiršanas procedūrā vēl nav integrējusi ilgtspējīgas attīstības nodaļā iekļautos jautājumus par vidi un nodarbinātību. Tā vietā minētie jautājumi ir iekļauti konsultāciju procedūrā, saskaņā ar kuru nevar noteikt tirdzniecības sankcijas. Šādas nostājas pamatojums nav skaidrs, un EESK aicina Komisiju to precizēt.

8. Ieguldījumi

8.1. Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā Eiropas Savienībai tagad ir kompetence ieguldījumu jomā. Visi spēkā esošie atsevišķie divpusējie ieguldījumu līgumi (*Bilateral Investment Treaties, BITs*) starp ASV un deviņām ES dalībvalstīm tiktu aizstāti ar jaunu nolīgumu.

8.2. Daudzpusējā līmenī ES un ASV ir līgumslēdzējas puses PTO Līgumam par investīciju pasākumiem saistībā ar tirdzniecību (*Trade Related Investment Measures, TRIMs*). Minētais nolīgums tomēr attiecas tikai uz preču tirdzniecību, bet neattiecas uz pakalpojumu tirdzniecību vai citām nozīmīgām jomām, kas attīstījušās pēdējos 20 gados. Turklāt ES un ASV 2012. gada aprīlī panāca vienošanos par tālejošu principu kopumu attiecībā uz ieguldījumiem un ir aicinājušas citas valstis tām pievienoties.

8.3. Abpus Atlantijas okeānam lielu sabiedrības interesi un bažas ir izraisījis jautājums par ISDS mehānisma iekļaušanu. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas atzīto, ka agresīva tiesvedība⁽⁷⁾ izraisa ievērojamas bažas sabiedrībā, un ir gandarīta, ka Komisija, atbildot uz sabiedrības lielo ierīcētību, nolēmusi rīkot atsevišķu sabiedrisko apspriešanu par ieguldījumu aizsardzību un ISDS. Šī 2014. gada 27. martā uzsāktā sabiedriskā apspriešana ir labs piemērs, kā veicināt pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu sarunās.

8.4. EESK uzskata: ir ļoti svarīgi, lai neviens TTIP ierosinātais noteikums par ISDS nemazinātu ES dalībvalstu spēju reglamentēt sabiedrības interesēs. Komiteja pieņem zināšanai centienus palielināt pārredzamību un izstrādās pašiniciatīvas atzinumu par ISDS.

8.5. Komisijas 2013. gada 3. oktobra Informatīvās lapas 8. punktā ir izklāstīti priekšlikumi, kā apturēt ISDS tiesvedības iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu. Komiteja uzskata, ka attiecībā uz vairāku terminu definīciju trūkst skaidrības. Tādi termini ir, piemēram, “nenozīmīgi prasījumi” un “sabiedriska mērķis”. Šiem terminiem steidzami jānosaka precīzas definīcijas.

8.6. EESK uzskata, ka ES sarunu nostājā svarīgi ir paredzēt vairākus nosacījumus ISDS iekļaušanai nolīgumā, un viens no šādiem nosacījumiem būtu, ka attiecīgie nolīguma noteikumi ļauj dalībvalstīm “nediskriminējošā veidā tiekties uz leģitīmu valsts politikas mērķu sasniegšanu sociālajā, vides, drošības, patērētāju aizsardzības, finanšu sistēmas stabilitātes, sabiedrības veselības aizsardzības un drošības jomā”. Svarīgi, lai šāda nostādne būtu ES puses sarunu dalībnieku vadošais princips un lai tas būtu skaidri minēts nolīgumā.

⁽⁷⁾ Agresīvo tiesvedību šobrīd praktizē privātas uzņēmēj sabiedrības pret suverēnām valstīm, piem., *Veolia* pret Ēģipti un *Philip Morris* pret Austrāliju.

9. MVU

9.1. Eiropas Savienībā un ASV gan mazie un vidējie, gan jaundibināti uzņēmumi ir nozīmīgi izaugsmes un darbvietu radīšanas virzītāji. Vairāk nekā 20 miljoni uzņēmējsabiedrību ES un 28 miljoni uzņēmējsabiedrību ASV ir MVU. Abās Atlantijas okeāna pusēs MVU ir nozīmīgs inovācijas, jaunu produktu un jaunu pakalpojumu avots un jau izmanto transatlantiskās tirdzniecības sniegtās priekšrocības.

9.2. TTIP būs īpaši nozīmīga mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jo tirdzniecības šķēršļi mēdz nesamērīgi vairāk apgrūtināt mazākus uzņēmumus, kam ir mazāk resursu šādu šķēršļu pārvarēšanai nekā lielākiem uzņēmumiem. MVU iespējamie ieguvumi no TTIP ir tarifi, reglamentējoši jautājumi un ar tarifiem nesaistīti šķēršļi, pakalpojumi, elektroniskā tirdzniecība, valsts iepirkums, muita un tirdzniecības atvieglošana, kā arī intelektuālā īpašuma tiesības.

9.3. EESK atbalsta MVU jautājumiem veltītas nodaļas iekļaušanu TTIP. Šādā nodaļā būtu jānosaka mehānismi abu pušu sadarbībai, lai sekmētu MVU līdzdalību transatlantiskajā tirdzniecībā. Noteikumos varētu iekļaut arī MVU komiteju, kas nodarbotos ar mazajām uzņēmējsabiedrībām un tūmekli izvietotas informācijas un citu resursu izvēšanu, lai palīdzētu MVU izprast nolīguma noteikumus un iespējamās priekšrocības.

10. Patērētāju intereses

10.1. Izšķirošs faktors TTIP sekmīgai īstenošanai ir patērētāju uzticēšanās. Tā veicinās patērētāju izdevumus, kam savukārt būs netieša pozitīva ietekme uz izaugsmi un nodarbinātību. Tāpēc būtiski ir sniegt patērētājiem garantijas, kas radīs uzticību transatlantiskajam tirgum. Svarīgs sākuma punkts ir nepārprotamais paziņojums, ka spēkā esošie standarti netiks pazemināti. Grūtāks uzdevums ir šādas apņemšanās īstenošana, skaidra juridiskā pamata nodrošināšana, lai nepieļautu minēto pazemināšanu, un, cita starpā, pastāvīga, pienācīga un savlaicīga pilsoniskās sabiedrības informēšana par regulējuma konverģences norisi. Būtu jāiekļauj arī noteikumi ar mērķi saglabāt iedzīvotāju tiesības prasīt šādu noteikumu izpildi to pārkāpuma gadījumā.

10.2. Pastāv bažas, ka robežu atvēršana un tirdzniecības šķēršļu likvidēšana varētu palielināt piesārņotu pārtikas produktu izplatību un ietekmi. TTIP dos lielisku iespēju izstrādāt vienotu brīdināšanas sistēmu, kas aptvers gan ES, gan ASV. Tās mērķis būtu paaugstināt patērētāju aizsardzības līmeni un samazināt negatīvo ietekmi uz tirdzniecību, ja tiek konstatēti šādi piesārņoti produkti.

10.3. Lai nodrošinātu drošību, kvalitāti un apzinātu izvēli no patērētāju puses, svarīga nozīme ir pārtikas sastāvdaļu un to atvasinājumu izsekojamībai. TTIP nodrošina iespēju ES un ASV labāk izprast sarežģītās globālās pārtikas piegādes ķēdes un tīklus, kā arī izstrādāt stabilas, saderīgas un sadarbspējīgas metodes, lai nodrošinātu produktu izsekojamību un pārtikas autentiskumu, tostarp dzīvnieku identifikācijas sistēmas.

10.4. Būtu jāizveido obligātās paziņošanas sistēmas un jāparedz informācijas apmaiņa par jauniem produktiem, lai varētu sekot līdzi rūpnieciski ražotu nanomateriālu laišanai tirgū; šim nolūkam būtu jāizveido arī plašs saraksts, ko var kontrolēt sabiedrība.

11. Pakalpojumi

11.1. Daudzi statistikas dati liecina, ka tirdzniecības un ieguldījumu palielināšana pakalpojumu nozarē varētu būt viens no galvenajiem izaugsmes veicinātājiem. Tādēļ ir svarīgi apspriest nozīmīgu pakalpojumu (tostarp finanšu pakalpojumu) sniegšanas saistības abās pusēs. Uzlabota piekļuve tirgum uzskatāma par ES uzņēmumu prioritāti.

11.2. Sarunās pilnībā jāņem vērā arī sabiedrisko pakalpojumu specifiskums Eiropas Savienībā, un saskaņā ar saistībām, kas noteiktas Līgumā par Eiropas Savienības darbību, tas ir jāsaģlabā.

11.3. Sadarbībai regulējuma jomā būtu jāietver arī pakalpojumi un būtu jāparedz labāka regulatoru sadarbība, lielāka pārredzamība un nevajadzīgu un apgrūtināšu prasību atcelšana.

12. Lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas nozare

12.1. Noliģumam vajadzētu būt tālejošam attiecībā uz sanitārajiem un fitosanitārajiem (SPS) jautājumiem, tāpēc ES un ASV sarunās būtu jāpanāk vērienīga "SPS-plus" nodaļa.

12.2. Lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas produktu ražošanas metodes ES un ASV attīstās pilnīgi atšķirīgos apstākļos (piem., dzīvnieku labturība, noteikumi par pārtikas nekaitīgumu, augu aizsardzības līdzekļu izmantošana). Amerikas Savienotajās Valstīs lēmums par attiecīgā produkta laišanu vai nelaišanu tirgū balstās tikai uz zinātniskiem apsvērumiem. Savukārt ES šādus lēmumus pieņem, pamatojoties uz piesardzības principu. Šī atšķirīgā pieeja būtu jāņem vērā sarunās.

12.3. Ievērojot jau minētās Komisijas saistības nepazemināt ES standartus, tostarp patērētāju aizsardzības jomā, vajadzētu būt īpaši modriem attiecībā uz pārtikas nekaitīguma jautājumiem (GMO, hormoni gaļā, ķīmiski attīrīta pārtika utt.), raugoties, lai vienmēr varētu ievērot piesardzības principu (kas noteikts Lisabonas līgumā). Centieni uzlabot ASV un ES tiesiskā regulējuma sistēmu saderību īstenojami, ievērojot augstos drošības standartus abās Atlantijas okeāna pusēs.

13. Publiskais iepirkums

13.1. Publiskais iepirkums ir īpaši paaugstināta riska jautājums, kurā ES tomēr vajadzētu noteikt enerģiskāku pieeju, jo ASV uzņēmumi šobrīd izmanto vairāk priekšrocību no ES tirgus atvērtības nekā ES uzņēmumi no ASV tirgus. Būtiski ir nodrošināt, ka nolīgumā piemēro vienādus publiskā iepirkuma pieejamības līmeņus abās Atlantijas okeāna pusēs.

13.2. Sarunu dalībniekiem jānodrošina, ka netiks apdraudētas ES dalībvalstu, kā arī vietējo un reģionālo pašvaldību tiesības īstenot pašām savu demokrātiskā ceļā pieņemtu sociālo un vides politiku.

14. Datu aizsardzība

Ir bažas, ka TTIP varētu izraisīt datu privātuma noteikumu vājināšanos gan ES, gan ASV, pakļaujot iedzīvotājus riskam, ka varētu tikt apdraudēti viņu personas dati un privātums. Saskaņā ar 6.1. punktā minēto apņemšanos ir ļoti svarīgi gādāt, lai aizsardzības standartu līmenis šajā jomā netiktu pazemināts un lai tāds pats aizsardzības līmenis, kāds noteikts ar spēkā esošo ES tiesību aktu par datu aizsardzību, ES iedzīvotājiem tiktu garantēts arī tad, kad ir iesaistītas uzņēmēj sabiedrības, kas izvietotas ASV.

15. Enerģija un stratēģiskās izejvielas

15.1. Izšķiroša nozīme ir drošas energoapgādes nodrošināšanai. TTIP ietvaros jāapsver tādu noteikumu izstrāde, kuri attiecas uz energoapgādes drošību un stratēģisko izejvielu piegādes drošību un kuri paredzēti, lai apzinātu esošās un iespējamās grūtības saistībā ar apgādi un infrastruktūru, kas var ietekmēt energoresursu tirdzniecību, kā arī jāparedz mehānismi piegādes krīžu un pārtraukumu novēršanai.

15.2. ES un ASV enerģētikas politikas pamataspekts ir energoefektivitāte un atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšana. TTIP vajadzētu sekmēt minēto mērķu sasniegšanu un garantēt katrai pusei tiesības saglabāt spēkā esošos vai noteikt jaunus standartus un regulējumu attiecībā uz, piem., produktu, ierīču un procesu energoefektivitāti, vienlaikus iespēju robežās cenšoties panākt ES un ASV vietējo standartu konverģenci.

16. Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

ES eksportē uz ASV produktus, kam ir augsta pievienotā vērtība un attiecībā uz kuriem svarīga nozīme ir ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu (GI) sistēmai. Ar minēto sistēmu ES produkti tiek aizsargāti pret imitācijām un krāpšanu, un tā novērš patērētāju maldināšanu. Tāpēc nolīgumā būtu jārod praktisks risinājums, kā nodrošināt juridisko noteiktību uzņēmumiem, kuru produkcija balstās uz ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm.

17. Pilsoniskās sabiedrības loma un iesaistīšana

17.1. EESK atzinīgi vērtē šobrīd noteikto kārtību, saskaņā ar kuru pēc katra sarunu posma pilsoniskā sabiedrība saņem pilnīgu informāciju par attiecīgajām norisēm. Ļoti liela nozīme ir pastāvīgām konsultācijām ar visām ieinteresētajām pusēm un tam, ka EESK ir akceptēta par šo norišu būtisku sastāvdaļu. Pilsoniskajā sabiedrībā bažas tomēr rada tas, ka sarunu dokumenti ir nevajadzīgi konfidenciāli, un tas apgrūtina sabiedrības informēšanu. Minētais fakts var ievērojami mazināt sabiedrības uzticēšanos un atbalstu jebkādam panāktajam TTIP nolīgumam.

17.2. Transatlantiskā ekonomikas padome un piecu transatlantisko dialogu (uzņēmējdarbības, patērētāju, likumdevēju, darba ņēmēju un vides) atšķirības un trūkumi ir rūpīgi izskatīti EESK 2009. gada marta atzinumā⁽⁸⁾. Kā liecina Transatlantiskais uzņēmējdarbības dialogs un Transatlantiskais patērētāju dialogs, minētajām struktūrām, ja tās ir pienācīgi izveidotas un darbojas, ir potenciāls sniegt ievērojamu ieguldījumu sarunu norisē. EESK tādēļ atkārtoti aicina aktivizēt Transatlantisko darba ņēmēju dialogu un Transatlantisko vides dialogu.

17.3. Kā norādīts iepriekš, TTIP ir saistīta gan ar bažām, gan solījumiem, un sarunu rezultātu galīgajā apstiprināšanā vai noraidīšanā ļoti svarīga loma būs pilsoniskajai sabiedrībai. Visos jaunās paaudzes divpusējos tirdzniecības nolīgumos, ko noslēgusi ES, ir paredzēts izveidot pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības mehānismu.

17.4. Katrs no šādiem mehānismiem darbosies *sui generis* atkarībā no faktiskajiem apstākļiem. EESK tomēr stingri uzstāj, ka iespējami īsā laikā ir jāizveido šāds īpaši TTIP paredzēts mehānisms un ka par tā veidu ir jākonsultējas ar EESK.

18. EESK loma

18.1. Visā TTIP sarunu norises gaitā obligāti jāatzīst EESK institucionālā loma, kā arī Komitejai jāuztur regulārs dialogs ar Eiropas Komisiju un Eiropas Parlamentu.

18.2. Lisabonas līgumā atkārtoti ir apstiprināta Komitejas, kas ir tilts starp pilsonisko sabiedrību un pārējām ES iestādēm, loma, un tā ir EESK un Komisijas ciešās sadarbības būtiska daļa. Ņemot vērā TTIP potenciālo nozīmīgumu, ir ļoti svarīgi, ka

- Komisija atzīst minēto lomu un iesaista Komiteju visos sarunu norises aspektos. Tāpēc EESK pauzē gandarījumu, ka EESK uzraudzības grupai trīs locekļu sastāvā būs tāda pati piekļuve visiem dokumentiem, kāda ir Tirdzniecības ĢD konsultatīvajai grupai;
- visā sarunu norises gaitā tiek saglabāta pilsoniskās sabiedrības iekļaušana;
- pēc nolīguma noslēgšanas ikvienā jomā tiek izveidots stabils un pilnībā reprezentatīvs apvienots pilsoniskās sabiedrības veiktās uzraudzības mehānisms. Visās šādās struktūrās EESK jābūt vadošajai lomai.

18.3. Lai gan Amerikas Savienotajās Valstīs nav Komitejai līdzvērtīgas struktūras, 2014. gada februārī veiktā misija Vašingtonā apliecināja, ka ASV ir spēcīga organizētas pilsoniskās sabiedrības struktūra. Tā ir salīdzināma ar EESK triju grupu struktūru. Tādēļ TTIP dod teicamu iespēju EESK izvērst tālāk savu iepriekš noteikto politiku, proti, attīstīt saikni ar pilsonisko sabiedrību otrā Atlantijas okeāna krastā. Šim nolūkam ieteicams par neatliekamu prioritāti uzskatīt ES un ASV kontaktgrupas izveidošanu.

18.4. Šis atzinums ir nevis nobeigums, bet gan sākums EESK līdzdalībai TTIP procesā. Ir ieteicams īstenot pastāvīgu EESK projektu ar mērķi pilsoniskās sabiedrības vārdā piedalīties TTIP sarunu norises uzraudzībā. Tas varētu ietvert, piemēram, turpmākus atzinumus, sabiedriskās uzklaušanās sēdes, seminārus, konferences utt. par tādiem tematiem kā ilgtspējīga attīstība, MVU, ISDS, publiskais iepirkums un konkrētu nozaru analīze.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽⁸⁾ OV C 228, 22.9.2009., p. 32.–39. lpp.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 499. PLENĀRSESIJA 2014. GADA 4. UN 5. JŪNIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Redzējums par rūpniecības ražojumu iekšējo tirgu””

COM(2014) 25 final

(2014/C 424/03)

Ziņotājs: MEYNENT

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 7. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Redzējums par rūpniecības ražojumu iekšējo tirgu””

COM(2014) 25 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 14. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (2014. gada 4. jūnija sēdē), ar 144 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu “Redzējums par rūpniecības ražojumu iekšējo tirgu”. Šis paziņojums ir saistīts ar nesen notikušajām un pozitīvi vērtējamām izmaiņām virzībā uz Savienības mēroga rūpniecības politiku, īpaši saistībā ar paziņojumu “Eiropas rūpniecības atdzimšana”.

1.2. EESK skatījumā ar rūpniecības ražojumiem saistīto tehnisko standartu regulējumam ir jābūt demokrātiskam, atvērtam un pārredzamam, un tā izstrādē jāiesaista plašs ieinteresēto pušu loks, kam jāietver vismaz uzņēmumi, tostarp MVU, darba ņēmēji vai viņu pārstāvji, patērētāji, vides aizsardzības NVO. Lai šī atvērtība kļūtu par realitāti, būtu pamatoti piešķirt publisku atbalstu tām ieinteresētajām pusēm, kuru rīcībā nav pietiekamu resursu, lai piedalītos.

1.3. Piemērošanas jomu tādām sabiedrībai nozīmīgām “pamatprasībām”, kas varētu pārtapt par tehniskiem standartiem, nevajadzētu attiecināt tikai uz drošību, veselību, vides aizsardzību un patērētāju tiesību aizsardzību. Tajā būtu jāietver visi sabiedrībai nozīmīgie aspekti, ko par leģitīmiem atzīst ar demokrātisku lēmumu, īpaši ražošanas sociālie un vides apstākļi, tehnisko sistēmu sadarbība un pieejamība visiem lietotājiem.

1.4. Tehniskie standarti ir regulāri jāpārskata un jāpilnveido, bet inovatīvās nozarēs tas jā dara īpaši bieži. EESK skatījumā šīs pārmaiņas nav jābremzē, taču to ietekmei uz uzņēmumiem, jo īpaši MVU, ir jābūt pēc iespējas mazākai.

1.5. Tiesību aktu priekšlikumu ietekme uz MVU jāizvērtē, ņemot vērā Mazās uzņēmējdarbības aktu⁽¹⁾. Šajā saistībā MVU nebūtu jāatbrīvo no regulatīvo standartu piemērošanas, jo tie izstrādāti, lai aizsargātu sabiedrības intereses neatkarīgi no tā, cik liels ir uzņēmums, kas ražojumu izgatavojis, turklāt būtu jāvairās no divlīmeņu tirgus veidošanās.

1.6. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu rūpniecības ražojumu saskaņošanas nolūkā izmantot nevis direktīvu, bet regulu, kas būtu vienādi un nekavējoties piemērojama visā Savienībā, kā arī priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu 768/2008/EK pārveidot par vispārēji piemērojamu regulu, jo tādējādi tiktu vienkāršota regulējuma struktūra un uzlabota saprotamība, īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

1.7. EESK atbalsta saskaņoto standartu kopsavilkumu bezmaksas pieejamību visiem interesentiem, īpaši MVU.

1.8. EESK iesaka Komisijai, izmantojot komunikācijai paredzēto budžetu un iesaistot 1.2. punktā uzskaitītās ieinteresētās puses, iekšējā tirgū un trešo valstu tirgos plaši izplatīt informāciju par Eiropas standartiem atbilstošu ražojumu kvalitāti un tiem noteiktajām augstajām prasībām

1.9. Slēdzot brīvās tirdzniecības nolīgumus, noteikti ir jā saglabā tas demokrātiskais, atvērtais un pārredzamais raksturs, kas piemīt pašreizējam regulējumam attiecībā uz rūpniecības ražojumu tirgū noteiktajiem tehniskajiem standartiem.

1.10. EESK atbalsta centralizētas elektroniskas datubāzes izveidi, lai izplatītu informāciju par standartiem, kas noteikti katram konkrētajam produktam.

1.11. EESK atbalsta vienotā tirgus "e-uzraudzības" sistēmas izveidi, kas dotu iespēju ziņotājiem bez ļaunprātīgiem nolūkiem konfidenciali informēt atbildīgās iestādes par neatbilstību, ko viņi ir konstatējuši rūpniecības ražojuma izstrādē, ražošanā vai importā.

1.12. EESK uzskata, ka tehniska informācija par rūpniecības ražojumu būtu jā drukā uz papīra, jo tas ir ilgtspējīgs, autentisks un neviltojams līguma nesējs, bet elektronisku līdzekļu izmantošanu šajā nolūkā varētu vērtēt pozitīvi tikai tad, ja tie spētu nodrošināt atbilstību tieši tādām pašām prasībām.

1.13. EESK konstatē, ka joprojām pastāv daži šķēršļi, kas ierobežo preču brīvu apriti un brīvu konkurenci rūpniecības ražojumu iekšējā tirgū. EESK vēlas, lai tiktu stiprināta tirgus uzraudzība. Lai uzlabotu saskaņotību Eiropas līmenī, dalībvalstis ir jā mudina palielināt sankciju saskaņotību, nodrošināt tirgus uzraudzības līmeņa un tehniskā izpildījuma salīdzināmību, kā arī panākt vienmērīgāku produktu un pakalpojumu izplatīšanu.

2. Ievads

2.1. Komisija savā paziņojumā, kas uzskatāms par turpinājumu 2012. gada oktobra paziņojumam, ir skatījusi pārmaiņas, kas starptautiskās tirdzniecības paplašināšanās, ražojumu tehniskās attīstības kontekstā, kā arī tirgū ienākot jauniem produktiem un jaunām tehnoloģijām, varētu skart rūpniecisko ražojumu iekšējā tirgus regulējumu. Ir iecerēts no ražotāju un vienotā tirgus dalībnieku viedokļa novērtēt pašreizējā regulējuma ietekmi uz tirgu, izmantojot Komisijas dienestu darba dokumentā, kas ietverts pielikumā (tikai angļu valodā), minētās sabiedriskās apspriešanas un konkrētu gadījumu izpētes rezultātus.

2.2. Komisijas dokumentā ir ieskicēta Savienības tiesību aktu attīstība rūpniecisko ražojumu jomā sākot no 1985. gada, kad tiesību aktu saskaņošanas jomā tika pieņemta "jaunā pieeja": Savienības likumdevējs nosaka "pamatprasības", respektīvi, drošuma, veselības, vides aizsardzības un patērētāju tiesību aizsardzības mērķus, kas jāievēro uzņēmumiem, laižot ražojumus Savienības tirgū, lai nodrošinātu iesejami augstāko aizsardzības līmeni (LESD 114. pants). Attiecībā uz pamatprasībām saskaņošana tiek nodrošināta, izmantojot standartus, ko izstrādājušas Eiropas standartizācijas iestādes, balstoties uz Eiropas Komisijas dotajām pilnvarām.

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 51.lpp.

2.3. Rūpniecības ražojumi ir definēti kā nepārtikas produkti, kas tapuši rūpnieciskā procesā, taču šis paziņojums attiecas uz tiem ražojumiem, par kuriem pēdējā laikā nav sagatavoti tiesību akti vai šie tiesību akti nav pārskatīti vai novērtēti. Paziņojums neattiecas uz ļoti specifiskiem un atsevišķi skatītiem ražojumiem, piemēram, farmācijas precēm.

2.4. Komisija uzskata, ka saskaņošanas rezultātā ir būtiski palielinājies attiecīgo ražojumu tirdzniecības apjoms, un izaugsmes temps šajā jomā ir straujāks nekā ražošanas kopējās pievienotās vērtības pieauguma temps no 2000. līdz 2012. gadam. Savienības tiesību akti ir sekmējuši apjomradītus ietaupījumus, vienlaikus stiprinot uzņēmumu konkurētspēju, novēršot izdevumus, ko agrāk radīja atbilstības nodrošināšanas prasības, kas bija noteiktas dažādu valstu tiesību aktos, vai izdevumus, kas dažos gadījumos radās noteikumu neesamības dēļ.

2.5. Noteikumi, kas izstrādāti saskaņā ar 1985. gadā pieņemto pieeju, arī palielinājuši patērētāju uzticēšanos Eiropas produktiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Rūpniecības ražojumu iekšējā tirgus labas darbības pamatnosacījums ir patērētāju un visā vērtību radīšanas ķēdē iesaistīto profesionālo lietotāju uzticēšanās tam, ka produkti atbilst pamatprasībām, kas noteiktas sabiedrības interesēs. Ja patērētāji neuzticas, darījumi apstājas, tirgus sabrūk un tajā paliek tikai zemākās kvalitātes produkti ⁽²⁾.

3.2. Šīs prasības attiecas uz veselību, patērētāju un rūpniecībā nodarbināto drošību, vides un patērētāju tiesību aizsardzību, bet plašākā nozīmē uz visām tām sabiedrības interesēm, kas uz demokrātiska lēmuma pamata atzītas par leģitīmām un jo īpaši uz ražošanas sociālajiem un vides nosacījumiem, tehnisko sistēmu sadarbību un pieejamību visiem lietotājiem.

3.3. Šīs pamatprasības tapušas demokrātiska lēmumu pieņemšanas procesa gaitā, kura rezultātā ir izstrādāti likumi vai regulas, kas ir to leģitimitātes pamatā. Publiskai varai ir tiesības noteikt šīs pamatprasības un rūpēties par to, lai visi iekšējā tirgus dalībnieki tās ievērotu.

3.4. EESK skatījumā rūpniecības ražojumu tehniskie standarti ir sabiedriskas nozīmes pamatprasību tehniskas īstenošanas rezultāts. Tātad tie ir politiski instrumenti un kā tādi arī jāskata. Pirmkārt, tie ir vispārējās politikas instrumenti, kuru mērķis ir sasniegt kādu no LESD 114. pantā minētajiem pašsaprotamiem sabiedriskās nozīmes un arī tālākiem mērķiem, proti, lietotāja veselība un drošība (patērētāja vai darba ņēmēja veselība un drošība darba vidē), produktivitātei labvēlīgi darba apstākļi un darba ņēmēju motivācija, apdraudētu neatjaunojamu vai retu (klimate, minerālu resursi, biosfēra, dzīvā daba, ūdens) dabas resursu aizsardzība, dzīvnieku labturība, saziņas un datu konfidencialitāte un integritāte, kompleksu sistēmu sastāvdaļu sadarbība, kā arī vēl daudzi citi mērķi, kas izvirzīti ar demokrātiska lēmuma palīdzību.

3.5. Otrkārt, tie ir arī rūpniecības politikas un tirgus strukturēšanas instrumenti. Atbilstība stingriem tehniskiem standartiem ir ārkārtīgi vērtīgs diferenciacijas un konkurences līdzeklis, kas starptautiskā tirgū liecina par kvalitāti. Prognozējot turpmākās vajadzības un tirgus pārmaiņas, standarti palīdz Eiropas uzņēmumiem izvirzīties priekšgalā, īstenot inovāciju un veidot piedāvājumu, ko maz ietekmē cenu svārstības un kas līdz ar to ir gan rentabls, gan palīdz veidot pienācīgas kvalitātes darbvietas. Ja tirgū ir vairāki konkurējoši standarti (īpaši sadarbības standarti), standarta izvēle ietekmē uzņēmumus un tie var šo stāvokli izmantot, lai iegūtu pārsvaru pār saviem konkurentiem, bet līdz ar to šie standarti ietekmē arī ekonomiskās darbības lokalizāciju un ar to saistītās darbvietas.

3.6. Tā kā rūpniecības ražojumu tehniskiem standartiem ir politisks raksturs, tos nevar uzskatīt par jomu, kuru var atstāt tikai privāto interešu un tehnisku speciālistu pārziņā. Tieši pretēji – tie ir jāregulē demokrātiskā, atvērtā un pārredzamā veidā, iesaistot plašu ieinteresēto pušu loku. Šis regulējums attiecas uz šādiem 5 lēmuma pieņemšanas posmiem:

- standartizācijas vajadzību;
- standartizācijas mērķiem;
- šo mērķu sasniegšanai paredzētajiem tehniskajiem līdzekļiem;
- standartu ievērošanas kontroli un tirgus uzraudzību;
- efektīvu, samērīgu un atturošu sankciju noteikšanu neievērošanas gadījumā.

⁽²⁾ Šo rezultātu 1970. gadā savā publikācijā par lietotiem automobiļiem pierādīja Nobela prēmijas ekonomikā laureāts G. Akerlof (Akerlof, George A. (1970). "The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism". *Quarterly Journal of Economics* (The MIT Press) 84 (3): 488–500. doi:10.2307/1879431).

3.7. Šā regulējuma pamatā ir jābūt atvērtām un leģitīmām iestādēm, kas dod visām iesaistītajām pusēm iespēju ietekmēt lēmumu. EESK uzskata, ka šim sarakstam, kurā jāiekļauj ieinteresētās puses, kuru līdzdalība šā regulējuma veidošanā ir pamatota, vajadzētu būt atvērtam un atkarīgam no konkrētās jomas (piemēram, lopkopības dzīvnieku labturības standartu izstrādē nebūs iesaistīti tie paši dalībnieki, kas būs iesaistīti digitālās komunikācijas līdzekļu sadarbības standartu izstrādē). Šajā ieinteresēto pušu sarakstā jāiekļauj vismaz uzņēmumi, tostarp MVU, darba ņēmēji vai viņu pārstāvji, patērētāji, vides aizsardzības NVO.

3.8. Lai tehniskie standarti varētu kļūt par rūpniecības politikas instrumentu un konkurētspējas instrumentu, kas balstīts uz kvalitāti un tehnisko, sabiedrības un vides vajadzību savlaicīgu prognozēšanu, kā arī par tehniskās inovācijas avotu, tie būtu regulāri jāpārskata un jāuzlabo, savukārt inovatīvās jomās tas būtu jā dara īpaši bieži. Attiecībā uz nozarēm ar augstu inovācijas līmeni un lielu attīstības potenciālu Komiteja iesaka vienlaikus īstenot regulējošā un normatīvā procesa demokrātiskās un sociālās leģitimitātes mērķus, kas precizēti 3.2.–3.7. punktā, kā arī mērķi panākt strauju virzību standartu izstrādē un to aktualizēšanā. Līdztekus ir jāsamazina šo izmaiņu ietekme uz uzņēmumiem.

3.9. Visbeidzot, rūpniecības ražojumu tehniskie standarti ir būtisks līdzeklis, lai informētu un izglītotu patērētāju (gan galapatērētāju, gan netiešo patērētāju). Standarti nodrošina patērētājam objektīvu un precīzu informāciju, lai pieņemtu lēmumu, vai ražojums atbilst viņa vajadzībām. Šādi informēts un izglītots patērētājs spēj novērtēt kvalitāti un tādējādi sekmē Eiropas rūpniecībai tik ļoti vajadzīgo konkurētspēju, kas balstīta uz rūpniecībā nodarbināto augsto prasmju un motivācijas līmeni. Līdz ar to šie standarti ir būtisks faktors, kas vieno augstas kvalitātes rūpnieciskos ražotājus un prasīgus patērētājus.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Līdz šim ar direktīvu palīdzību īstenotais saskaņoto standartu regulējums rada nestabilitāti un ir cēlonis uzņēmumu pastāvīgiem un dažkārt nevajadzīgiem pūliņiem pielāgoties. Praksē tas varētu radīt ģeogrāfiski nevienmērīgu dalībvalstu regulējumu. Šķiet, ka šī nevienmērība ir nenozīmīga, taču tā ir nozīmīga, ja iedziļinās detaļās, kas jāievēro, pielāgojot kādu rūpniecības ražojumu standartiem. Šo ģeogrāfisko nevienmērību pastiprina arī temporālā nevienmērība, ko nosaka dažādie termiņi, kad direktīva tiek transponēta tiesību aktos katrā no 28 dalībvalstīm. Šis transponēšanas laiks var ietilgt līdz 36 mēnešiem un standartu atjaunināšana var notikt pēc tik pat liela intervāla vai pat biežāk tajās jomās, kurās notiek aktīva inovācija, tāpēc uzņēmumiem var nākties darboties pastāvīgas nenoteiktības un neskaidru pārejas posmu apstākļos.

4.2. Šādā situācijā, kas īpaši apgrūtinā MVU, kuru rīcībā esošie regulējuma izmaiņu pārraudzības līdzekļi ir ierobežoti, Komisijas priekšlikums izmantot nevis direktīvu, bet regulu, kas ir vispārēji un nekavējoties piemērojama visā Savienībā, tiek vērtēts ļoti atzinīgi. EESK uzskata, ka šis solis vērtējams ļoti pozitīvi. Ar to varētu novērst vienu no būtiskākajiem regulējuma nestabilitātes avotiem, tas dotu iespēju pētniecības, izstrādes un inovācijas komandām strādāt patiešām vienotā vidē 500 miljonu patērētāju labā un apstākļos, kas būtu stabili vairākus gadus, atbilstoši inovācijas intensitātes ritmam katrā nozarē.

4.3. Vērtējot no subsidiaritātes viedokļa, šāda argumentācija apstiprina arī to, ka regulas izmantošana rūpniecības ražojumu tehnisko standartu definēšanai ir gadījums, kad rīcība visas Savienības mērogā ir efektīvāka par rīcību dalībvalstu mērogā.

4.4. EESK atbalsta arī Eiropas Parlamenta un Padomes lēmuma Nr. 768/2008/EK pārveidi par vispārēji piemērojamu regulu. Ja veicot visas nozares tehnisko standartizāciju, tiek saskaņotas horizontāli izmantotās definīcijas, termiņi un jēdzieni, ir iespējams novērst pārmērību un atkārtēšanos, uzlabot izmaiņu ieviešanu tiesību aktos, kā arī nodrošināt atbilstību labai tehnisko aprakstu izstrādes praksei.

4.5. Sabiedrības interešu mērķis ir, lai plašs ieinteresēto pušu loks piedalītos standartizācijas darbā 3.6. punktā minētajos piecos posmos. Šis loks ietver ieinteresētās puses, kuru rīcībā ir nelieli resursi, piemēram, arodbiedrību organizācijas, MVU, patērētāju apvienības un vides aizsardzības apvienības. Tāpēc EESK uzskata, ka ir leģitīmi šajā darbā iesaistīto ieinteresēto pušu līdzdalības stimulēšanas nolūkā piešķirt publisku atbalstu un balsošanas tiesības, lai šā procesa atvērtība kļūtu par realitāti.

4.6. EESK atbalsta saskaņoto standartu kopsavilkumu bezmaksas pieejamības nodrošināšanu. Protams, likums jāievēro visiem, taču tehniskie standarti pašlaik ir pieejami tikai par maksu; bez maksas nav iespējams iegūt pietiekami detalizētu informāciju par standarta priekšmetu un tā piemērošanas jomu, respektīvi to, vai tas ir piemērojams attiecīgajā gadījumā. Tas nelabvēlīgi ietekmē ne tikai MVU, bet arī jebkuru citu ieinteresēto pusi. Tāpēc EESK atbalsta šo soli, un prasa, lai pieejamība tiktu nodrošināta ikvienam ieinteresētajam sabiedrības loceklim.

4.7. EESK atzinīgi vērtē centralizētas elektroniskas datubāzes izveidi, ar kuras palīdzību būtu iespējams iepazīties ar standartiem, kuriem atbilst katrs no ražojumiem, kā arī ar tās sertifikācijas būtību, ar kuru ir apliecināta tā atbilstība (īpaši tajos gadījumos, kad uz to attiecas pašsertifikācija vai sertifikācija, ko veic apstiprināta trešā puse). No šīs datubāzes bez maksas, uz abonementa pamata varētu izplatīt automatiskus brīdinājumus e-pasta veidā par jebkādam attiecīgā ražojuma standarta izmaiņām.

4.8. EESK piekrīt, ka vajadzētu dot iespēju ziņotājiem, izmantojot vienotā tirgus uzraudzības instrumentu, konfidenciāli informēt pārvaldes iestādes par neatbilstību, ko viņi ir konstatējuši rūpniecības ražojuma izstrādē, ražošanā vai importā. Ziņotāji bez ļaunprātīgiem nolūkiem ir jāaizsargā pret vajāšanu vai potenciālām sankcijām, piemēram, pret atlaišanu, ja viņi ir algoti darba ņēmēji. Uz sadarbību balstīta kopīga tirgus uzraudzība, kas darbotos uz interneta 2.0 tehnoloģijas bāzes, varētu uzlabot visā Savienībā izplatīto rūpniecības ražojumu lietotāju veselību un drošību un aizsargāt tos uzņēmumus, kas ievēro tiesību aktus, pret tiem uzņēmumiem, kas ir negodīgi konkurenti.

4.9. EESK uzskata, ka tehniskā informācija par rūpniecības ražojumu ir viens no pamatelementiem līgumā, par ko uzskatāms tā pirkums – tā ir vajadzīga, lai pirkums varētu notikt apzināti un uz pilnīgas informācijas pamata, bet pēc pirkuma tā ir noderīga gadījumos, kad ražojums ir bojāts, noticis negadījums vai arī tas neatbilst uzrādītām īpašībām. Tā nav nedz “nevajadzīga”, nedz “traucējoša”, kā to paziņojumā norādījis Komisija. Tā ir jāizsniedz klientam tādā formātā, kas saglabāsies daudzus gadus, kas ir autentisks un neviltojams, kā arī izlasāms visa ražojuma aprites cikla garumā neatkarīgi no pieejamo elektronisko līdzekļu attīstības. Tāpēc EESK uzskata, ka šādiem nosacījumiem atbilst dokumentācija papīra formātā, kas sagatavota ražojuma tirdzniecības valsts valodā un pieejama tirdzniecības vietā, un tiek iekļauta iepakojumā, un ka elektroniskais formāts var tikt uzskatīts par piemērotu tikai tad, ja tas atbilst iepriekšminētajām funkcionālajām specifikācijām.

4.10. EESK iesaka Komisijai, izmantojot komunikācijai paredzēto budžetu un iesaistot 3.7. punktā uzskaitītās ieinteresētās puses, iekšējā tirgū un trešo valstu tirgos plaši izplatīt informāciju par Eiropas standartiem atbilstošu ražojumu kvalitāti un tiem noteiktajām augstajām prasībām. Tādējādi patērētāji un profesionālie pircēji tiktu labāk informēti par priekšrocībām, ko sniedz šā piedāvājuma izvēle. Tas radīs ar kvalitāti saistītas objektīvas un uzticamas konkurētspējas priekšrocības Eiropā izstrādātiem un ražotiem produktiem vai produktiem, kas ražoti atbilstoši Eiropas standartiem, un līdz ar to arī Eiropas uzņēmumiem un darba ņēmējiem.

4.11. Tiesību aktu priekšlikumu ietekme uz MVU jāizvērtē, ņemot vērā Mazās uzņēmējdarbības aktu⁽³⁾. Šajā saistībā EESK aktīvi atbalsta Komisijas nostāju nepiešķirt MVU nekādus atbrīvojumus no regulatīvo normu ievērošanas: kāda produkta potenciālais apdraudējums patērētāju vai profesionālo lietotāju veselībai, dabas resursu aizsardzība, savietojamība ar pastāvošajām tehniskajām sistēmām ir sabiedriskas nozīmes mērķi, kuru ievērošana nevar būt atkarīga no ražojumu izstrādājušā vai izgatavojušā uzņēmuma lieluma. Turklāt vairākas nozares, piemēram, tādu patēriņa preču kā apģērbi vai mājsaimniecības preču ražošana, ir ārkārtīgi sadrumstalotas un tajās darbojas liels skaits MVU. Nebūtu pieņemami samazināt prasību apjomu MVU, jo tādējādi de facto tiktu piešķirts atbrīvojums nozarēm, kurām ir liela kopējā ietekme uz patēriņu un ar to saistīto risku. Šāds atbrīvojums varētu radīt divu līmeņu tirgu, kurā MVU piedāvājums tiktu (pamatoti) uzskatīts par zemākas kvalitātes piedāvājumu, jo tas būtu pakļauts vājākām prasībām vai mazākam skaitam prasību, bet šāds stāvoklis mazinātu to iespējas konkurēt ar lielajām grupām, kuru rīcībā turklāt ir daudz lielāks reklāmas budžets.

4.12. EESK nepiekrīt Komisijas viedoklim, ka izmaiņas standartos tiek veiktas tik bieži, ka uzņēmumi burtiski “slikst” tajās. Standartu maiņas biežums ir atkarīgs no inovācijas intensitātes nozarē un veicina konkurētspēju, neradot izmaksas Eiropas ražotājiem. Šo ritmu nevajadzētu palēnināt, tomēr EESK atzīst, ka MVU labāk jāinformē par šīm izmaiņām, nepieciešamības gadījumā izmantojot 4.7. punktā minēto datubāzi. Tomēr Komisijas priekšlikums standartu mainīt nevis ar direktīvu, bet gan regulu, ir piemērota un pietiekama atbilde uz paustajām bažām.

⁽³⁾ OV C 376, 22.12.2011., 51.lpp.

4.13. EESK uzskata, ka Eiropas Savienības dalībvalstu ilgā vēsturiskā pieredze kopš 1993. gada līdz šai dienai ceļā uz funkcionējošu rūpniecisko ražojumu vienoto tirgu, kurā ņemts vērā tehnisko standartu noteikšanas politiskais un tātad demokrātiskais, atvērtais un pārskatāmais raksturs, ir noteikti jāsauglabā, slēdzot brīvās tirdzniecības nolīgumus. EESK atbalsta Komisijas ideju patlaban notiekošo sarunu ietvaros izveidot institucionālu satvaru, kuru raksturotu tādas pašas demokrātijas, atvērtības un pārredzamības iezīmes, kādas ir pieciem 3.6. punktā minētajiem standartizācijas un atbilstības kontroles procesa posmiem. Ja ražojumu standarti, regulējums un lēmumi, kas pieņemti sabiedrības interešu aizsardzības nolūkā un pārkāpumu gadījumā piemērojami sodi atbilst Savienības tiesību aktiem un PTO līgumiem pret tiem nedrīkst vērsties kā pret tirdzniecības šķēršļiem, kas nav saistīti ar tarifiem.

4.14. Joprojām nav atrasts risinājums problēmām, kas saistītas ar sabiedriskas nozīmes mērķu sasniegšanu, izmantojot tehniskos standartus, tādos gadījumos, kad vērtību radīšanas ķēdes ir starptautiskas un uz tām attiecas vairāk nekā vienas valsts jurisdikcija. EESK iesaka šādos gadījumos darbību virzīt uz to, lai iegūtu un sertificētu objektīvus un ticamus datus par produktu un tā ražošanas fizisko un sociālo procesu. Šos datus nodot tālāk visā vērtību radīšanas ķēdē, tos varētu saskaņot ar katras jurisdikcijas pamatprasībām, pilnībā ievērojot tās neatkarību.

4.15. Joprojām pastāv šķēršļi, kas ierobežo brīvu tirdzniecību un brīvu konkurenci. Runa ir, piemēram, par patentiem, kas saistīti ar tehniskajiem standartiem, vai par standartu un tiesību aktu īstenošanas kontroles efektivitāti.

4.16. Ja kāds no patentiem, kas izsniegts kādai no inovācijām, kļūst par tehnisku standartu, ir jārada iespēja konkurentiem iegūt piespiedu licences par pieņemamu cenu. Ar intelektuālo īpašumu saistītajiem tiesību aktiem ir reāli jāaizsargā inovācija, un patentes vai autortiesības nedrīkst izmantot rūpnieciskās konkurences un inovācijas ierobežošanai. Komiteja uzskata, ka minētie tiesību akti jāņem vērā preču brīvas aprites veicināšanā vienotajā tirgū, jo Eiropas vienotajam patentam, ko EESK stingri atbalsta, tajā būs izšķiroša nozīme. Kā liecina EESK novērojumi, dažās valstīs ārpus Eiropas, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs, ne vienmēr tiek veikta patenta ar agrāku prioritāti izpēte un tādējādi to novatorisms nav vērtējams viennozīmīgi; tiek izsniegti patenti necilmiem jauninājumiem, kas liek šaubīties par to inovāciju; savukārt patenti, kas tiek izsniegti abstraktiem izskata un sajūtu jēdzieniem (*look and feel*), neraugoties uz to, ar kādiem tehniskiem līdzekļiem šis veidols ir iegūts, ir pretrunā izgudrojuma patenta principam, kas vērsti tikai uz to, ar kādiem līdzekļiem rezultāts ir panākts. Šāda situācija var būt par iemeslu pārmērīgai tiesvedībai, kurā Eiropas uzņēmumiem būs vājāka pozīcija.

4.17. Runa ir arī par sankcijām, kas ne vienmēr ir adekvātas, samērīgas un atturošas, lai sodītu par valsts vai Eiropas tehnisko standartu pārkāpšanu.

Administratīvās sankcijas vai kriminālsankcijas, kā arī tirgus uzraudzība ir dalībvalstu kompetencē; to atšķirības var radīt situāciju, kad, Eiropas tirgū laižot jaunus produktus, tiek izvēlēta labvēlīgākā tiesa. Komiteja piekrīt, ka "Zilais ceļvedis", RAPEX, SOLVIT procedūra un citi pasākumi palīdz palielināt sankciju saskaņotību, nodrošināt tirgus uzraudzības līmeņa un tehniskā izpildījuma salīdzināmību, kā arī panākt produktu un pakalpojumu vienmērīgāku izplatīšanu. Komisija, kas ir likumdošanas procesa iniciatore un uzrauga tiesību aktu piemērošanu, īstenojot dalībvalstu rīcības pārraudzību, pārkāpuma gadījumā var izmantot Savienības tiesneša palīdzību. Eiropas tiesnesim kā pēdējai instancei būtu Eiropas līmenī jāgarantē zināma dalībvalstu tiesību aktu un to tirgus kontroles un produktu un pakalpojumu uzraudzība.

4.18. EESK vēlas, lai tiktu stiprināta tirgus uzraudzība.

4.18.1. Lai cīnītos pret to, ka daži slikti informēti vai negodīgi ražotāji nepamatoti izmanto CE marķējumu, būtu, piemēram, jāuzlabo muitas kontrole, kas saistīta ar produktu ieviešanu un laišanu tirgū, un jāpārbauda, vai pilnvarotie pārstāvji, importētāji un izplatītāji ievēro prasības par šo ražojumu atbilstības nodrošināšanu saskaņā ar spēkā esošajiem Savienības tiesību aktiem. Atbilstības kontroli būtu iespējams uzlabot, pie CE zīmes norādot oficiālā pārstāvja reģistrācijas numuru, kas tiešaistē dotu iespēju, tostarp arī ziņotājiem (4.8. punkts), iegūt informāciju par viņa juridisko identitāti un iepazīties ar atbilstības dokumentāciju.

4.18.2. Budžeta taupības apstākļos EESK vēlas vērst uzmanību uz to, ka iestādēm, kas rūpējas par tirgus uzraudzību, būtu jānodrošina līdzekļi, lai tās varētu pildīt savus uzdevumus un pastiprināti pievērst uzmanību vietām, kurās krāpšanas mēģinājumi notiek visbiežāk (ostās, mazcenas veikalos vai pie ceļojošajiem tirgotājiem), stiprinot administratīvo sadarbību, īpaši viltošanas apkarošanas jomā. 4.8. punktā minētā ziņotāju sistēma varētu uzlabot iepriekš minētās darbības efektivitāti, turklāt tikai ar nelielām izmaksām no valsts budžeta.

4.18.3. EESK pauž bažas, ka dažu rūpniecisko ekonomikas dalībnieku nozīme kādas dalībvalsts saimnieciskajā darbībā vai nodarbinātībā varētu būt tik liela, ka, baidoties no darbības pārcelšanas, valsts administrācija varētu atteikties no jebkādām sankcijām, radot apdraudējumu visiem patērētājiem, turklāt tā rezultātā šie uzņēmumi negodīgi konkurētu ar uzņēmumiem un darba ņēmējiem visā Savienībā.

4.18.4. Komiteja uzskata, ka, pieprasot regulāri iesniegt ziņojumus un veicot pētījumus uz vietas, ir iespējams rūpīgi izsekot ražojumu attīstībai; gan patērētāju organizācijas, gan darba ņēmēju apvienības pilnībā ir spējīgas uzņemties ziņotāju lomu veselības un drošības jautājumos, turklāt tām vajadzētu tikt iesaistītām visos standartu izstrādes un piemērošanas līmeņos.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu, darba ņēmēju piekļuvi mobilitātes pakalpojumiem un turpmāku darba tirgu integrāciju”

COM(2014) 6 final — 2014/0020 (COD)

(2014/C 424/04)

Ziņotāja **Drbalová kdze**

Līdzziņotājs **Pariza Castaños kgs**

Eiropas Parlaments 2014. gada 3. februārī un Padome 2013. gada 6. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu, darba ņēmēju piekļuvi mobilitātes pakalpojumiem un turpmāku darba tirgu integrāciju”

COM(2014) 6 final – 2014/0002 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 13. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 116 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu aizstāt Regulu Nr. 492/2011 un Īstenošanas lēmumu Nr. 2012/733/ES ar vienu instrumentu, kas palielinās pārredzamību, dos iespēju efektīvi veikt automatisku darba piemeklēšanu, definēs atbalsta pakalpojumus, ievieš informācijas apmaiņas sistēmu par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu un darbosies, ievērojot nediskriminācijas un vienlīdzīgas attieksmes principus.

1.2. EESK iesaka Eiropas Komisijai definēt mobilitāti 2. pantā “Definīcijas”, ņemot vērā jaunus mobilitātes veidus un lielāku nepieciešamību pēc taisnīgas mobilitātes. Šai definīcijai jābūt līdzsvarotai. Komisija par pamatu varētu izmantot jau gatavo Regulas (ES) Nr. 492/2011 2. iedaļas tekstu un vienlaikus paust nolūku nodrošināt pilnu atbalstu iedzīvotājiem, kuri pamatojoties uz apzinātu izvēli, vēlas izmantot savas tiesības strādāt citā dalībvalstī.

1.3. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieceri EURES portālā sniegt gandrīz pilnīgu informāciju par vakanču piedāvājumu, paplašinot pārredzamības principa darbības jomu un to attiecinot ne tikai uz valstu nodarbinātības dienestiem (VND), bet arī uz citām organizācijām ar EURES partneru brīvprātīgu iesaistīšanos EURES tīklā, pamatojoties uz kopīgiem obligātajiem kritērijiem. Taču Komiteja uzskata, ka pastāv riski, ja netiks nodrošināts, ka privātie pakalpojumu sniedzēji ievēro atbilstību tādiem pašiem kvalitātes standartiem kā valstu nodarbinātības dienesti. Ja dalībvalstis uzskata par nepieciešamu, tās līdztekus pielikumā norādītajiem, protams, drīkst ieviest papildu kritērijus, taču tie tie nedrīkst būt diskriminējoši. Nekādos apstākļos nevajadzētu pieļaut, ka iesaistījušies privātie pakalpojumu sniedzēji par saviem pakalpojumiem iekasē samaksu.

1.4. EESK mudina dalībvalstis sistemātiski padarīt pieejamu pamatinformāciju par EURES tīklu un tā konkrētajiem atbalsta pakalpojumiem, it īpaši darba ņēmējiem pierobežas reģionos un jauniešiem, kā arī uzlabot komunikāciju par EURES pakalpojumiem un tos popularizēt.

1.5. EESK atzinīgi vērtē pievēršanos pārrobežu sadarbības izvērsšanai un atbalstam un priekšlikumu izmantot vienas pieturas aģentūru, lai sazinātos ar pārrobežu darba ņēmējiem un darba devējiem pierobežas reģionos. Komiteja ierosina stiprināt EURES-T partnerību lomu.

1.6. Lai veicinātu mobilitāti, EESK aicina nodrošināt saskaņotību un veidot sinerģiju ar ES rīcībpolitikām, it īpaši attiecībā uz valstu nodarbinātības dienestu tīkla (VND) izveidi un pasākumiem, ar ko iecerēts sekmēt darba ņēmēju, iedzīvotāju un viņu ģimenes locekļu brīvu pārvietošanos ES. Saistībā ar garantijas jauniešiem īstenošanu Komiteja atbalsta EURES tīkla darbības jomas paplašināšanu, iekļaujot to iedzīvotāju kategorijas, kas meklē mācekļa prakses, stažēšanās vai citas iespējas, kuras ietver darba līguma slēgšanu, kamēr tas atbilst LESD 45. un 46. pantam, lai ļautu minētajiem darba ņēmējiem darba nolūkā uzturēties dalībvalstī atbilstoši regulējumam par attiecīgās valsts pilsoņu nodarbinātību, kas noteikts ar likumu, noteikumiem vai administratīvu aktu.

1.7. EESK arī atkārtoti norāda, ka, ņemot vērā EURES darbības jomas paplašināšanu un jaunus uzdevumus saistībā ar atbalsta pakalpojumiem, valstu koordinācijas birojos vajadzētu būt pietiekamam skaitam darbinieku un citu resursu, lai varētu veikt darbu, tostarp nodrošināt kvalitatīvas darbinieku apmācības shēmas.

1.8. EESK aicina dalībvalstis izmantot Komisijas tehnisko atbalstu un ievērot termiņus, veicot sākotnējo valsts klasifikāciju sistēmu uzskaiti. Tas ļaus visus klasifikācijas datus salīdzināt ar Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikāciju (ESCO).

1.9. EESK atzinīgi vērtē to, ka jaunā finansēšanas sistēma, domājams, neapdraudēs EURES lomu pārrobežu partnerībās, un uzskata, ka tās arī turpmāk jāatbalsta, izmantojot horizontālus ES mēroga pasākumus, turklāt vajadzētu būt iespējai tos papildināt ar valstu resursiem vai ESF līdzekļiem.

1.10. Saistībā ar datu un rādītāju apkopošanu EESK norāda, ka ļoti rūpīgi jāapsver jautājums par to, kā regulā tiek noteiktas dalībvalstu tiesības un pienākumi informācijas un statistikas datu nodošanas jomā, piemēram, par mobiliem darba ņēmējiem, ja nav sistēmu atsevišķu rādītāju uzraudzībai. Komiteja ierosina kvantitatīvos rādītājus papildināt ar kvalitatīviem rādītājiem.

1.11. EESK vērs uzmanību uz sociālo partneru kā galveno darba tirgus dalībnieku būtisko lomu visos līmeņos. Komiteja aicina atzīt tos par pilntiesīgiem partneriem un sniegt konsultācijas un atbalstu gan uzņēmējiem, gan darba ņēmējiem, kā arī informāciju par uzņēmumu vajadzībām un darba apstākļiem. Dalībvalstīm būtu jāievieš mehānismi, kas ļautu sociālajiem partneriem, ņemot vērā valstu praksi un tiesību sistēmas, efektīvi piedalīties valsts koordinācijas biroju darbā.

1.12. EESK aicina Komisiju izstrādāt atbilstošu tiesību aktu kopumu, lai uzlabotu sociālā nodrošinājuma sistēmu koordināciju un darba ņēmēju tiesību atzīšanu un nodošanu.

1.13. Attiecībā uz datu aizsardzību EESK iesaka Eiropas Komisijai ņemt vērā Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja (EDAU) 2014. gada 3. aprīļa atzinumā paustos ieteikumus.

2. Ievads

2.1. ES ekonomikā atsākusies izaugsme un bezdarba līmenis kopš 2013. gada vidus ir relatīvi stabils⁽¹⁾. Tā kā krīze turpinās, ilgstoša bezdarba līmenis joprojām pieaug. Jauniešu bezdarba līmenis ir satraucoši augsts, un palielinās arī strādājošo iedzīvotāju nabadzība⁽²⁾.

⁽¹⁾ COM(2013) 801 final.

⁽²⁾ COM(2014) 12 final.

2.2. Šajā situācijā steidzami jāizvērs visi pasākumi un instrumenti, lai sekmētu Eiropas darba tirgu atvērību un dinamiku, veiksmīgāk saskaņotu piedāvājumu un pieprasījumu un palielinātu darbaspēka mobilitāti ES. Darbaspēka mobilitātes palielināšanās ES iekšienē paplašinās darba ņēmēju nodarbinātības iespējas un palīdzēs darba devējiem labāk un ātrāk aizpildīt brīvās darbvietas ⁽³⁾.

2.3. “Jaunu prasmju un darba vietu programmā” ⁽⁴⁾ Komisija pauda apņēmību veikt reformas EURES tīklā, lai pilnveidotu tā spēju piemeklēt darbu un iekārtot darbā ar mērķi sekmēt Eiropas nodarbinātības stratēģijas īstenošanu (ieskaitot iniciatīvu “Tava pirmā EURES darbavieta”).

2.4. Centieni modernizēt EURES atspoguļojās arī ziņojumā par ES pilsonību ⁽⁵⁾ un ir saskaņā ar citām Komisijas iniciatīvām, ar ko atbalsta darba ņēmēju brīvu pārvietošanos ES ⁽⁶⁾, Eiropas Nodarbinātības dienestu tīkla izveidi ⁽⁷⁾, nodarbinātības atbalsta pasākumu kopuma īstenošanu ⁽⁸⁾ un visus instrumentus jauniešu iesaistīšanai darba tirgū ⁽⁹⁾.

2.5. EESK uzskata, ka viena no ES prioritātēm joprojām ir darba ņēmēju brīva pārvietošanās, ievērojot nediskriminācijas un vienlīdzīgu iespēju principus ⁽¹⁰⁾, kā arī atlikušo šķēršļu novēršana mobilitātei ⁽¹¹⁾. Komiteja virknē ieteikumu ⁽¹²⁾ vairākkārt aicinājusi pārveidot EURES par īstu instrumentu, ar ko panākt atbilsti starp piedāvājumu un pieprasījumu Eiropas darba tirgū.

3. Priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Ar 2012. gada lēmumu ⁽¹³⁾, ko Komisija pieņēma pēc savas iniciatīvas, EURES tīkla darbībā tika ieviestas dažas izmaiņas. Tomēr kopš 1992. gada tikpat kā nav grozīta II nodaļa Regulā (ES) Nr. 492/2011, kas veido Eiropas tiesisko regulējumu attiecībā uz informācijas par darbaspēka mobilitāti ES iekšienē apkopošanu un izplatīšanu, kā arī apmaiņu starp dalībvalstīm. Saistībā ar nesen ierosināto regulu tiks pārskatīta ⁽¹⁴⁾ EURES harta.

3.2. Ņemot vērā jaunus mobilitātes veidus, to tehnoloģiju izmaiņas, kuras izmanto datu apmaiņā par brīvām darbvietām, daudzos un dažādos darbā pieņemšanas kanālus, kurus izmanto darba meklētāji un darba devēji, darba tirgus starpnieku nozīmes palielināšanos, kā arī to, ka aizvien pieaug to darba ņēmēju skaits, kuri pauž stingru apņemšanos doties strādāt uz ārvalstīm, EURES darbībā ir vajadzīga steidzama un visaptveroša reforma.

3.3. Vispiemērotākā iespēja, kā ātri sasniegt mērķus un novērst atklātās nepilnības, ir jaunas regulas ieviešana un atsevišķa instrumenta izveide. EURES tīklam būtu jāklūst par īstu darbā iekārtošanas un darbā pieņemšanas instrumentu, kas darbojas atbilstoši nediskriminācijas un vienlīdzīgas attieksmes principiem. EURES tīkls tiks pakāpeniski paplašināts, lai iekļautu stažēšanos un mācekļa praksi (izmēģinājuma projekts “Tava pirmā EURES darbavieta”).

3.4. Pirms 2012. gada lēmuma pieņemšanas un pamatojoties uz 2010. gadā veikto EURES tīkla novērtējumu ⁽¹⁵⁾, Komisija vadīja apspriešanos par pašreizējiem trūkumiem un tīkla iespējamo turpmāko ievirzi. Priekšlikumu apsprieda ar Darba ņēmēju pārvietošanās brīvības padomdevēju komiteju, kurai būtu aktīvāk jāiesaistās procesā.

⁽³⁾ No visiem Eiropas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem (241 miljons) tikai apmēram 7,5 miljoni (3,1 %) ir ekonomiski aktīvi citā dalībvalstī.

⁽⁴⁾ COM(2010) 682 final.

⁽⁵⁾ COM(2013) 269 final.

⁽⁶⁾ COM(2013) 236 final.

⁽⁷⁾ COM(2013) 430 final.

⁽⁸⁾ COM(2012) 173 final.

⁽⁹⁾ COM(2012) 727 final.

⁽¹⁰⁾ OV C 341, 21.11.2013., 54.–58. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 228, 22.9.2009., 14. lpp.

⁽¹²⁾ OV C 67, 6.3.2014., 116.–121. lpp.; OV C 214, 8.7.2014., 36.–39. lpp.

⁽¹³⁾ COM(2014) 6 final 2014/0002 (COD).

⁽¹⁴⁾ SWD(2012) 100 final (“EURES reforma, lai sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus”), dokuments pievienots COM(2012) 173 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2010) 731 final.

3.5. Novērtējumā tika norādīti vairāki būtiski trūkumi EURES tīkla darbībā. Svarīgākie no tiem ir šādi: 1) nepilnīgs ES līmenī visām dalībvalstīm pieejams brīvo darbvietu un CV apkopojums; 2) EURES portāla ierobežota sadarbības satura ziņā; 3) nevienmērīga piekļuve EURES pakalpojumiem visā ES; 4) ierobežota palīdzības pieejamība darba piemeklēšanas, darbā pieņemšanas un darbā iekārtošanas jomā darba meklētājiem un darba devējiem, un 5) neefektīva informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu.

3.6. EURES tīkls vairs nevar darboties pašreizējā veidā. Visas dalībvalstis ir atbalstījušas ideju par EURES darbības pārorientēšanu un plānošanas perioda un kopīgu EURES darbības rādītāju ieviešanu, lai palielinātu darbības rezultātu pārredzamību, veicinātu informācijas apmaiņu un uzlabotu darbību koordināciju.

3.7. Visā ES ikvienam darba meklētājam vai darba devējam, kurš vēlas saņemt klienta pakalpojumus attiecībā uz pieņemšanu darbā, jābūt pieejamai pamatinformācijai par EURES tīklu. Viņiem būtu jāpiedāvā piekļuve EURES tīklam, un tīkla darbība jāatbalsta, izmantojot informācijas apmaiņu par darbaspēka trūkumu vai pārpalikumu visās dalībvalstīs.

3.8. Priekšlikuma mērķis ir ietvert EURES portālā gandrīz visu brīvo darbvietu piedāvājumu, lai darba meklētājiem visā Eiropā būtu tūlītēja piekļuve vienām un tām pašām brīvajām darbvietām. Vienlaikus būs pieejams arī plašs CV apkopojums, kuru darbā pieņemšanai var izmantot reģistrētie darba devēji.

3.9. Ļoti svarīgi būs nodrošināt, lai EURES portālā varētu veikt automātisku darba piemeklēšanu starp brīvajām darbvietām un CV visās dalībvalstīs, pārtulkojot portālu visās ES valodās un nodrošinot, ka tiek saprastas visas valsts un nozaru līmenī iegūtās prasmes, kvalifikācijas un profesijas.

3.10. Visas darbības, kuras Komisija veic attiecībā uz EURES tīklu un kuru īstenošanai būs vajadzīgi cilvēkresursi un/vai finanšu resursi, attiecas uz tās regulas darbības jomu, ar ko izveido Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas (EaSI) ⁽¹⁶⁾ (laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam).

4. Īpašas piezīmes

4.1. Definīcijas

4.1.1. Ņemot vērā jaunus mobilitātes veidus un lielāku nepieciešamību pēc taisnīgas mobilitātes, Eiropas Komisijai būtu pienācīgi jādefinē "taisnīgas mobilitātes" jēdziens. Komisija par pamatu varētu izmantot jau gatavo Regulas (ES) Nr. 492/2011 2. iedaļas tekstu, vienlaikus nepārprotami norādot, ka taisnīga mobilitāte jāizprot arī kā tiesības piekļūt un gūt labumu no visiem darba piedāvājumiem visā ES teritorijā.

4.1.2. Mobilitātes koncepcijā būtu noteikti jāņem vērā arī katras valsts nostāja un konkrētā situācija, lai nodrošinātu talantu efektīvu apriti. Saskaņā ar priekšlikuma 26. pantu dalībvalstis izstrādā mobilitātes politiku, kura kļūst par nodarbinātības politikas neatņemamu sastāvdaļu.

4.2. Pārredzamība

4.2.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieceri paplašināt pārredzamības principa piemērošanu, attiecinot to uz citām struktūrām, taču uzskata, ka pastāv riski, ja valsts nodarbinātības dienestiem, privātajām darbā iekārtošanas aģentūrām un citām organizācijām, kas sniedz nodarbinātības pakalpojumus, nebūs jāievēro vienādi kvalitātes standarti (tādi kā valsts nodarbinātības dienestiem). Sistēmai ir jābūt pārredzamai un jāievēro vienlīdzīgas attieksmes princips pret pieteikuma iesniedzējām organizācijām.

4.2.2. Vienlaikus priekšlikumā noteikts, ka valsts nodarbinātības dienestiem un citiem EURES partneriem savos darba meklēšanas portālos jānodrošina labāka piekļuve EURES portālam. Dažās valstīs ir ļoti grūti sazināties ar EURES konsultantu. Daudzi darba meklētāji saskaras arī ar virkni birokrātisku un finanšu šķēršļu, it īpaši jaunieši.

⁽¹⁶⁾ OV L 347, 20.12.2013, 238. lpp.

4.2.3. Turklāt nesenā pieredze liecina, ka daudzās valstīs, īpaši jauniešu vidū, trūkst izpratnes par *EURES* tīklu un tā pakalpojumiem. Tikai viena trešdaļa darba devēju jau ir dzirdējuši par *EURES* tīklu vēl pirms saskares ar to. Dalībvalstīm ir efektīvāk jāinformē par *EURES* pakalpojumiem un tie jāpopularizē, lai nodrošinātu, ka lēmumu sākt darbu citā valstī cilvēki pieņem, būdami labi informēti.

4.2.4. Komiteja atzinīgi vērtē *EURES* tīkla darbības paplašināšanu ar to iedzīvotāju, it īpaši jauniešu, kategorijām, kas meklē mācekļa prakses, stažēšanās vai citas iespējas, kuras ietver darba līguma slēgšanu atbilstoši LESD 45. un 46. pantam, lai ļautu minētajiem darba ņēmējiem darba nolūkā uzturēties dalībvalstī atbilstoši regulējumam par attiecīgās valsts pilsoņu nodarbinātību, kas noteikts ar likumu, noteikumiem vai administratīvu aktu.

4.2.5. EESK atzinīgi vērtē arī pievēršanos pārrobežu sadarbības atbalstam un vienas pieturas aģentūras izmantošanu saziņā ar pārrobežu darba ņēmējiem un darba devējiem pierobežas reģionos. EESK ierosina izmantot jau izveidotos uzņēmējdarbības kontaktpunktus.

4.2.6. Būtu jāstiprina *EURES-T* partnerības, kurās ir pārstāvēti valsts nodarbinātības dienesti, arodbiedrības, reģionālās darba devēju organizācijas un dažos gadījumos vietējās un reģionālās pašvaldības, un skaidri jādefinē šo partnerību loma.

4.2.7. EESK ierosina precizēt *EURES* tīkla un *SOLVIT*, ES iekšējā tirgus problēmu risināšanas un informācijas portāla, attiecības. Tas īpaši attiecas uz noteikumiem (7. panta 4. punkts) par valsts koordinācijas biroja atbalstu sūdzību gadījumos, kas saistīti ar brīvajām darbvietām un pieņemšanu darbā, izmantojot *EURES* tīklu, kā arī sadarbību ar tādām valsts iestādēm kā darba inspekcijas.

4.3. *Automātiska darba piemeklēšana, izmantojot kopīgu IT platformu*

4.3.1. Lai gan Regulas Nr. 492/2011⁽¹⁷⁾ 13. pantā jau ir iekļauts piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošanas mehānisms, šobrīd nenotiek automātiska CV un citas informācijas apmaiņa par darba meklētājiem.

4.3.2. EESK atzīst, ka šajā posmā sadarbības nodrošināšanai nav nepieciešama valsts klasifikācijas sistēmu saskaņošana. Tomēr Komiteja atbalsta Komisijas centienus likt dalībvalstīm veikt savu klasifikācijas sistēmu sākotnējo uzskaiti. Tas dos iespēju salīdzināt visus klasifikācijas datus ar Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikāciju (ESCO), kas kalpos kā instruments automātiskai datu apmaiņai un pilnīgas sadarbības nodrošināšanai starp valsts iestādēm.

4.4. *Atbalsta pakalpojumi*

4.4.1. *EURES* tīkla uzdevums ir saviem klientiem (darba meklētājiem un darba devējiem) nodrošināt visaptverošus pakalpojumu kopumu: izpratnes veicināšana, informācijas sniegšana, mehānismu ieviešana vienkāršākai reģistrācijai, CV un darbvietu uzskaitē, automātiska darba piemeklēšana, iekārtošana darbā, atbalsts darbinieku atlases jomā un pieteikumu iesniedzējiem sniegta kontaktinformācija par attiecīgām organizācijām, īpaši par arodbiedrībām, kurās viņi var vērsties pēc pieņemšanas darbā.

4.4.2. Pakalpojumi darba ņēmējiem un darba devējiem būtu jāsniedz bez maksas.

4.4.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka dalībvalstīm būs sistemātiskāk jāapmainās ar valsts informāciju par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu, kā arī par politiku šajā jomā. Tomēr izskatāmā regula neattiecas uz lēmumiem par šādu politiku.

⁽¹⁷⁾ "Katrās dalībvalstīs īpašais dienests regulāri sūta citu dalībvalstu īpašajiem dienestiem un (..) Eiropas koordinācijas birojam (a) sīkākas ziņas par brīvajām darba vietām, kuras varētu aizpildīt citu dalībvalstu pilsoņi; (b) sīkākas ziņas par brīvajām darba vietām, kuras paredzētas trešām valstīm; (c) sīkākas ziņas par darba pieteikumiem, kuru iesniedzēji oficiāli izteikuši vēlmi strādāt citā dalībvalstī; (d) informāciju pēc reģiona un pēc darbības nozares tiem kandidātiem, kuri deklarējuši, ka patiešām vēlas pieņemt darba piedāvājumu citā valstī."

4.4.4. EESK uzskata, ka ir skaidri jānosaka pilnvaru un pienākumu sadalījums starp Eiropas Koordinācijas biroju, kura uzdevums ir izstrādāt saskaņotu sistēmu un sniegt transversālu atbalstu, un valsts koordinācijas birojiem, valsts nodarbinātības dienestiem un EURES partneriem.

4.4.5. Līdz ar EURES kompetenču paplašināšanos valsts koordinācijas birojiem būs jāveic vairāki jauni uzdevumi, kuru pildīšanai būs nepieciešams pietiekams skaits darbinieku un finanšu resursi, tostarp kvalitatīvas darbinieku apmācības shēmas. Komisijai būtu jānodrošina, lai minētie biroji saņemtu pēc iespējas lielāku tehnisko atbalstu un konsultācijas.

4.4.6. Būtu lietderīgi, ja valsts koordinācijas biroji izstrādātu darba programmas organizācijām, kas iesaistītas EURES tīkla darbībā attiecīgajā valstī. Šajās programmās vajadzētu norādīt plānotos pasākumus, to īstenošanai nodrošināto kopējo darbinieku skaitu un piešķirtā finansējuma apjomu, kā arī mehānismus plānoto pasākumu uzraudzībai un novērtēšanai.

4.5. Personas datu aizsardzība

4.5.1. Regulā noteiktie pasākumi jāīsteno saskaņā ar ES tiesību aktiem par personas datu aizsardzību⁽¹⁸⁾. Darba ņēmēju piekrišanai publicēt informāciju EURES portālā ir jābūt skaidrai, nepārprotamai, brīvprātīgai, konkrētai un apzinātai.

4.5.2. Mērķis ir nodrošināt gan a) personu pamattiesību un brīvību aizsardzības noteikumu efektīvu ievērošanu, gan b) personas datu brīvu apriti starp dalībvalstīm un Kopienas iestādēm un struktūrām vai starp Kopienas iestādēm un struktūrām nolūkos, kas ir saistīti ar to darbību atbilstīgi savai kompetencei.

4.5.3. EESK norāda, ka saistībā ar EURES tīkla jauno un paplašināto lomu norisinās konsultācijas ar Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāju. EESK iesaka Eiropas Komisijai ņemt vērā EDAU 2014. gada 3. aprīļa atzinumā⁽¹⁹⁾ paustos ieteikumus un secinājumus.

4.6. Izmaiņas ESF finansējumā

4.6.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka jaunā finansēšanas sistēma neapdraudēs EURES pārrobežu partnerību būtisko lomu, it īpaši problēmu skartajos reģionos, un uzskata, ka atbalsta sniegšana tām ir jāturpina, izmantojot horizontālus ES mēroga pasākumus, un jābūt iespējai tos papildināt ar valsts vai ESF resursiem.

4.6.2. Runājot par ESF, būtu skaidri jānosaka prioritātes attiecībā uz EURES un jāsniedz tīklam pienācīgs atbalsts. Pieteikuma uz finansiālo atbalstu un tā piešķiršanas procedūrām jābūt saskaņotām, pārredzamām un viegli izpildāmām.

4.7. Sociālo partneru loma

4.7.1. Eiropas Komisija apspriež jaunu definīciju sociālo partneru lomai⁽²⁰⁾. Tie būtu pilnībā jāiesaista plānošanas un ziņošanas ciklā un jāaicina uz sanāksmēm.

4.7.2. EESK tomēr uzsver sociālo partneru kā galveno darba tirgus dalībnieku būtisko nozīmi visos līmeņos; viņi ir plaši iesaistīti EURES tīkla darbībā, lai prasmes piemeklētu darbvietām. Viņu lomu nevajadzētu reducēt tikai uz asociēto dalībnieku funkcijām⁽²¹⁾. Īpaši valsts koordinācijas birojiem būtu jāuzlabo sadarbība ar sociālajiem partneriem un profesionālajām organizācijām. Komiteja ierosina, ka sociālajiem partneriem Eiropas un valstu līmenī aktīvi jāpiedalās Eiropas biroja un valsts koordinācijas biroju pasākumos.

⁽¹⁸⁾ Regula (EK) Nr. 45/2001, OV L 281, 23.11.1995, 31. lpp.

Direktīvā 95/46/EK noteikts, ka dalībvalstis "aizsargā fizisko personu pamattiesības un brīvības un jo īpaši viņu tiesības uz privāto dzīvi attiecībā uz personas datu apstrādi", lai nodrošinātu personas datu brīvu apriti Kopienā.

⁽¹⁹⁾ http://edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2014/14-04-03_Workers_mobility_EN.pdf

⁽²⁰⁾ Sk. Darba ņēmēju pārvietošanās brīvības padomdevējas komitejas 2013. gada 12. aprīļa sanāksmes protokolu.

⁽²¹⁾ BUSINESSEUROPE, CEEP, ETUC un UEAPME kopīga vēstule komisāram László Andor, 19.12.2012.

4.8. EURES tīkla darbības nodarbinātības jomā uzraudzība un novērtēšana

4.8.1. Lai nodrošinātu, ka ir pietiekami daudz informācijas EURES tīkla darbības rezultātu mērīšanai, būtu jāievieš kopīgi rādītāji, kas organizācijām, kuras piedalās tīkla darbībā, kalpotu kā orientieri savas darbības rezultātu noteikšanā. Tām būtu arī jāpalīdz vērtēt progresu EURES tīklam kopumā izvirzīto mērķu īstenošanā. Ir svarīgi izmantot arī kvalitatīvos rādītājus, piemēram, darbvietu kvalitāte, vienlīdzīga attieksme un tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Uzmanīgi jāapsver jautājums par to, kā regulā tiek noteiktas dalībvalstu tiesības un pienākumi informācijas un statistikas datu nodošanas jomā, piemēram, par mobiliem darba ņēmējiem, ja nav sistēmu dažu rādītāju uzraudzībai.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tematu “Ogļūdeņražu (piemēram, slānekļa gāzes) izpēte un ieguve ar lielpatēriņa hidropārrāvumu metodi ES””

COM(2014) 23 final

(2014/C 424/05)

Ziņotājs: **Josef ZBOŘIL**

Līdzziņotājs: **Sorin IONIȚĂ**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 22. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tematu “Ogļūdeņražu (piemēram, slānekļa gāzes) izpēte un ieguve ar lielpatēriņa hidropārrāvumu metodi ES””

COM(2014) 23 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 22. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 163 balsīm par, 18 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Savienībā notiek milzīgas pārmaiņas enerģētikas jomā; Eiropas ekonomiku un neaizsargātos patērētājus arvien vairāk apdraud piegāžu nestabilitāte un augstas enerģijas cenas.

1.2. Lielpatēriņa hidropārrāvumu metode jeb hidropārraušana vieš bažas par ietekmi uz sabiedrības veselību un vidi; attiecīgajām pašvaldībām ir jāsaņem vislabākā iespējamā informācija, kas ļautu aizsargāt vietējās kopienas, un vietējā sabiedrība ir ciešāk jāiesaista lēmumu pieņemšanā par konkrētiem projektiem saskaņā ar attiecīgajām tiesiskajām prasībām.

1.3. Komisijas politikas pamatnostādnes netradicionālo ogļūdeņražu ieguvei ietver vairākus principus, kas dalībvalstīm jāīsteno sešos mēnešos, un turpmākās uzraudzības sistēmas. Lai pēc iespējas samazinātu risku un nodrošinātu sabiedrības atbalstu izpētes un ieguves projektiem, par būtisku faktoru tiek uzskatīta procesu pārredzamība.

1.4. EESK uzskata, ka Komisijas dokumentu (paziņojuma un ieteikumu) pamatā ir reālistisks redzējums un ka turpmākās diskusijas jābalsta uz faktiem un secinājumiem, taču jāņem vērā arī svarīgi subjektīvie faktori, piemēram, riska uztvere sabiedrībā. Attiecībā uz netradicionālo ogļūdeņražu potenciālo nozīmi ES energoavotu struktūrā EESK skatījums ir līdzsvarots.

1.5. EESK atzinīgi vērtē ātras virzības procesu, proti, ieteikumus, kas atvieglo pārredzamu apstiprināšanas procedūru uzsākšanu izpētes pasākumiem tajās valstīs, kuras uzskata, ka atbilstīgi to enerģētikas vajadzībām netradicionālo ogļūdeņražu izmantošana ir nepieciešama.

1.6. Pēc EESK domām, pareizi ieviesta, šāda sistēma izmantošanai vietējo pašvaldību līmenī ir pietiekama un nav vajadzības pieņemt īpašu “slānekļa gāzes direktīvu”, vismaz patlaban. ES tiesību akti nodrošina piemērotus instrumentus, lai rastu risinājumu hidropārraušanas pārrobežu sekām, ja tādas rastos. Ja šādu darbību apjoms nākotnē ievērojami palielināsies, jautājums būs jāskata atkārtoti.

1.7. EESK vēlas uzsvērt, ka šādi netradicionālo ogļūdeņražu resursi, ja to izmantošanu attīsta pareizas institucionālās sistēmas ietvaros, var palīdzēt stimulēt Eiropas izaugsmi. Lai nodrošinātu elektrosistēmu līdzsvaru, nepieciešama relatīvi tīra, droša un elastīga enerģijas ražošana no fosilajiem kurināmajiem. Turklāt biežās politiskās krīzes ES austrumu kaimiņvalstīs rāda, cik svarīgi ir laikus dažādot piegādes avotus.

1.8. EESK iesaka nākamajos Komisijas dokumentos pievērst uzmanību arī dažiem citiem hidropārraušanas tehnoloģijas aspektiem. Ūdens patēriņš nav tik liels, kā dažkārt tiek uzskatīts, tomēr zonās, kur ūdens resursu nav daudz, ir jāstrādā īpaši uzmanīgi; ķīmikāliju izmantošana tiek reglamentēta (saskaņā ar REACH), un nav pieļaujams lietot bīstamas vielas; gāzes noplūdes, tāpat kā dūmgāzu sadedzināšana lāpā, ir pienācīgi jāuzrauga. Jāpiemēro princips "piesārņotājs maksā".

1.9. EESK uzsver: lai nodrošinātu sociālo taisnīgumu un sabiedrības atbalstu netradicionālo ogļūdeņražu izmantošanai, daļai no ieņēmumiem par atlīdzībām un akcīzes nodokļiem pārredzamā un paredzamā veidā jānonāk attiecīgās pašvaldības budžetā kā kompensācijai par iespējamām negatīvām papildu sekām.

2. Ievads

2.1. Eiropas Savienībā notiek milzīgas pārmaiņas enerģētikas jomā, ko ietekmē tādi mijiedarbīgi faktori kā nozīmīgi tehnoloģiskie sasniegumi (gan atjaunojamo energoresursu, gan fosilo kurināmo jomā), būtiskas ģeopolitiskas pārmaiņas un vērienīgi politikas mērķi, kas dažkārt noved pie kompleksiem pasākumiem ar neviennozīmīgām sekām. Ergoavotu klāsts un dažādība acīmredzami ir palielinājusies, tomēr Eiropas ekonomiku un neaizsargātos patērētājus arvien vairāk apdraud piegāžu nestabilitāte un augstas enerģijas cenas.

2.2. Viena no jaunajām tehnoloģijām, kas atklāta pēdējās desmitgadēs, ir lielpatēriņa hidropārrāvumu metode – hidropārraušana —, kura ASV ir strauji attīstījusies un devusi nenoliedzamus ieguvumus, palielinot dabasgāzes krājumus, kas pieejami izmantošanai ekonomikā, un ievērojami samazinot cenas. Vienlaikus hidropārraušana raisa bažas par tās ietekmi uz cilvēku veselību un vidi, turklāt sabiedrība nav apmierināta ar vājo pārredzamību un nepietiekamajām konsultācijām par darbībām, kas saistītas ar slānekļa gāzi. Pašvaldībām jābūt labāk informētām, un vietējām kopienām vairāk jāiesaistās lēmumu pieņemšanā par konkrētiem projektiem, tostarp ietekmes novērtēšanas procesā, kā to nosaka spēkā esošās tiesiskās prasības.

2.3. EESK vēlas paust stingru atbalstu Komisijas nostādnei, ka netradicionālo ogļūdeņražu resursi, ja to izmantošanu attīsta pareizas institucionālās sistēmas ietvaros, var palīdzēt stimulēt Eiropas izaugsmi. Atjaunojamo energoresursu attīstībā gūtā pieredze liecina: pārredzamā nākotnē joprojām būs vajadzīga relatīvi tīra, droša un elastīga enerģijas ražošana no fosilajiem kurināmajiem, lai nodrošinātu elektrosistēmu līdzsvaru. Turklāt biežās politiskās krīzes ES austrumu kaimiņvalstīs kārtējo reizi apliecina, cik svarīgi ir dažādot piegādes avotus.

3. Komisijas dokuments

3.1. Eiropas ekonomikai un iedzīvotājiem nepieciešama ilgtspējīga enerģija par pieņemamām cenām, kā arī droša un stabila energoapgāde. Lielā atkarība no importa un nepietiekamā energoresursu dažādība ir daži no faktoriem, kas noteikuši cenu pieaugumu Eiropas Savienībā, it īpaši salīdzinājumā ar vairāku nozīmīgāko sāncensu stāvokli.

3.2. Tehnikas progress ir pavēris iespējas piekļūt netradicionālam fosilajam kurināmajam, kura ieguve agrāk bija pārāk sarežģīta vai pārāk dārga. ASV netradicionālie gāzes avoti patlaban veido 60 % no valsts gāzes ražošanas apjoma, kurā visstraujāk aug slānekļa gāzes izmantošana, kas padara lētāku ASV ogļu eksportu, īpaši uz ES.

3.3. Potenciālie dabasgāzes krājumi slānekļa formācijās dažviet Eiropā raisījuši lielas cerības: ar slānekļa gāzi varētu aizstāt citu, oglekļietilpīgāku fosilo kurināmo, varētu mazināties atkarība no aizrobežu enerģijas piegādātājiem, turklāt tiktu stimulēta darbvietu radīšana un ekonomikas izaugsme un rastos vēl viens publisko ieņēmumu avots. Tāpēc dažās dalībvalstīs notiek aktīva slānekļa gāzes resursu izpēte.

3.4. Tomēr ar lielpatēriņa hidropārrāvumu metodi jeb hidropārraušanu saistītais risks vieš bažas par ietekmi uz sabiedrības veselību un vidi. Liela daļa iedzīvotāju arī uzskata, ka saistībā ar slānekļa gāzes projektiem ir par maz piesardzības pasākumu, pārredzamības un sabiedriskās apspriešanas. Dažas dalībvalstis ir noteikušas lielpatēriņa hidropārraušanas aizliegumu vai moratoriju.

3.5. Reaģējot uz sabiedrības bažām, Komisija ir piekritusi izstrādāt satvaru netradicionālo ogļūdeņražu drošai un nekaitīgai ieguvei Eiropas Savienībā, ievērojot šādus mērķus:

- nodrošināt, ka dalībvalstis, kas to vēlas, var droši un efektīvi izmantot iespējas dažādot energoapgādi un uzlabot konkurētspēju;
- gan tirgus dalībniekiem, gan iedzīvotājiem nodrošināt skaidrību un paredzamību, tostarp par izpētes projektiem;
- ņemt vērā visus apsvērumus par siltumnīcefekta gāzu emisijām un klimata un vides apdraudējumiem, tostarp veselības apdraudējumiem, kā to sagaida sabiedrība.

3.6. Paziņojumam pievienots Ieteikums par principu minimumu, kas – līdzās spēkā esošajiem ES tiesību aktiem – jāievēro ogļūdeņražu izpētē un ieguvē ar lielpatēriņa hidropārrāvumu metodi. Ieteikuma mērķis ir radīt labvēlīgu vidi drošai un nekaitīgai šo resursu apguvei un sekmēt vienlīdzīgus konkurences apstākļus šajā nozarē visās ES dalībvalstīs, kuras izvēlējušās šos resursus apgūt.

3.7. Kā liecina pašlaik pieejamā informācija, dabasgāzes ieguvei no slānekļa formācijām Eiropā ir vislielākais potenciāls, salīdzinot ar citu netradicionālo fosilo kurināmo: aplēsts, ka tehniski iegūstamas slānekļa gāzes krājumi ir aptuveni 16 triljoni m³, turpretī gāzes krājumi blīvajos iežos ir tikai 3 triljoni m³ un metāna krājumi ogļu slānī – tikai 2 triljoni m³. Izpētes projektu gaitā tiks iegūtas jaunas zināšanas par ekonomiski izdevīgi iegūstamiem resursiem no slānekļa formācijām un citiem netradicionāliem gāzes un naftas avotiem.

3.8. Jaunā metode dalībvalstīm, kas sevišķi atkarīgas no importa, pavērtu iespējas dažādot enerģijas avotus un uzlabot piegāžu drošību. Pat neliels gāzes cenu samazinājums vai nepieaugšana – piemēram, pateicoties tam, ka izdosies nostiprināt vai saglabāt pozīcijas sarunās ar aizrobežu gāzes piegādātājiem —, nāks par labu dalībvalstīm. Slānekļa gāzes projekti var dot arī tiešu vai netiešu saimniecisku labumu, piemēram, reģionālus ieguldījumus infrastruktūrā, tiešu vai netiešu nodarbinātību, ienākumu pieaugumu publiskajā sektorā, pateicoties nodokļiem, nodevām un atlīdzībām.

3.9. Eksperti ir vienisprātis, ka slānekļa gāzes ieguve kopumā vairāk ietekmē vidi nekā tradicionālās gāzes ieguves paplašināšana: tai ir vajadzīga intensīvāka urbumu ražīguma palielināšana, tā lielākoties notiek uz sauszemes un aptver daudz plašākas teritorijas. Turklāt slānekļa gāzes urbumu ražīgums kopumā ir mazāks nekā tradicionālajiem urbumiem, tāpēc šādu urbumu vajadzīgs vairāk. Dažiem no šiem apdraudējumiem un ietekmējošiem faktoriem var būt pārrobežu raksturs, piemēram, ūdens un gaisa piesārņojuma gadījumā.

3.10. Vides risks, kas ietver arī veselības apdraudējumus, ir raisījis lielākas vai mazākas bažas sabiedrībā, tostarp arī skaidri negatīvu nostāju pret slānekļa gāzes projektiem. Piemēram, par problēmu tiek uzskatīta asimetriskā informācija starp operatoriem, kompetentajām iestādēm un visu sabiedrību, it īpaši jautājumos par pārraušanas šķidrums sastāvu un ģeoloģiskajiem apstākļiem, kādos iecerēts hidropārraušanu īstenot.

3.11. Minētajā ieteikumā norādīts, ka dalībvalstīm, kad tās piemēro vai pielāgo savus tiesību aktus, kuri piemērojami ogļūdeņražu ieguvei ar lielpatēriņa hidropārraušanu, vajadzētu gādāt par šādiem aspektiem:

- lai pirms licences piešķiršanas tādai ogļūdeņražu izpētei un/vai ieguvei, kuras gaitā varētu tikt izmantota lielpatēriņa hidropārraušana, tiktu veikts stratēģisks vides novērtējums;
- lai tiktu sagatavots konkrētā apgabala riska raksturojums un novērtējums gan par apakšzemi, gan virszemi;

- lai tiktu organizēts sākotnējā stāvokļa apsekojums (piem., par ūdeņiem, gaisu, seismisko aktivitāti), kas būtu atsauces punkts vēlākam monitoringam vai avārijas gadījumā;
- lai sabiedrība tiktu informēta par katrā urbumā izmantotā hidropārraušanas šķidruma sastāvu, kā arī par notekūdeņu sastāvu, sākotnējā apsekojuma datiem un monitoringa rezultātiem;
- lai urbums būtu pienācīgi izolēts no apkārtējām ģeoloģiskajām formācijām, īpaši nolūkā nepieļaut pazemes ūdeņu piesārņošanu;
- lai gāzu novadīšana atmosfērā notiktu tikai sevišķi ārkārtējos apstākļos drošības labad; lai sadedzināšana lāpā (vadāma gāzu sadedzināšana) būtu samazināta līdz minimumam un lai gāze tiktu uztverta tālākai izmantošanai (piem., pašā šahtā vai transportēšanai pa cauruļvadiem).

3.12. Dalībvalstīm ir ieteikts arī nodrošināt, ka uzņēmumi izmanto labākos pieejamos tehniskos paņēmienus, ja tādi ir, un ievēro nozares paraugpraksi, lai novērstu, vadītu un mazinātu ietekmi un riskus, kas saistīti ar izpēti un ieguves projektiem. Turklāt Komisija patlaban pārskata spēkā esošo atsauces dokumentu (*BREF*) par ieguves rūpniecības atkritumiem saskaņā ar Ieguves rūpniecības atkritumu direktīvu. Komiteja cer, ka to drīz publicēs.

3.13. Lai veicinātu sabiedrības līdzdalību, Komisija izveidos Eiropas Netradicionālās ogļūdeņražu ieguves Zinātnes un tehnikas tīklu, kurā iesaistīsies nozares, pētniecisko un akadēmisko aprindu, kā arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Arī programmas "Apvāršnis 2020" 2014.-2015. gada darba programmā paredzēti pētījumi, kuru mērķis ir izprast, novērst un mazināt slānekļa gāzes izpēti un ieguves radīto ietekmi uz vidi un tās apdraudējumus.

3.14. ES dalībvalstis tiek aicinātas sešu mēnešu laikā ieviest Ieteikumā minētos principus un, sākot ar 2015. gadu, ik gadus informēt Komisiju par pieņemtajiem pasākumiem. Izmantojot publiski pieejamu apskatu un salīdzinot stāvokli dažādās dalībvalstīs, Komisija uzraudzīs īstenošanu un pēc 18 mēnešiem pārlūkos šīs politikas efektivitāti.

4. Komitejas piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē EK līdzsvaroto pieeju netradicionālo ogļūdeņražu izmantošanai. Šādai diskusijai jābūt atklātai un jābalstās uz faktiem un konstatējumiem. Tomēr jāņem vērā arī tādi subjektīvi aspekti kā, piemēram, riska uztvere sabiedrībā. Komisijas paziņojums ir vispusīgs, informatīvs un labi strukturēts, un tajā uzsvērti svarīgākie jautājumi, kas jārisina saistībā ar vides un veselības aizsardzību un vispārēju sabiedrības atbalstu. Tajā izklāstīts līdzsvarots skatījums uz netradicionālo ogļūdeņražu potenciālo nozīmi ES energoavotu struktūrā.

4.2. Tā kā šie primārie energoresursi ne visām ES valstīm ir pieejami, ir jāievēro subsidiaritātes princips. ES tiesību akti nodrošina piemērotus instrumentus, lai rastu risinājumu hidropārraušanas pārrobežu sekām, ja tādas rastos. EESK uzskata, ka spēkā esošie ES noteikumi ir atbilstoši un aptver lielāko daļu no hidropārraušanas aspektiem; patlaban nav vajadzības pieņemt īpašu "slānekļa gāzes direktīvu". Drošs veids, kā attīstīt šo jauno ieguves tehnoloģiju, ir pilnīgi īstenot esošās juridiskās saistības.

4.3. Eiropas Savienībā vērojams relatīvs izejvielu trūkums, tāpēc visi pieejamie resursi jāizmanto iespējami efektīvi, rēķinoties arī ar draudiem veselībai un videi. No otras puses, ikviena cilvēka darbība ir saistīta ar tādu vai citādu risku, un racionālai riska pārvaldībai jābūt neatņemamai jebkuru cilvēka centienu sastāvdaļai; tas attiecas arī uz netradicionālo ogļūdeņražu izpēti un iegūvi.

4.4. Lai sabiedrība atbalstītu jauno tehnoloģiju, ārkārtīgi svarīga nozīme ir plašai pārredzamībai ikvienā izpēti vai ieguves projektā. Pārredzamība jānodrošina jau agrīnos projektu attīstības posmos, jo, lai varētu reāli izvērtēt resursu krājumus un saimnieciskos ieguvumus no to izmantošanas, teritorijās, kurās ir ziņas par iespējamām slānekļa gāzes iegulām, ir jāveic izpēti urbumi. Par izpēti ir jā sagatavo vispusīgs ietekmes novērtējums. Apgādes drošība un ilgtspēja ir pamats, uz kā balstās ES enerģētikas politika. Tomēr nelīdzsvarotību, ko sistēmā radījuši vēja un saules energoresursi, vēl nevar kompensēt, neapdraudot citus mērķus, piemēram, dekarbonizāciju vai efektivitātes palielināšanu, tāpēc netradicionālā gāze varētu būt iespēja atvieglot enerģētikas pāreju.

4.5. Jāņem vērā arī ģeopolitiskie apsvērumi, sevišķi kontekstā ar jaunākajiem pavērsieniem Ukrainā, kas notikuši pēc Komisijas paziņojuma un ieteikumu publicēšanas. Tie ir saistīti ar energoapgādes drošību gadījumā, ja ieilgst spriedze tuvajās ES kaimiņvalstīs vai ja izvērsas tirdzniecības karš ar Krieviju. Taču tiem ir saistība arī ar citām pasaules norisēm un to, ka ES pakāpeniski zaudē savu vietu lielāko tirdzniecības valstu bloku vidū.

4.6. EESK atzīst, ka netradicionālo ogļūdeņražu ieguves tehnoloģija pēdējos gados ir progresējusi. Uzticību vieš veids, kādā sekmīgi mazinātas galvenās ar vidi un drošību saistītās bažas, un ir samazināti arī draudi būtiski svarīgām vides jomām. Tomēr cieši jāuzrauga, piemēram, ūdens piesārņojuma risks, sevišķu uzmanību pievēršot zonām, kurās ūdens resursi ir ierobežoti. EESK aicina pēc iespējas drīzākā laikā pārskatīt Komisijas dokumentus, lai tajos iestrādātu turpmāk minētos ierosinājumus.

4.7. Vērtējot ieguves projektus, sīki jāizklāsta to pozitīvais devums vietējai sabiedrībai (infrastruktūra, darbvietas, nodokļi, atlīdzības utt.). Ir ļoti svarīgi, lai, atbilstoši labai praksei, daļa no ieņēmumiem par atlīdzībām un akcīzes nodokļiem pārredzamā un paredzamā veidā – vislabāk pēc sabiedrībai pārbaudāmas formulas – nonāktu vietējā budžetā kā kompensācija pašvaldībai par visām negatīvajām sekām, ko varētu radīt ieguve; tas palīdzētu arī mazināt sabiedrības pretestību šādiem projektiem. EESK ierosina šo nostādni iekļaut Komisijas ieteikumos.

4.8. Pilnībā jāizklāsta pozitīvā ietekme uz klimata aizsardzību: degšanas procesos rastos aptuveni uz pusi mazāk emisiju nekā ogļu apstrādē. Apsverot šo aspektu, ir jāņem vērā gāzes noplūdes faktora ietekme no urbuma līdz pat deglim; dažviet pasaulē tā ir ļoti liela, taču gandrīz nekad netiek atklāta. Eksperti neoficiāli atzīst, ka gāzes noplūde slikti pārvaldītās gāzes iegulās var sasniegt pat 12-13 %, savukārt ar labiem pārvaldības standartiem noplūdes apjomu var noturēt zem 3 % robežas!

4.9. Ir rūpīgi jāizvērtē ģeoloģiskie un seismiskie riski atsevišķos rezervuāros, taču paziņojumā būtu jānorāda, ka hidropārraušanas process notiek daudz dziļākos urbumos nekā tradicionālajā ieguvē; slānekļa gāzes gadījumā – krietni zem ūdensnesējslāņa. Tomēr ir jāturpina pilnveidot zināšanas par vidēja termiņa un ilgtermiņa draudiem, ko rada ar jauno tehnoloģiju saistīto darbību mērogs.

4.10. Komisija varētu norādīt arī uz to, ka ūdens patēriņš uz vienu urbumu ir diezgan neliels, turklāt laba tiesa šī ūdens vēlāk atkal nonāk virszemē un to var vai nu izmantot atkārtoti, vai arī pienācīgi pārstrādāt. Ķīmikāliju izmantošanu Eiropas Savienībā reglamentē REACH regula, un gāzes noplūdes, tāpat kā dūmgāzu sadedzināšana lāpā, ir pienācīgi jāvada. Turklāt zemes izmantošana proporcionāli citu gāzes atradņu jaudas blīvumam ir daudz mazāka nekā fotoelementu/vēja un biomasas iekārtās; patlaban visu veidu atjaunojamo energoresursu piekritēji būtībā ignorē šo fenomenu, lai gan tam nereti ir sava nozīme lēmumu pieņemšanā par primāro energoresursu izmantošanas iespējamību.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Klimata un enerģētikas politikas satvars laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam""

COM(2014) 15 final

(2014/C 424/06)

Ziņotāja: **Ulla SIRKEINEN**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 8. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Klimata un enerģētikas politikas satvars laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam""

COM(2014) 15 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2014. gada 22. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 198 balsīm par, 23 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK secina, ka

- Komisijas paziņojuma mērķis ir uzlabot klimata un enerģētikas politikas prognozējamību,
- paziņojumā pienācīgi ņemtas vērā būtiskās pārmaiņas un pieredze pēc ES politikas pieņemšanas laikposmam līdz 2020. gadam, un
- turklāt Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (IPCC) neseni izteiktie apsvērumi sekmē to, ka ES klimata un enerģētikas politika laikposmam pēc 2020. gada tiek izstrādāta savlaicīgi.

1.2. EESK atbalsta

- priekšlikumu noteikt, ka līdz 2030. gadam par 40 % jāsamazina siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisija, jo tas atbilst vērienīgajam mērķim – līdz 2050. gadam samazināt emisiju par 80–95 %,
- priekšlikumu noteikt kopīgu mērķi, proti, atjaunojamo energoresursu īpatsvaram jābūt vismaz 27 %, bet pretstatā Komisijas priekšlikumā ierosinātajam uzskata, ka jānosaka konkrēti mērķi katrai valstij,
- Komisijas nodomu pēc pašreizējo pasākumu novērtēšanas šogad izvirzīt jaunus priekšlikumus energoefektivitātes jomā un
- priekšlikumu par jaunu iteratīvu pārvaldības metodi.

1.3. EESK iesaka

- izmantot visrentablākos pasākumus politikas īstenošanai, lai mazinātu negatīvās sekas un aizsargātu visnelabvēlīgākā stāvoklī esošos enerģijas lietotājus,
- ņemt vērā nozaru mērķus energoefektivitātes jomā, piemēram, būvniecības nozarē, lai rentabli izmantotu milzīgo potenciālu, kāds ir šai visperspektīvākajai iespējai enerģētikas politikas mērķu īstenošanā,

- pilnveidot metodes, lai izstrādātu un īstenotu ierosinātos valstu plānus, patiesi iesaistot pilsonisko sabiedrību, kā arī obligāti apspriesties ar kaimiņvalstīm, pirms tiek pieņemti valstiski lēmumi ar tālejošām sekām,
- veikt mērķtiecīgus pasākumus, lai izveidotu īstu Eiropas Enerģētikas kopieni, saskaņojot valstu plānus, jo īpaši ar mērķi nodrošināt ES energoapgādi,
- apņēmīgi rīkoties, lai samazinātu ES ļoti lielo atkarību no enerģijas, kas nāk no neuzticamiem avotiem, tostarp nosakot saistošus valstu mērķus atjaunojamo energoresursu attīstīšanai,
- palielināt atbalstu asociētajām valstīm, kas ir iesaistītas Eiropas kaimiņattiecību politikā, lai tās varētu izvērst ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni,
- sniegt plašāku informāciju par plāniem pasākumu sekmēšanai nozarēs, kas nav saistītas ar ETS, īpaši transporta nozarē, kā arī lauksaimniecībā un zemes izmantošanā,
- sniegt vairāk informācijas par sasniegumiem videi nekaitīgu darbvietau izveidē,
- nodrošināt pietiekamus pasākumus, lai izvairītos no oglekļa emisiju pārvirzes riska energoietilpīgās nozarēs,
- veikt radikālus pasākumus saistībā ar inovāciju un pētniecību kā iespēju reāli risināt problēmas un vienlaikus veikt pasākumus, lai sekmētu mazoglekļa ekonomikas iekārtu ražošanu, un nodrošināt, ka nozares rezultātu sasniegšanu sekmē uzlabota apmācība,
- noteikt klimata politiku par svarīgāko prioritāti starptautiskajā līmenī un vienlaikus pievērst lielāku uzmanību pasākumiem, kas ļauj pielāgoties klimata pārmaiņām. Tas arī nozīmē, ka Pasaules Tirdzniecības organizācijas sarunās, kā arī nolīgumā par transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību (TTIP) jāaizstāv to Eiropas rūpniecības nozaru intereses, kas saskaras ar starptautiskās konkurences spiedienu, jo Eiropa īsteno konsekventāku enerģētikas un klimata aizsardzības politiku.

2. Ievads

2.1. Kopš Eiropadome 2008. gada martā pieņēma lēmumu par 20/20/20 mērķiem klimata un enerģētikas politikas jomā līdz 2020. gadam, **notikušas būtiskas pārmaiņas**. **Pirmkārt**, smagākā ekonomikas krīze pēc kara, un atlabšana no tās Eiropā sākusies nesen, un vēl aizvien ir nepietiekama. **Otrkārt**, Eiropas Savienībai nav sekojušas citas nozīmīgas iesaistītās puses, proti, nav izvirzījušas mērķus un pasākumus klimata pārmaiņu radīto seku mazināšanai. **Treškārt**, "slānekļa gāzes revolūcija" ASV ir būtiski mainījusi ar enerģijas tirgu saistīto situāciju vismaz tajās jomās, kas ir atkarīgas no gāzes nozares, un tādēļ ir pārveidojusi arī šo nozaru relatīvo konkurētspēju. **Ceturtkārt**, dažos pēdējos gados daudzviet ES strauji augušas enerģijas mazumtirdzniecības cenas, radot apdraudējumu rūpniecības konkurētspējai un neaizsargātiem patērētājiem. **Piektkārt**, nesenie politiskie notikumi Ukrainā turklāt ļoti uzskatāmi apliecina, cik svarīgi ir samazināt ES atkarību no Krievijas fosilā kurināmā avotiem. **Sestkārt**, ir notikusi arī patiesi revolucionāra tehnoloģiju attīstība atjaunojamo energoresursu jomā, kas ļauj aizvien vairāk samazināt izmaksas par enerģijas ar zemu oglekļa emisiju līmeni ražošanu. EESK šajā saistībā iesaka Komisijai plašāk izplatīt savu analīzi, kurā teikts, ka "(..) izmaksas, kas saistītas ar pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju līmeni, būtiski neatšķiras no izmaksām, kas radīsies jebkurā gadījumā, jo būs nepieciešams atjaunot novecojušo energosistēmu, pieaugs fosilā kurināmā cenas un būs jāievēro spēkā esošā politika klimata un enerģētikas jomā. Paredzams, ka energosistēmas izmaksas laikposmā līdz 2030. gadam palielināsies līdz aptuveni 14 % no IKP salīdzinājumā ar aptuveni 12,8 % 2010. gadā. Tomēr notiks būtiska pāreja no izdevumiem par kurināmo par kurināmo uz inovatīvām iekārtām ar augstu pievienoto vērtību, kas veicinās ieguldījumus inovatīvos produktos un pakalpojumos, radīs darbvietas un izaugsmi un uzlabos Eiropas Savienības tirdzniecības bilanci". **Septītkārt**, dažās dalībvalstīs ir izvērstas interesantas iniciatīvas enerģijas decentralizētā ražošanā no atjaunojamiem energoresursiem, kurās tieši iesaistījusies pilsoniskā sabiedrība. Tās liecina, ka, aktīvi un tieši iesaistot iedzīvotājus, vietējās pašvaldības un reģionus enerģijas ražošanā, tiek pavērtas jaunas vērtību radīšanas iespējas reģionālā līmenī, kas ievērojami palielina sabiedrības atbalstu jaunai klimata un enerģētikas politikai. Un, **astotkārt**, kļūst aizvien vairāk skaidrs, ka vadošai pozīcijai atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju jomā ir liels ekonomiskais potenciāls nākotnē un ka reģionālā attīstība ir cieši jāsaista ar enerģētikas politiku.

2.2. Panākts **būtisks progress** līdz 2020. gadam izvirzīto mērķu sasniegšanā. Siltumnīcefekta gāzu emisija 2012. gadā samazinājās par 18 %, salīdzinot ar 1990. gadā radīto emisiju, un paredzams, ka, īstenojot līdz šim pieņemtos pasākumus, līdz 2020. gadam to varētu samazināt par vēl 24 % un līdz 2030. gadam – par 32 %. Atjaunojamās enerģijas īpatsvars galīgajā enerģijas patēriņā 2012. gadā sasniedza 13 %. Eiropas Komisija pašlaik prognozē, ka šis rādītājs turpinās palielināties līdz 21 % 2020. gadā un 24 % – 2030. gadā. Laikposmā no 1995. gada līdz 2011. gadam ES tautsaimniecības energointensitāte samazinājās par 24 %, lai gan šķiet, ka netiks sasniegts indikatīvais mērķis, proti, energoefektivitātes paaugstināšana par 20 %. Daļēji šos datus var skaidrot ar ekonomikas ieilgušo lejupslīdi, oglekļa emisiju pārvirzi un uzlabotu energoefektivitāti.

2.3. Tomēr nākotnē gaidāmas vēl nopietnākas problēmas, un ir jārikojas steidzami. **Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (IPCC)** nesen publicējusi daļu no piektā novērtējuma ziņojuma, kas liecina, ka, neraugoties uz īstenoto politiku klimata pārmaiņu mazināšanai, vispārējais siltumnīcefekta gāzu emisijas apjoms sasniedzis nepieredzētu līmeni. IPCC uzskata, ka vienīgi plašu institucionālu un tehnisku pārmaiņu rezultātā, kā arī veicot apjomīgus ieguldījumus, ir izredzes ierobežot globālo sasilšanu, lai tā nepārsniegtu 2 C.

2.4. Eiropadome 2008. gadā nolēma, ka ir jāizvirza **mērķis – līdz 2050. gadam panākt SEG emisijas samazinājumu par 80–95 %** saskaņā ar starptautisko apņemšanos ierobežot planētas vidējās temperatūras pieaugumu līdz 2 C. Komisija ir izstrādājusi atbilstošus klimata un enerģētikas ceļvežus laikposmam līdz 2050. gadam.

2.5. **EESK ir aktīvi atbalstījusi** lēmumus par ES klimata un enerģētikas politiku un pievērsusi uzmanību to īstenošanai. Pēc pieprasījuma vai Komitejas iniciatīvas izstrādāti daudzi atzinumi par attiecīgajiem jautājumiem, ieskaitot atzinumus par starptautiskajam sarunām par klimata jautājumiem⁽¹⁾, Eiropas Enerģētikas kopienu⁽²⁾, enerģijas izmaksām⁽³⁾, energonabadzību⁽⁴⁾ un nesēn izstrādāts atzinums par tirgus instrumentiem kā līdzekli virzībā uz ekonomiku, kas rada zemu oglekļa emisiju līmeni⁽⁵⁾.

2.6. Šajā atzinumā izmantoti un papildināti minētie iepriekšējie atzinumi. Tāpat kā citi EESK atzinumi, arī šis atzinums ir kompromiss, kurā atspoguļoti dažādi atšķirīgi viedokļi. Tajā izskatīts vienīgi paziņojums “Klimata un enerģētikas politikas satvars laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam”⁽⁶⁾. EESK izstrādās atsevišķus atzinumus par citiem saistītajiem jautājumiem, proti, par ETS⁽⁷⁾ reformu, paziņojumu par enerģijas cenām⁽⁸⁾, ieteikumiem par slānekļa gāzes izmantošanu⁽⁹⁾ un paziņojumu par rūpniecības atdzimšanu⁽¹⁰⁾.

3. Komisijas pamatpriekšlikums

3.1. Balstoties uz klimata un enerģētikas ceļvežiem 2050. gadam, zaļo grāmatu publiskai apspriešanai un ietekmes novērtējumam, Komisija ir izstrādājusi **priekšlikumu kopumu**, kas iekļauts paziņojumā par klimata un enerģētikas politikas satvaru laikposmā līdz 2030. gadam un enerģētikas politiku, kā norādīts 2.8. punktā.

3.2. Komisija izvirza **mērķi – samazināt SEG emisijas par 40 %** salīdzinājumā ar 1990. gadu. Nozarēs, uz kurām attiecas ETS, būtu jāpanāk SEG emisijas samazinājums par 43 %, salīdzinot ar 2005. gadu, un ar ETS nesaistītajos sektoros – par 30 %. Gada koeficients, ar ko nosaka maksimālo pieļaujamo emisijas līmeni ETS aptvertajos sektoros, būs jāpalielina no 1,74 % pašlaik līdz 2,2 % pēc 2020. gada. Kopīgie centieni ETS neaptvertajos sektoros jāsadala starp dalībvalstīm, galvenokārt izmantojot līdzšinējo metodi.

⁽¹⁾ OV C 67, 6.3.2014., 145.-149. lpp.

⁽²⁾ OV C 68, 6.3.2012., 15.-20. lpp.

⁽³⁾ OV C 198, 10.7.2013., 1.-8. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 341, 21.11.2013., 21.-27. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 226, 16.07.2014., 1. lpp.

⁽⁶⁾ COM(2014) 15 final.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu “ES siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēma” (vēl nav publicēts OV), EESC-2014-00800-00-00-AC-TRA.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu “Enerģijas cenas un izmaksas Eiropā”, EESC-2014-01113-00-00-AC (skatīt šī Oficiālā Vēstneša 64 lappusi)

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu “Ogļūdeņražu izpēte ar hidropārrāvumu metodi”, EESC-2014-01320-00-00-AC-EDI AC (skatīt šī Oficiālā Vēstneša 34 lappusi)

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par tematu “Eiropas rūpniecības atdzimšana” (vēl nav publicēts OV), EESC-2014-00746-00-00-AC.

3.3. Komisija ierosina noteikt **lielāku atjaunojamo energoresursu īpatsvaru (vismaz 27 %)** galīgajā enerģijas patēriņā ES. Mērķis ir saistošs ES līmenī, bet nav paredzēts dalībvalstīm atsevišķi, un tāpēc nav skaidrs, kam būs jāuzņemas atbildība, ja mērķis netiks sasniegts. Atjaunojamo energoresursu īpatsvars elektroenerģijas nozarē pieaugtu no 21 % pašreiz līdz 45 % 2030. gadā.

3.4. **Nav iesniegti priekšlikumi par energoefektivitāti.** Līdz 2014. gada vidum tiks iesniegts novērtējums par Energoefektivitātes direktīvas īstenošanu, un, pamatojoties uz to, izskatīs turpmākus priekšlikumus.

3.5. Komisija ierosina **emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas reformu** ⁽¹¹⁾, ar ko izveidotu tirgus stabilitātes rezervi, un ir izstrādājusi tiesību akta priekšlikumu.

3.6. Komisija pievēršas arī jautājumam par **konkurenci integrētos tirgos** un energoapgādes drošības veicināšanu. Komisija ir izstrādājusi atsevišķu paziņojumu par **enerģijas cenām** ⁽¹²⁾.

3.7. Ierosināta **jauna pārvaldības metode**, kuras pamatā būtu valstu plāni.

3.8. Lai labāk novērtētu progresu, ierosina izmantot **plašāku rādītāju klāstu**.

3.9. Tiek veltīta uzmanība arī **galvenajām komplementārajām rīcībpolitikas jomām**, proti, lauksaimniecībai un zemes izmantošanai, CO₂ uztveršanai un uzglabāšanai, kā arī inovācijai un finansējumam.

3.10. Komisija izstrādājusi īsu pārskatu par SEG emisijas samazināšanas **starptautisko kontekstu**.

4. EESK piezīmes par politikas satvaru 2030. gadam

4.1. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu, jo tas nodrošina, ka arī turpmāk tiks izvirzīti **prognozējami** klimata un enerģētikas politikas mērķi. Stabils un prognozējams tiesiskais regulējums un jo īpaši tā saskaņota īstenošana ir priekšnoteikums ilgtermiņa lēmumiem un apjomīgiem ieguldījumiem, kas nepieciešami, lai attīstību pārvērstu vēlamajā virzienā.

4.2. Svarīgs prognozējamības aspekts ir vēstījums, ka galvenie elementi klimata un enerģētikas **politikas satvarā** laikposmam **līdz 2020. gadam** nemainīsies.

4.3. Paziņojumā tomēr **ņemtas vērā arī būtiskās pārmaiņas**, kas notika pēc tam, kad tika pieņemta politika līdz 2020. gadam. Lai gan prognozējamība ir vajadzīga, jāpieņem pašreizējā politika, jo mainīgā starptautiskā vide rada izaicinājumus, ekonomikai vajadzīga atlabšana, jāuzlabo konkurētspēja, turklāt palielinās enerģijas izmaksas.

4.4. Globālā sasilšana ilgtermiņā rada būtisku apdraudējumu mūsu planētai, nākamo paaudžu labklājībai un visai tautsaimniecībai. Globālā sasilšana jau pašlaik rada mums lielus izdevumus. Eiropas Savienībai līdz 2050. gadam jācenšas panākt SEG emisijas samazinājumu par 80–95 %. **EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu noteikt** SEG emisijas samazināšanas **mērķi – 40 % 2030. gadā**, pat ja tas uzskatāms par **ambiciozu**. Saskaņā ar paziņojumā iekļauto ietekmes novērtējumu, mērķis samazināt SEG emisiju par 35 % būtu pietiekams, lai saglabātu virzību uz 2050. gadam noteikto mērķi.

4.5. Kad 2008. gadā tika izvirzīts mērķis, ka emisijas apjoms jāsamazina par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada rādītājiem, emisiju daudzums jau bija par 10 % mazāks nekā 1990. gadā, kas ir bāzes gads. Pašlaik paredzams, ka līdz 2020. gadam izdosies panākt 24 % samazinājumu, un tas nozīmē, ka 11 gados emisijas tiks samazinātas par 14 %. **Turpmākajā desmitgadē tad būtu jāpanāk 16 % samazinājums**, ko, iespējams, nebūs pārāk grūti sasniegt, jo būs izstrādātas jaunas tehnoloģijas, būs samazinājušās ar atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu saistītās izmaksas un būs palielinājušās fosilās enerģijas izmaksas. Taču centienus pēc 1990. gada ir būtiski atvieglājusi recesija, ekonomikas pārstrukturēšana bijušajās komunistiskā bloka valstīs un Kioto mehānismu izmantošana.

⁽¹¹⁾ COM(2014) 20 final.

⁽¹²⁾ COM(2014) 21 final.

4.6. Lai sasniegtu minēto mērķi, negatīvi neietekmējot citus saimnieciskās un sociālās ilgtspējas aspektus, tomēr ir **jānodrošina izmaksu ziņā visefektīvākie** īstenošanas **pasākumi**. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija vienā no dārgākajām jomām, kas paver iespēju samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas – proti, biodegvielu jomā – vairs neizvirza nosacījumus; EESK to ieteica jau 2008. gadā⁽¹³⁾. Tādēļ būtu rūpīgi jāizvērtē un plaši jāapspriež elastības mehānismu izmantošana, kurus Komisija pēc 2020. gada ierosina izslēgt; šādā novērtējumā jāiekļauj konstatētās problēmas, kā arī ieguvumi saistībā ar vispārējo izmaksu efektivitāti un starptautisko sadarbību klimata jautājumu jomā.

4.7. Politikas ietekme dažādās tautsaimniecības nozarēs būs atšķirīga. Tādēļ pasākumiem jābūt rūpīgi izstrādātiem un mērķtiecīgiem, lai **mazinātu negatīvās sekas** un aizsargātu visnelabvēlīgākā stāvoklī esošos enerģijas lietotājus. Pārejai uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni jābūt taisnīgai. Svarīgākie jautājumi ir apmācība, kvalitatīvas darba vietas un darbinieku līdzdalība, taču arī kompensācijas pasākumi, ja tādi ir vajadzīgi.

4.8. EESK atbalsta arī Komisijas ierosinājumu par **kopēju mērķi, proti, palielināt atjaunojamo energoresursu avotu īpatsvaru vismaz līdz 27 %**. Ja 40 % mērķi SEG emisiju jomā var uzskatīt par nozīmīgu klimata politikas signālu, tostarp arī gaidāmajās sarunās COP 20 un COP 21 ietvaros, tad atjaunojamo energoresursu attīstīšana drīzāk ir enerģētikas politikas mērķis, lai samazinātu šobrīd pārāk lielo atkarību no importa. Komiteja kritizē to, ka nav paredzēts noteikt individuālus saistošus mērķus katrai dalībvalstij. Ir grūti saprast, kā Komisija bez valstu individuālajiem mērķiem iecerējusi nodrošināt un uzraudzīt izvirzītā mērķa īstenošanu un attiecīgā gadījumā noteikt sankcijas par pārkāpumiem.

4.9. Uzlabota **energoefektivitāte** ir visperspektīvākais veids, kā, efektīvi izmantojot resursus, virzīties uz enerģētikas politikas mērķu īstenošanu vides, saimnieciskajā un piegādes drošības jomā. Potenciāls ir ievērojams, bet vajadzīgi radikāli pasākumi. EESK sagaida, ka Komisija izstrādās efektīvus politikas pasākumus, balstoties uz šogad veicamo novērtējumu un ņemot vērā plašo jautājumu loku par šo tematu. Jāņem vērā pieredze saistībā ar spēkā esošo un tikai nesen pieņemto tiesisko regulējumu. Būtu jāapsver nozaru mērķi, jo īpaši, lai izmantotu apjomīgo potenciālu celtniecības un transporta nozarē.

4.10. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto **jauno pārvaldības metodi**, dalībvalstu valsts plānus sagatavojot iteratīvā procesā. Izstrādājot minētos plānus, varētu rasties laba iespēja iesaistīt ne tikai ieinteresētās puses, bet arī plašākas pilsoniskās sabiedrības aprindas enerģētikas politikas jautājumu apspriešanā, iekļaujot arī politikas īstenošanas saistības. Vissvarīgākais priekšlikuma aspekts ir prasība **apspriešties ar kaimiņvalstīm**, un tā būtu jānosaka par obligātu apspriešanos, kas jāveic, pirms tiek pieņemti valstu lēmumi ar tālejošām sekām citām pusēm, un varētu būt izšķirošs solis virzībā uz reālas **Eiropas Enerģētikas kopienas** izveidi. Apvienojot dažādus nacionālos resursus, pieejas un līdz ar to dažādu energoresursu struktūru, varētu veidoties izmaksu ziņā efektīvas reģionālas sistēmas un tirgi, sekmējot līdzsvarotu piegādi, atbilstošu jaudu un piegādes drošību. Tādēļ EESK aicina dalībvalstis atbalstīt efektīvu pārvaldības procedūru un sadarbību ar Komisiju un pilsonisko sabiedrību noteikt tās īstenošanas veidu. Jaunajai pārvaldības metodei jābūt pārredzamai, ir jāiesaistās pilsoniskajai sabiedrībai, un vienlaikus jāsamazina papildu administratīvie šķēršļi dalībvalstīm.

4.11. Ilgtspēja un diversifikācija ir galvenie mērķi, pēc kuriem dalībvalstis vadās, izmantojot tiesības pieņemt **lēmumu par savu energoavotu sadalījumu**. Atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšana abos aspektos arī turpmāk būs nepieciešama, un papildus būs izmanto citi enerģijas avoti, kas rada zemu emisiju. ES politika nedrīkst ierobežot tās dalībvalstis, kuras vēlas izmantot kodolenerģiju vai vietējos enerģijas resursus, tostarp netradicionāli iegūtu dabasgāzi.

4.12. Ieteicams gan palielināt atbalstu asociētajām valstīm, kas ir iesaistītas Eiropas kaimiņattiecību politikā, lai tās varētu izvērst ekonomiku ar zemām oglekļa dioksīda emisijām, gan arī atvieglot minētajās valstīs esošo un šajā jomā specializējušos pētniecības centru piekļuvi atbilstīgām tehnoloģijām un atbalstam.

⁽¹³⁾ OV C 198, 10.7.2013., 56. lpp.

4.13. Pēdējās nedēļās uzsvērtā ES ļoti lielā atkarība no **fosilā kurināmā**, kas nāk **no neuzticamiem avotiem**, un šim jautājumam steidzami jāpievērš uzmanība. Jāveic izšķirīgi pasākumi energoapgādes diversificēšanai, kā norādīts 4.10. punktā, un īpaši jācenšas izmantot pastāvīgi pieejamus enerģijas resursus, kas rada iespējami maz emisijas. Ir vajadzīgs arī īsts iekšējais enerģijas tirgus un kopēja ārējā enerģētikas politika, lai diversificētu piegādes avotus.

4.14. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu izmantot plašāku **rādītāju** kopumu, lai progresa novērtējumi būtu precīzāki. Nepietiekama pārrobežu pārvades jauda vēl aizvien ir galvenais šķērslis reāla iekšējā enerģētikas tirgus izveidei. Šajā gadījumā atbilstošs veids, kā novērtēt progresu, ir uzraudzīt cenu atšķirību veidošanos reģionos un valstīs.

4.15. Komisija uzskata, ka šajā nolūkā ir jānodrošina **vienlīdzīgi konkurences apstākļi**, pakāpeniski pārtraucot videi kaitīgās subsīdijas, kā arī rūpīgi pārskatot publiskā atbalsta shēmas⁽¹⁴⁾. Iepriekš minētais būtu jāattiecinā arī uz atbalsta pasākumiem ETS sistēmas ietvaros, lai nozarēm, kuras apdraud oglekļa emisiju pārvirze, kompensētu klimata politikas ietekmētas netiešās izmaksas, piemēram, augstākas elektroenerģijas cenas. Šādi kompensācijai vajadzētu būt ES mēroga sistēmai, lai izvairītos no konkurences traucējumiem starp dalībvalstīm. EESK izstrādā arī atsevišķu atzinumu par priekšlikumu ETS reformai⁽¹⁵⁾. Starptautiskā līmenī Komisijai arī jācenšas panākt vienlīdzīgus konkurences apstākļus, un tas nozīmē, ka šis jautājums ir jāaplūko Pasaules Tirdzniecības organizācijas sarunās, kā arī nolīgumā par transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību (TTIP).

4.16. Svarīgs aspekts valstu enerģētikas plānos ir politika **ar emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu nesaistītās nozarēs**. Transporta un apkures nozares ir īpaši svarīgas. Par biodegvielu politiku Komiteja jau ir vairākkārt paudusi viedokli, un tā norāda uz attiecīgajiem atzinumiem⁽¹⁶⁾.

4.17. **Lauksaimniecība un zemes izmantošana** būs jāņem vērā klimata pārmaiņu radītās ietekmes mazināšanā, bet minētās politikas jomas ir plašāk jāanalizē un jāapsver. Noturīgai biomasai, kas iegūta lauksaimniecības un mežsaimniecības darbību rezultātā, ir nozīme enerģijas avotu dažādošanā. Ja zemes izmantošanas maiņas sektoru iekļautu ar ETS nesaistīto nozaru mērķos, no kvotas pilnībā jāatskaita mežu absorbētā oglekļa neto pieaugums.

4.18. Paziņojumā trūkst arī **informācijas par panākumiem jaunu, vidi saudzējošu darbvietu izveidē**, kas ir būtisks mērķis 20/20/20 lēmumos. Līdzšinējie pētījumi liecina par neitrālu vai ļoti nelielu pozitīvu ietekmi uz nodarbinātību, lai gan nodarbinātības struktūra būtiski mainīsies.

4.19. ES teritorijā ir veikti būtiski **uzlabojumi pašreizējās darbvietās, tās padarot videi nekaitīgākas**, un to apliecina, piemēram, energoefektivitātes ievērojama paaugstināšana pārstrādes rūpniecībā. Līdz šim energoietilpīgas nozares spēja reaģēt uz klimata pārmaiņām, paaugstinot efektivitāti, bet liela daļa potenciāla ir izmantota, un turpmāk vēl lielāka uzmanība būtu jāvelti apdraudējumam saistībā ar oglekļa emisiju pārvirzi.

4.20. Daudzas **energoietilpīgas nozares** Eiropā konkurē atklātos globālos tirgos bez jebkādas iespējas vienpusēji iekļaut cenās papildu izmaksas, un tādēļ tās apdraud oglekļa emisiju pārvirze. Lielākoties šajās nozarēs ir augstākā energoefektivitāte un zemas oglekļa dioksīda emisijas. Šādos apstākļos oglekļa emisiju pārvirze pat varētu izraisīt kopējā emisiju apjoma pieaugumu. Tādēļ ES politikas īstenošanas rezultātā šajās nozarēs nebūtu jāpaaugstinās enerģijas izmaksas (nedz tiešām, nedz netiešām), vai arī politikā ir jāiekļauj nepārprotami noteikumi šo paaugstināto izmaksu novēršanai. Oglekļa emisiju pārvirzes noteikumos jānodrošina emisijas kvotu sadale pilnīgi bez maksas, balstoties uz tehniski iespējamām robežvērtībām, līdz jaunu tehnoloģiju izmantošanas rezultātā emisiju apjoms būtiski samazināsies saimnieciski pamatotā veidā.

⁽¹⁴⁾ OV C 226, 16.7.2014., 28. lpp.

⁽¹⁵⁾ OV C 177, 11.6.2014., 88. lpp.

⁽¹⁶⁾ OV C 198, 10.7.2013., 56. lpp.

4.21. **Inovācija** ir galīgais un reālais risinājums klimata un enerģētikas politikas problēmām. ES un dalībvalstīm, kā arī citiem finansētājiem ir jāīsteno radikāli pasākumi, lai izvērstu šo potenciālu, atbalstot jaunu tehnoloģiju ieviešanu un riskantākas, vērienīgas inovācijas. Bez reāla, nozīmīga tehniskā progresa daudzās nozarēs nav iespējams sasniegt ilgtermiņa mērķus. Inovatīvu risinājumu īstenošanai ir vajadzīga konkurētspējīga rūpniecība, un, pielāgojoties šim izaicinājumam, tā saglabā konkurētspēju un iegūst jaunas attīstības iespējas. Šajā gadījumā galvenais virzītājspēks ir kvalitatīva apmācība. Rūpniecība, kas specializējas iekārtu ražošanā ekonomikā ar zemām oglekļa dioksīda emisijām, var sekmēt Eiropas ekonomikas konkurētspēju un šo iekārtu pieejamību. Tāpēc ir jāapvieno izpētes un atbalsta pasākumi.

4.22. Lai risinātu klimata pārmaiņu radītās problēmas un arī turpmāk nodrošinātu stabilus un nekaitīgus energoresursus par pieejamām cenām visiem Eiropas iedzīvotājiem, ir jāmaina visu iesaistīto pušu attieksme un rīcība. Lai arī kādu politikas virzienu izraudzītos ES lēmumu pieņēmēji, tā līdzsvarota **īstenošana ir atkarīga no** visu ieinteresēto pušu savlaicīgas **iesaistīšanās**. Kā norādīts 4.9. pantā, pilsoniskajai sabiedrībai ir svarīga loma, un EESK to var atbalstīt.

4.23. Tomēr **vissvarīgākais** jautājums klimata politikas jomā ir **starptautiskā attīstība**. Paziņojumā izklāstītais politikas satvars ļaus būtiski samazināt ES kopējo SEG emisijas īpatsvaru, salīdzinot ar pašreizējo līmeni (11 %). Starptautiskā Enerģētikas aģentūra (IEA) secinājusi, ka arī pašreizējās politikas īstenošanas rezultātā līdz 2035. gadam Eiropas Savienībā radītās SEG emisijas īpatsvars samazinātos līdz 7 %. Eiropai ir īpašs vēsturisks pienākums rīkoties klimata pārmaiņu jomā, bet viena pati tā nespēs ierobežot globālo sasilšanu līdz 2 C. Tālejoša starptautiska vienošanās un tās efektīva īstenošana ir svarīgākie mērķi ES politikā. Ja to nav iespējams panākt, Eiropas Savienībai ir jāpārskata sava politika. Vienlaikus būtu jāvēlēti daudz vairāk uzmanības un pasākumu, lai **pielāgotos** klimata pārmaiņām, kuras vairs nav iespējams ignorēt.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Savienības siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves izveidi un darbību un ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK”

COM(2014) 20 final — 2014/0011 (COD)

(2014/C 424/07)

Ziņotājs: PEZZINI

Eiropas Parlaments 2014. gada 6. februārī, Padome 2014. gada 13. februārī un Eiropas Komisija 2014. gada 22. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Savienības siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves izveidi un darbību un ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK”

COM(2014) 20 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 22. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 167 balsīm par, 2 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ES ETS) ir ļoti svarīgs ES klimata pārmaiņu un enerģētikas politikas instruments ES rūpniecības emisijas samazināšanai, un tāpēc mudina to pamatīgi pārveidot tā, lai varētu sasniegt kā 2020. gadam, tā arī 2030. gadam izvirzītos ES klimata mērķus un vienlaikus gan saglabātu rūpniecības konkurētspēju, gan novērstu ieguldījumu aizplūdi.

1.2. EESK atbalsta priekšlikumu nākamā ETS tirdzniecības perioda sākumā, proti, 2021. gadā, izveidot tirgus stabilitātes rezervi nolūkā novērst ETS cenu svārstības laikposmā pēc 2020. gada.

1.3. Komiteja atzīmē, ka Eiropadome 2014. gada 21. marta sanāksmē paredzēja ieviest pasākumus, ar kuriem pasaules mērogā konkurējošām nozarēm pilnībā kompensētu no ES klimata politikas izrietošos tiešos un netiešos izdevumus tīkmēr, kamēr ar starptautisku visaptverošu līgumu par klimata pārmaiņām nebūs Eiropas rūpniecībai nodrošināti vienlīdzīgi nosacījumi pasaules mērogā.

1.4. EESK prasa minētajos pasākumos iekļaut šādus aspektus:

— iepriekš noteiktas automātiskas korekcijas mehānismus, kas spētu izturēt smagus satricinājumus, bet nepieļautu rīcības brīvību un patvaļīgu iejaukšanos,

— pārredzamību, paredzamību un vienkāršību,

— samērīgas izmaksas par pāreju,

- prognozējamās ieguldījumu perspektīvas,
- skaidrību par stabiliem ilgtermiņa mērķiem,
- ieņēmumu no kvotu izsolēm izmantošanu, lai palīdzētu uzņēmumiem pāriet uz ekonomiku ar zemu CO₂ emisiju līmeni un uz "tīru" tehnoloģiju izstrādi un pielietošanu,
- pietiekamus inovācijas atbalsta pasākumus energoietilpīgām ražošanas nozarēm,
- lielāku stratēģisko noteiktību kā Eiropas, tā arī pasaules līmenī.

1.5. Pēc Komitejas domām, emisijas kvotu tirdzniecības sistēma pārklājas ar ES un valstu politiku vides, klimata pārmaiņu, enerģētikas un rūpniecības attīstības jomā. Lai sasniegtu pozitīvus rezultātus, šīs politikas jomas būtu vairāk jāsaskaņo; tāpēc EESK prasa sistēmas pārskatīšanas gaitā vairāk ietvert citus noteikumus, kas ietekmē siltumnīcefekta gāzu emisiju un rūpnieciski izmantotās enerģijas cenu.

1.6. Komiteja uzsver, ka ETS ir jāpārveido par instrumentu, kas ne tikai optimizē izmaksas un visās nozarēs veicina energoefektivitāti, bet arī uzlabo sabiedrības informētību, lai tā rezultātā

- tiktu dota priekšroka precēm un pakalpojumiem ar zemu oglekļa emisijas līmeni,
- tiktu atbalstīti ieguldījumi infrastruktūrā,
- tiktu sekmēta apmācība un veiktspējas uzlabošanu svarīgākajās jomās nolūkā panākt Eiropas ražošanas sektora saimniecisko uzplaukumu.

1.7. Komiteja uzsver, ka rūpniecība nerimtīgi izstrādā jauninājumus, lai samazinātu enerģijas patēriņu un palielinātu energoefektivitāti, taču ir skaidrs, ka ETS tirgus izkropļojumu, proti, pārmērīgas oglekļa cenas samazināšanās, dēļ kļūtu grūtāk izvērst ilgtspējīgu zinātniski tehnisku inovāciju.

1.8. EESK uzskata, ka Eiropas Savienības ETS uzdevumam, sākot no 2020.–2030. gada, vajadzētu būt ne tikai veicināt oglekļa emisijas samazināšanu iekārtās un attiecīgajās nozarēs saimnieciski efektīvā veidā, izmantojot gan ieguldījumus zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās, gan atjaunojamus enerģijas avotus, gan energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus, bet arī atvieglot piekļuvi starptautiskām kompensācijām, lai samazinātu emisiju starptautiskajā oglekļa tirgū, tostarp ņemot vērā 2015. gadā pieņemšanai plānoto visaptverošo līgumu par klimata pārmaiņām un ilgtspējīgas attīstības mērķus, kuri izvirzīti programmā laikposmam pēc 2015. gada un attiecas uz integrētu pieeju attīstības, vienlīdzības un cilvēktiesību jomā, un kuru uzdevums ir panākt pilnīgu ekoloģisko ilgtspēju.

1.9. Pēc Komitejas domām, jāveido cieša saikne starp, no vienas puses, ierosināto pārskatītas ETS izmantošanu no 2021. gada, kura veido neatņemamu daļu no jaunā regulējuma klimata un enerģētikas jomā 2030. gada perspektīvā, un, no otras puses, programmas "Apvārsnis 2020" izmantošanu un valstu programmu saskaņošanu, lai paātrinātu ilgtspējīgu tehnoloģijas jauninājumu ieviešanu un tādējādi gan saglabātu Eiropas rūpniecības konkurētspēju, gan iedrošinātu jaunu un labāku rūpniecības uzņēmumu dibināšanu.

1.10. EESK ir pārliecināta, ka oglekļa tirgum jāklūst stabilākam, elastīgākam un pieejamam pasaules mērogā visiem lielajiem dalībniekiem, un tāpēc, lai īstenotu šo mērķi – izveidot konkurētspējīgu un ilgtspējīgu rūpniecības sistēmu —, prasa Komisijai, Parlamentam un Padomei izstrādāt detalizētu un labi saskaņotu normatīvo regulējumu par veicamajām darbībām.

1.11. Komiteja uzsver, ka dekarbonizācijas politikas pasākumi varētu radīt nodarbinātības pieaugumu un pozitīvi ietekmēt emisijas samazināšanu un gaisa kvalitāti, tāpēc prasa minētos faktorus ņemt vērā starptautiskajās sarunās.

2. Ievads

2.1. Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmai (ES ETS) jābūt svarīgam instrumentam, kas Savienībā samazina ar enerģijas ražošanu saistītās emisijas. Lai tā būtu efektīva izmaksu ziņā, sistēmai jāatbilst tirgus loģikai, jāspēj ietekmēt oglekļa cenu, bet arī jāspēj pozitīvi ietekmēt gan ieguldījumus zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās, gan arī atjaunojamo enerģijas avotu attīstību un energoefektivitātes palielināšanos, lai ekonomikas ražošanas sektors varētu būt konkurētspējīgs un atbilstu ilgtspējības mērķiem, kas ir kopīgi un ko atbalsta pasaules mērogā visi galvenie dalībnieki.

2.2. Pašlaik emisijas kvotu tirdzniecības sistēma paredz, ka uzņēmumiem, kuriem jāievēro prasība samazināt emisiju, tiks piešķirtas kredītvienības atbilstoši tam, cik tonnas CO₂ tie drīkst radīt; turklāt piešķirto kredītvienību skaits ar katru gadu samazināsies par 1,74 %. Sākot ar 2021. gadu, minētais procentuālais rādītājs būtu jāpalielina līdz 2,2 %.

2.3. Kopš izveidošanas ES ETS piedāvāja ES mērogā oglekļa atskaites cenu, uz kuru pamatojoties ikdienā tiek pieņemti ieguldījumu operatīvie un stratēģiskie lēmumi nolūkā samazināt visu Eiropas ekonomikas nozaru emisiju, kas Eiropas Savienībā veido aptuveni pusi no siltumnīcefekta gāzu emisijas.

2.4. Tomēr smagās ekonomiskās krīzes un tai sekojošās darbības samazināšanās rezultātā sistēma izraisīja strukturālu līdzsvara trūkumu starp ETS kvotu piedāvājumu un pieprasījumu – pārpalikumu aptuveni 2 miljardu kvotu apmērā, un šī nelīdzsvarotība varētu pastāvēt vēl vairāk nekā desmit gadu.

2.5. Tirgū radās pārpalikums, kura dēļ ES ETS cenas strauji kritās – no apmēram 30 € par tonnu CO₂ līdz 13,09 €/t 2010. gadā, tad līdz 11,45 €/t 2011. gadā, bet 2012. gadā kopumā vidējā oglekļa cena bija aptuveni 5,82 €/t.

2.6. Daudzās Eiropas valstīs ir ieviestas dažādas iniciatīvas, piemēram, Itālijā tā saucamie baltie sertifikāti un zaļie sertifikāti, kuru mērķis ir samazināt oglekļa emisiju, taupot vai uzlabojot energoefektivitāti (baltie sertifikāti), vai arī kā primārās enerģijas avotus aizvietojošiem oglekļa emisijām ar atjaunojamiem enerģijas avotiem (zaļie sertifikāti) ⁽¹⁾.

2.7. Lai samazinātu enerģijas patēriņu un palielinātu energoefektivitāti, rūpniecība nerimtīgi izstrādā jauninājumus. Taču ir skaidrs, ka ar pārmērīgu oglekļa cenas samazināšanos kļūtu grūtāk izvērst ilgtspējīgu zinātniski tehnisku inovāciju.

2.8. Saskaņā ar pašreizējiem ETS sistēmas pamatnoteikumiem izsolāmo emisijas kvotu piedāvājumu nosaka daudziem gadiem un netiek pieļautas izmaiņas, ar kuru palīdzību reaģētu uz lielām izmaiņām kvotu pieprasījumā; tādā veidā rodas ilgtermiņa nelīdzsvarotība un ar to saistītā negatīvā ietekme uz jauninājumiem un ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās ar zemu oglekļa emisiju līmeni.

2.9. Eiropas Parlaments un Padome 2013. gada decembrī, apspriežot ETS mehānismā ieviešamos pielāgojumus, pieņēma lēmumu piešķirt Komisijai iespēju – ārkārtējos apstākļos un nolūkā nodrošināt pareizu tirgus funkcionēšanu līdz ilgtermiņa strukturālu pasākumu pieņemšanai – izņēmuma kārtā un ne vairāk kā 900 miljonu kvotu apjomā vienu vienīgu reizi atlikt oglekļa kvotu pārdošanu, un trīs gadu (2014–2016) vietā par jauno derīguma termiņu noteikt 2020. gadu.

2.10. Neraugoties uz minētajiem īstermiņa panākumiem, ES vēl ne tuvu nav ilgtermiņā atrisinājusi jautājumu par pārpalikumu.

2.11. Pēc Komisijas domām, tirgus stabilitātes rezerves izveide (kura daļēji stāsies spēkā 2021. gadā, t. i., ceturtajā posmā) ir variants, kas ļaus apvienot pašreizējos noteikumus tā, lai nodrošinātu stabilāku tirgu, kurā oglekļa cena vairāk būtu atkarīga no emisijas samazināšanas vidējā termiņā un ilgtermiņā un prognozes būtu stabilas, lai tādējādi pamudinātu veikt ieguldījumus, kas veicina oglekļa emisijas samazināšanu un nāktu par labu uzņēmumiem, kuru darbība agrāk bija un arī pašlaik ir energoietilpīga.

⁽¹⁾ Atbilstīgi Direktīvai 2006/32/EK, kurā noteikts, ka visām dalībvalstīm jāizstrādā valsts energoefektivitātes rīcības plāns (NEEAP), kura mērķim jābūt samazināt patēriņu un attīstīt atjaunojamās enerģijas avotus.

2.12. Rezerve būtu paredzēta, lai mazinātu emisijas kvotu pārpalikumu, kas izveidojies iepriekšējos gados, un uzlabotu sistēmas izturību pret lieliem satricinājumiem, automātiski koriģējot izsolāmo kvotu apjomu.

2.13. Plašs ieinteresēto personu loks atbalsta minētās rezerves izveidi, kas, iespējams, ir labāks variants par neseno pieņemto lēmumu atlikt (*back-load*) 900 miljonu kvotu izsolīšanu līdz 2019.–2020. gadam. Kā paredzēts tiesību akta priekšlikumā, rezerves darbību pilnībā regulētu iepriekš pieņemti noteikumi, kas nedrīkstētu atstāt rīcības brīvību ne Komisijai, ne dalībvalstīm attiecībā uz tās ieviešanu.

3. Komisijas priekšlikumu kopsavilkums

3.1. Komisija ierosina nākamā ETS tirdzniecības perioda sākumā, proti, 2021. gadā, izveidot tirgus stabilitātes rezervi. Šīs rezerves ieviešana, kas papildinās neseno pieņemto lēmumu atlikt (*back-load*) 900 miljonu kvotu izsolīšanu līdz 2019.–2020. gadam, pavērtu iespēju

— atrisināt emisijas kvotu pārpalikuma problēmu, kas radusies iepriekšējos gados,

— uzlabot sistēmas izturību pret lieliem satricinājumiem,

— izveidot izsolāmo kvotu apjoma automātiskas korekcijas mehānismus.

3.2. Kā paredzēts tiesību akta priekšlikumā, minētie, iepriekš noteiktie automātiskas korekcijas mehānismi neatstātu rīcības brīvību ne Komisijai, ne dalībvalstīm attiecībā uz to īstenošanu.

3.3. Priekšlikums par ETS izmantošanu no 2021. gada veido neatņemamu daļu no Komisijas ierosinātā jaunā regulējuma klimata un enerģētikas jomā 2030. gada perspektīvā (kas izskatīts citā EESK atzinumā). Šis regulējums ietver vairākus elementus: mērķi panākt 40 % siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājumu, salīdzinot ar 1990. gadu; saistošus mērķus ES līmenī palielināt atjaunojamo enerģijas avotu īpatsvaru līdz vismaz 27 %; vērienīgākus pasākumus energoefektivitātes politikas jomā; jaunu pārvaldības sistēmu un vairākus jaunus rādītājus nolūkā nodrošināt konkurētspējīgu un drošu enerģētikas sistēmu.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komiteja joprojām atbalsta kvotu izsoļu plašāku ieviešanu. Izsole pilnībā atbilst principam “piesārņotājs maksā”, novēršot virspēlnas gūšanas iespējas, veicinot un finansējot zemas oglekļa emisijas tehnoloģijas un produktus, tādējādi sekmējot inovāciju⁽²⁾.

4.2. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi saglabāt spēcīgu ETS, kura kalpotu par ES klimata un enerģētikas politikas stūrakmeni un kuras darbībai nevajadzētu izraisīt ražošanas sektora lejupslīdi un ieguldījumu aizplūdi. To ir iespējams sasniegt, pārskatot oglekļa tirgus pārvaldības sistēmu, lai tā darbotos kā efektīvs instruments rūpniecības un attiecīgo citu nozaru emisijas samazināšanai, bet arī sekmētu ieguldījumus inovatīvās, zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās, kas būtu konkurētspējīgas pasaules mērogā.

4.3. Spēkā esošie pasākumi, kas rūpniecību atbalsta ES ETS ietvaros, lielā mērā tiks atcelti līdz 2021. gadam, un kredītvienību piešķiršana par brīvu tiks pilnībā atcelta 2027. gadā. Ja CO₂ samazināšanas jomā 2030. gadam izvirzītu jaunu mērķi, kas attiektos uz Eiropas Savienības ETS nozarēm, tas varētu radīt ES rūpniecībai papildu grūtības.

4.4. Tikmēr, kamēr ar starptautisku visaptverošu līgumu par klimata pārmaiņām nebūs rūpniecībai nodrošināti vienlīdzīgi nosacījumi pasaules mērogā, ES ETS būtu jāpārveido tā, lai nozares, kuras saskaras ar globālas konkurences apstākļiem, varētu saņemt pilnu kompensāciju par oglekļa emisijas samazināšanas tiešajām un netiešajām izmaksām, kas rodas ES klimata politikas dēļ. Minētā pieeja ir saskaņā ar Eiropadomes 2014. gada 21. marta secinājumiem, kuros aicināts laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam paredzēt pasākumus, ar ko novērst iespējamu oglekļa noplūdi, un prasīt ilgtermiņa plānošanas drošību attiecībā uz investīcijām rūpniecībā, lai nodrošinātu Eiropas energoietilpīgo nozaru konkurētspēju.

⁽²⁾ OV C 27, 3.2.2009., 66. lpp.

4.5. Attiecībā uz Ceļvedi zema oglekļa dioksīda emisijas līmeņa ekonomikai līdz 2050. gadam Komiteja ieteica⁽³⁾ Komisijai izstrādāt jaunu visaptverošu pasākumu kopumu, lai radītu stimulus jaunajiem plaša apjoma ieguldījumiem, kas nepieciešami šo jauno mērķu sasniegšanai; minētajā pasākumu kopumā jāiekļauj emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas kā tāda izmaksas optimizējoša instrumenta nostiprināšana, kas virzītu ieguldījumu lēmumus, kā arī citi pasākumi, kuri veicinātu energoefektivitāti visās nozarēs; uzlabotu sabiedrības, iedzīvotāju un patērētāju informētību par savu spēku izmantot pirkspēju, lai dotu priekšroku precēm un pakalpojumiem, kas rada maz oglekļa emisiju; atbalstītu ieguldījumus nepieciešamajos infrastruktūras objektos; sekmētu apmācības un veiktspējas uzlabošanu galvenajās nozarēs.

4.6. Komiteja uzskata, ka arī stratēģijām un ES politikai tādās jomās kā vide, klimats, enerģētika un rūpniecības attīstība jābūt vairāk savstarpēji saskaņotām, lai sasniegtu pozitīvus, sinerģiskus rezultātus: ja par “oglekļa izmaksām” uzskatīs vienīgi CO₂ kvotas cenu ETS tirgū un netiks ņemtas vērā ne saistītās izmaksas, ne citi instrumenti (piemēram, stimuli atjaunojamiem enerģijas avotiem vai energoefektivitātes politikas pasākumi), tāda pieeja varētu izrādīties pārāk šaura un nepilnīga un radīt pilnīgi izkropļotus novērtējumus⁽⁴⁾.

4.7. EESK ir vienprātis ar Eiropadomes 2014. gada pavasara sanāksmes secinājumiem, ka rūpniecība ir nepieciešama visās jomās – enerģētikas, konkurences, tirdzniecības un izglītības jomā, un jo īpaši atbalsta principu, ar kuru saskaņā rūpniecības konkurētspēja “ir jāskata kopā ar saskaņotu Eiropas klimata un enerģētikas politiku, tostarp risinot lielo enerģijas izmaksu problēmu, jo īpaši energoietilpīgām nozarēm”.

4.8. ETS sistēmai būtu jānodrošina kopējs normatīvais regulējums, ko piemērotu enerģētikas nozarei un energoietilpīgām nozarēm un kas konkurētspējas samazināšanos atsvērtu ar atbalsta pasākumiem emisijas pārvirzei un paātrinātu turpmāko uzlabojumu ieviešanu nozarēs, uz kurām neattiecas ETS un kuras ir atbildīgas par vairāk nekā pusi no pašreizējās CO₂ emisijas Eiropas Savienībā, īpaši tādās nozarēs ar augstu energoefektivitātes potenciālu kā būvniecība un transports.

4.9. EESK visnotaļ mudina papildus ETS reformai īstenot spēcīgus ekonomikas atveseļošanas veicinošus pasākumus – ieguldīt sektoros ar augstu potenciālu, piemēram, infrastruktūrā, vidi saudzējošā ekonomikā, un tādus stratēģiski svarīgos rūpniecības sektoros kā pētniecība un inovācija, un jo īpaši ražošanā un mazos un vidējos uzņēmumos.

4.10. EESK ir pārliecināta, ka ETS sistēma varētu būt efektīvs tirgus instruments, ar kuru saimnieciski ilgtspējīgi panākt siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu tiktāl, ciktāl tas palīdzētu nodrošināt lielāku stabilitāti, ierobežojot rīcības brīvību un nodrošinot elastīgumu atbilstīgi iepriekš apstiprinātiem noteikumiem, kas pamatojas uz paredzamības, paredzamības un vienkāršības kritērijiem, lai varētu ņemt vērā vēlmes par tirgus dalībnieku rīcību attiecībā uz piedāvājuma pielāgošanu.

4.11. Lai ETS sistēma būtu efektīva, jārīkojas šādi:

- jāsamazina pārejas izmaksas,
- jānodrošina paredzamas ieguldījumu perspektīvas,
- jāpanāk skaidrība, izvirzot stabilus ilgtermiņa mērķus,
- jāgarantē, ka ieņēmumi no kvotu izsolēm tiek izmantoti, lai palīdzētu uzņēmumiem pāriet uz ekonomiku ar zemu CO₂ emisijas līmeni un uz “tīru” tehnoloģiju izstrādi un pielietošanu⁽⁵⁾.

4.12. Eiropas Savienības ETS uzdevumam, sākot no 2020.–2030. gada, vajadzētu būt veicināt oglekļa emisijas samazināšanu attiecīgajās iekārtās un nozarēs saimnieciski efektīvā veidā gan ar ieguldījumiem zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās, gan izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus, gan ar spēcīgu apņemšanos uzlabot energoefektivitāti.

⁽³⁾ OV C 376, 22.12.2011., 110.–116. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 226, 16.7.2014., 1. lpp.

⁽⁵⁾ Skatīt “Comparative Study of Different Measures Funded through the Use of Economic Environmental Instrument” (EESK, 2012).

- 4.13. Lai samazinātu emisiju, ETS kvotu tirgus cenai arī turpmāk jābūt uzticamam ieguldījumu atsaucēs punktam.
- 4.14. Nākamajā ETS sistēmā jāsauglabā piekļuve starptautiskām kompensācijām, jo tās ir drošs veids kā efektīvi samazināt emisiju, izmantojot iespējas izveidot globālu oglekļa emisijas tirgu.
- 4.15. Būtu jāsauglabā, jāuzlabo un jāpaplašina tīras attīstības mehānisms (*Clean Development Mechanism, CDM*), un pienācīgi jāatbalsta Eiropas ETS sistēmas saiknes ar jaunajām sistēmām, kas parādās citos pasaules reģionos.
- 4.16. Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāpieliek visi iespējamie pūliņi, lai izveidotu reāli funkcionējošu starptautisku oglekļa emisijas tirgu, kurā efektīvi kvotu tirdzniecības mehānismi būtu pieejami visiem lielajiem dalībniekiem jebkurā pasaules daļā.
- 4.17. Ātri jāattīsta jauni mehānismi, un tiem jābūt pieejamiem valdībām brīvprātīgai izmantošanai atbilstīgi attiecīgās valsts prasībām; tādi mehānismi jāizstrādā tā, lai pēc iespējas izvairītos no reģionu savstarpējās konkurences izkropļojumiem attiecībā uz pasaules mērogā tirgotajām precēm.
- 4.18. Faktiski, emisijas kvotu tirdzniecības sistēma pārklājas ar ES un valstu politiku citās jomās, piemēram, ar politikas pasākumiem atjaunojamo enerģijas avotu atbalstīšanai vai energoefektivitātes politiku, un rada neefektivitāti un tirgus izkropļojumus; tāpēc sistēmas pārskatīšanas procedūrā būtu vairāk jāņem vērā citi noteikumi, kas ietekmē siltumnīcefekta gāzu emisiju un rūpnieciski izmantotās enerģijas cenu.
- 4.19. Vienpusēja rīcība padara uzņēmumu ar CO₂ saistītās grūtības (vispirmām kārtām enerģijas izmaksas) vēl lielākas un var apdraudēt stratēģisku ražošanas nozaru konkurētspēju, negūstot konkrētus panākumus klimata jomā: nesenos pētījumos⁽⁶⁾ par šo jautājumu ir parādīts, kā Eiropas Savienībā iegūto emisijas samazinājumu vairāk nekā atsver tās emisijas palielinājums, ko "ietver" Eiropas Savienībā importētās preces.
- 4.20. Pēc EESK domām, lai arī būtu ārkārtīgi svarīgi 2015. gadā panākt pasaules mēroga vienošanos par klimata pārmaiņām, kurā piedalītos valstis, kas rada visvairāk emisiju, tomēr ar programmas "Apvārsnis 2020" un valstu ieguldījumu saskaņošanas palīdzību jāturpina izstrādāt tehnoloģiski jauninājumi, lai saglabātu Eiropas ražošanas nozares konkurētspēju un tādējādi iedrošinātu jaunu un labāku rūpniecības uzņēmumu dibināšanu šeit.
- 4.20.1. Lai īstenotu šo mērķi – izveidot pasaules mērogā konkurētspējīgu un ilgtspējīgu rūpniecības sistēmu —, jāizstrādā detalizēts un labi saskaņots normatīvais regulējums par veicamajām darbībām; tāpēc EESK prasa Komisijai, Parlamentam un Padomei minēto regulējumu izstrādāt saskaņoti ar tūkstošgades ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kas norādīti ANO programmā laikposmam pēc 2015. gada.
- 4.21. Komiteja vēlreiz uzsver, ka "jāņem vērā pieredze, ka globālie ekonomiskie spēki var būtiski ietekmēt ETS. Neapšaubāmi pasaules mēroga vienošanās par klimata politiku (vai nespēja vienoties) noteiks ETS nākotni, un 2015. gada sarunu rezultāts būs ļoti svarīgs, tāpat arī ETS uzlabošanai nepieciešamos radikālos pasākumus nebūs iespējams īstenot, neparākot lielāku skaidrību par vispārējo politiku."⁽⁷⁾
- 4.22. EESK vērs uzmanību, ka ietekmes novērtējumā par regulējumu laikposmam pēc 2030. gada ir norādīts: "(..) ja izmantotu izsoles ieņēmumus un ja oglekļa cenas noteikšanu paplašinātu, tajā ietverot visas nozares, dekarbonizācijas politika līdz 2030. gadam varētu radīt nodarbinātības pieaugumu (..)"⁽⁸⁾, un tāpat tam būs būtiska pozitīva ietekme uz emisijas samazināšanu un gaisa kvalitāti, un tāpēc Komiteja prasa minētos faktorus ņemt vērā starptautiskajās sarunās.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽⁶⁾ Glen P. Peters, Jan C. Minx, Christopher L. Weber and Ottmar Edenhofer (2010) "Growth in Emission Transfers via International Trade from 1990 to 2008", PNAS; A. Brinkley, S. Less, "Carbon Omissions", Policy Exchange, pētījums (2010).

⁽⁷⁾ OV C 341, 21.11.2013., 82. lpp.

⁽⁸⁾ Skatīt definīciju, kas sniegta ietekmes novērtējuma kopsavilkumā, SWD (2014) 18, 22.1.2014.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par ES pieeju savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai”

COM(2014) 64 final

(2014/C 424/08)

Ziņotājs: **Antonio POLICA**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 7. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par ES pieeju savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai”

COM(2014) 64 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 22. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (5. jūnija sēdē), ar 167 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka pēdējā laikā ievērojama nelikumīgas savvaļas sugu tirdzniecības pieaugums ir jauns drauds Eiropas Savienībai no ekonomikas, sociālā, kā arī sabiedrības veselības un vietējo dzīvnieku un augu aizsardzības viedokļa. Tāpēc EESK atbalsta Parlamenta un Komisijas iniciatīvu izstrādāt visaptverošu un koordinētu pieeju, lai efektīvāk apkarotu šādus noziegumus.

1.2. EESK uzskata, ka pieejai jābūt balstītai uz jau esošo starptautisko nolīgumu (jo īpaši CITES⁽¹⁾), likumu, noteikumu, politikas pasākumu un piemērošanas instrumentu ievērošanu, stiprināšanu un koordinēšanu un tajā jāpievēršas labākai saskaņošanai starp visām ieinteresētajām nozarēm – vides aizsardzība, muitas kontrole, tiesu sistēma, cīņa pret organizēto noziedzību u. c. – un efektīvākai sadarbībai starp savvaļas sugu izcelsmes, mērķa un tranzīta valstīm.

1.3. Komiteja ir pārliecināta, ka spēcīgāka koordinācija būs efektīva tikai tad, ja tās pamatā būs atbilstoša un saskaņota apmācības un izpratnes veidošanas sistēma visām ES līmeņa un dalībvalstu iestādēm, kas iesaistītas cīņā pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību.

1.4. EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības loma cīņā pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību ir būtiska gan izcelsmes valstīs, gan mērķa valstīs. Komiteja vērs īpašu uzmanību uz to, ka liela nozīme ir aktīvai un apzinātai patērētāju un privātā sektora iesaistīšanai, un vienlaikus atbalsta marķēšanas un izsekojamības sistēmas ieviešanu.

1.5. Komiteja uzskata, ka jaunas un labākas iespējas ilgtspējīgas attīstības un nodarbinātības jomā jāpiedāvā trešo valstu iedzīvotājiem, kas ir iesaistīti šādā tirdzniecībā.

1.6. Savvaļas augu un dzīvnieku sugu tirdzniecība strauji vērsas plašumā, jo tā ir ļoti ienesīga un sankciju draudi ir mazi. Prognozētās peļņas ziņā šo starptautiskās organizētās noziedzības veidu var pielīdzināt cilvēku, ieroču un narkotiku tirdzniecībai, savukārt savvaļas sugu tirdzniecības apkarošanai novirzītie līdzekļi un piešķirtā prioritāte ir daudz zemāki. Turklāt šim noziedzības veidam uzliktās sankcijas un tā apkarošana nav viendabīgi pat Eiropas Savienībā, un tas stimulē starptautiskās organizētās noziedzības pārcelšanos uz valstīm, kurās sodi ir mazāki vai attiecīgo dienestu darbība ir mazāk efektīva.

1.7. Tāpēc EESK uzsver, ka nelikumīga savvaļas sugu tirdzniecība jāiekļauj nopietnu noziegumu sarakstā, lai varētu piemērot pasākumus pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un korupciju, un cer, ka tiks ieviestas tādas patiešām iedarbīgas, samērīgas un atbilstošas sankcijas kā maksimālais sods – vismaz četru gadu ieslodzījums.

⁽¹⁾ Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām sugām (1973).

2. Ievads

2.1. Konteksts: dati par savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību

2.1.1. Nelikumīga savvaļas sugu tirdzniecība ir viens no smagākajiem organizētās noziedzības veidiem līdztekus cilvēku, narkotiku un ieroču tirdzniecībai ⁽²⁾.

2.1.2. Malumedicība 2013. gadā ir palielinājusies tik daudz, ka tā ir sagrāvusi trīs iepriekšējos gadu desmitos veikto atjaunošanu tādām riska sugām kā ziloņi, tīģeri un degunradži un vienlaikus radījusi reālus draudus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ilgtspējīgai attīstībai.

2.1.3. Nelikumīgās mežizstrādes apmērs sasniedz 30 % no koku tirdzniecības pasaulē, kā arī vairāk nekā 50 % no Centrālāfrikā, Amazones baseinā un Āzijas dienvidaustrumos izcirto mežu apjoma un lielā mērā liedz vietējiem iedzīvotājiem attīstīties.

2.1.4. Tiek lēsts, ka nelikumīgā zvejniece sasniedz 19 % no deklarētās zvejas apjoma.

2.1.5. Nelikumīgās tirdzniecības izplatīšanās ir atkarīga no galvenokārt dažās Āzijas valstīs (piemēram, Ķīnā un Vjetnamā) augoša pieprasījuma pēc tādiem savvaļas dzīvnieku izcelsmes produktiem kā ziloņkauls, degunradžu ragi un tīģeru kauli.

2.1.6. ES ir viens no galvenajiem mērķiem, kur nonāk nelikumīgas izcelsmes produkti, kas iegūti no savvaļas sugām ⁽³⁾, un tā ir arī galvenais starpnieks nelegālajam importam no Āfrikas, Āzijas un Latīņamerikas.

2.2. Savvaļas sugu nelikumīgas tirdzniecības tieši un netieši izraisītas sekas

2.2.1. Nelikumīga savvaļas augu un dzīvnieku tirdzniecība ir viens no galvenajiem bioloģiskās daudzveidības samazināšanās iemesliem pasaulē – katru gadu simtiem miljonu retu augu un dzīvnieku sugu eksemplāru tiek izrauti no dabiskās vides un pārdoti nelegālos tirgos.

2.2.2. Nelikumīga koku izciršana ir iemesls planētas svarīgāko meža apgabalu un bioloģiskās daudzveidības zudumam, siltumnīcefekta pieaugumam, kā arī konfliktiem par teritoriju un resursu kontroli un vietējo kopienu ekonomiskās varas zaudēšanai.

2.2.3. Nelikumīga zveja rada zivju krājumu izsīkšanu, iznīcina jūras dabisko vidi, rada konkurences kropļojumus un – galvenokārt jaunattīstības valstīs – novājina krasta kopienas.

2.2.4. Savvaļas sugu izzušanas risku papildina tādi citi faktori kā augsnes neilgtspējīga izmantošana, klimata pārmaiņas, medicīnas augu pārmērīga izmantošana un intensīvs tūrisms, jo īpaši medības ar suņiem un masu tūrisms.

2.2.5. Pastāv risks, ka globalizētais patēriņš radīs spēcīgu ekoloģisko spiedienu uz bioloģisko daudzveidību, graus ekosistēmas un samazinās vietējo sugu saglabāšanās spēju ⁽⁴⁾.

2.2.6. Nelikumīga savvaļas sugu tirdzniecība ir drauds sabiedrības veselībai, kā arī vietējām dzīvnieku un augu sugām. Dzīvnieku sugas, ko nelikumīgi ievad Eiropas Savienības dalībvalstu teritorijās, nav sertificētas attiecīgajos veterinārajos dienestos, un tas var būt pamats slimību izplatībai, it sevišķi audzēto mājdzīvnieku vidū. Izvairīšanās no pienācīgām fitosanitārajām pārbaudēm rada risku, ka vietējās augu sugas – kā audzētās, tā savvaļas – varētu inficēties ar jauniem slimību ierosinātājiem. Turklāt tiek lēsts, ka 75 % no jaunajām infekciju slimībām ir dzīvnieku izcelsmes un lielākā daļa rodas no savvaļas sugām. Nelikumīga tirdzniecība ar šādām sugām paaugstina tādu epidēmiju risku pasaulē kā putnu gripa H5N1 un SARS ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ ANO Noziedzības novēršanas un kriminālās tiesvedības komisijas pieņemtā rezolūcija, ko atbalsta ANO Ekonomikas un sociālo lietu padome.

⁽³⁾ Pēdējos gados arī ES dalībvalstīs arvien biežāk konstatē nelikumīgus darījumus ar dažu retu putnu, koraļļu, zivju un bruņurupuču sugām.

⁽⁴⁾ Piemēram, Āzijā pieaugošs pieprasījums pēc kašmira ir palielinājis kultivēto sugu platības, atņemot arvien lielākas teritorijas savvaļas zālējumu sugām (antilopēm, savvaļas zirgiem, ēzeļiem), kas savukārt ir pārtikas ķēdes pamats vietējiem lielajiem plēšējiem (piemēram, vilkiem un sniega leopardiem). Sk. Žurnālā "Conservation Biology" publicēto pētījumu "Globalization of the Cashmere Market and the Decline of Large Mammals in Central Asia" ("Kašmira tirgus globalizācija un lielo zīdītāju izzušana Vidusāzijā").

⁽⁵⁾ Avots: WWF ziņojums (http://awsassets.panda.org/downloads/wwffightingillicitwildlifetrafficking_french_lr.pdf).

2.3. Normatīvās atsauces

2.3.1. Vašingtonas konvencijā (CITES), ko pieņēma 1973. gadā, ir reglamentēta tirdzniecība saistībā ar dažu izmiršanas apdraudētu dzīvnieku un augu sugu eksportu, atkārtotu eksportu, importu, tranzītu un pārvadāšanu vai uzglabāšanu jebkādam mērķim. Konvencijas mērķis ir saglabāt un ilgtspējīgi izmantot dzīvnieku un augu populācijas visā pasaulē.

2.3.2. ANO Noziedzības novēršanas un kriminālās tiesvedības komisija 2013. gada 26. aprīļa rezolūcijā ir noteikusi, ka savvaļas sugu nelikumīga tirdzniecība ir nopietns organizētās noziedzības veids, ko starptautiskā līmenī veic organizētas noziedzības grupējumi.

2.3.3. Apgalvojums, ka daži bruņoti grupējumi veic savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību, ir licis ģenerālsekretāram (Ziņojums Nr. S/2013/297) un ANO Drošības padomei (Rezolūcija Nr. 2013/2121) atzīt, ka malumniecība un nelikumīga savvaļas sugu tirdzniecība ir viens no nestabilitātes cēloņiem Subsahāras Āfrikā un apdraud mieru un drošību. Turklāt Drošības padome 2014. gada janvārī pieņēma pirmo reizi sankcijas, kas vērstas pret personām, kuras Kongo Demokrātikajā Republikā un Centrālāfrikas Republikā iesaistītas nelikumīgajā savvaļas sugu tirdzniecībā.

2.3.4. Lai novērstu korupciju un transnacionālo organizēto noziedzību, G8 valstu vadītāji 2013. gada jūnijā apsolīja pieņemt pasākumus nolūkā cīnīties pret aizsargātu vai apdraudētu sugu nelikumīgu tirdzniecību un sniegt politisku un materiālu atbalstu reģionālajām un starptautiskajām robežkontrolēm.

2.3.5. Eiropas Parlaments ar 2014. gada 15. janvāra rezolūciju (2013/2747(INI)) pieprasīja Komisijai izstrādāt ES rīcības plānu, kura mērķis būtu kontrolēt savvaļas sugu nelikumīgo tirdzniecību, un noteikt intervences stratēģiju ar skaidriem termiņiem un mērķiem gan dalībvalstu teritorijās, gan starptautiskā līmenī.

2.3.6. Ar Londonas deklarāciju⁽⁶⁾, kas pieņemta 2014. gada februārī, ir izvirzīti jauni vērienīgāki mērķi cīņā pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību, tostarp paredzēts grozīt spēkā esošos tiesību aktus, lai malumniecību un savvaļas dzīvnieku nelikumīgu tirdzniecību iekļautu smagu noziegumu vidū, kā arī atteikties no izmiršanas apdraudētu sugu izmantošanas, stiprināt pārrobežu sadarbību un koordinēt to tīklu darbību, kas cīnās pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību⁽⁷⁾.

2.3.7. ES un Āfrikas 2014. gada 2. un 3. aprīļa samita noslēguma deklarācijā pausts nodoms veikt kopīgus pasākumus cīņai pret organizēto noziedzību, tostarp savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību.

3. Atbildes uz apspriežamajiem jautājumiem

3.1. *Vai pašreizējais ES politikas un tiesiskais pamats savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai ir pietiekams?*

3.1.1. EESK uzskata, ka pašlaik ES dalībvalstīs spēkā esošais tiesiskais pamats vēl nav pielāgots, lai efektīvi apkarotu noziegumus pret vidi, citstarp tādēļ, ka pašreizējie sodi nav pietiekami.

3.2. *Vai ES vajadzētu uzlabot tās pieeju savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai, proti, izstrādāt jaunu ES rīcības plānu, kā to pieprasījis Eiropas Parlaments?*

3.2.1. Pašreizējā starptautiskajā situācijā būtu obligāti jāizstrādā dalībvalstīm saistošs tiesību akts, kurā noteikti vienoti efektīvas pārbaudes un uzraudzības kritēriji, kas arī saskaņoti ar konkrētiem standartiem attiecībā uz sugu krimināltiesisko aizsardzību dabiskā vidē.

3.2.2. EESK atbalsta tāda rīcības plāna pieņemšanu, kas līdzīgs jau pieņemtajiem rīcības plāniem attiecībā uz citiem organizētās noziedzības veidiem, piemēram, ieroču un cilvēku nelikumīgu tirdzniecību.

⁽⁶⁾ Konferencē par savvaļas dzīvnieku nelikumīgu tirdzniecību (2014. gada 12. un 13. februārī) to parakstījuši 46 valstu vadītāji, ministri un pārstāvji.

⁽⁷⁾ Tikli, kas cīnās pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību ("wildlife enforcement networks"), ir starptautiskas valdību reģionālas iniciatīvas, kuru mērķis ir apmainīties ar informāciju un labu praksi šajā jomā (http://www.cites.org/eng/news/pr/2013/20130307_wen.php).

3.3. Kā ES varētu palielināt politisko apņēmību visos līmeņos attiecībā uz savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanu? Kādi diplomātiskie rīki būtu vispiemērotākie, lai nodrošinātu saskaņotību starp dažādām starptautiskajām iniciatīvām?

3.3.1. EESK atzinīgi vērtē ar savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību saistīto valstu (galvenokārt izcelsmes, tranzīta un noieta tirgus valstu) lielāku diplomātisko iesaistīšanos, kas ir ļāvusi pēdējā laikā parakstīt kopējas vienošanās konkrētas un steidzamas rīcības uzsākšanai nolūkā izskaust no apdraudētām sugām iegūtu produktu pieprasījumu un piedāvājumu⁽⁸⁾. Komiteja cer, ka starptautiskā kopiena pieņems pasākumus, kas ļaus izskaust nelegālu tirgu, nodrošinās kopīga un skaidra tiesību aktu kopuma piemērošanu un veicinās dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldīšanu ar vietējo kopienu līdzdalību.

3.3.2. EESK mudina Eiropas Savienību popularizēt pieeju, kas nosaka, kā starptautiskā mērogā cīnīties pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību, un kas balstās uz pārskatītiem ANO programmas mērķiem, kuri izvirzīti laikposmam pēc 2015. gada.

3.4. Kādiem starptautiska līmeņa rīkiem ES vajadzētu pievērst lielāku uzmanību, lai uzlabotu to, kā tiek izpildīti noteikumi par cīņu pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību, un nostiprinātu pārvaldību?

3.4.1. Komiteja uzskata, ka nelikumīgo tirdzniecību var efektīvāk uzraudzīt, izsekot un kontrolēt muitas punktos, veicot koordinēšanu starp valsts iestādēm, kas darbojas pēc saskaņotiem standartiem, kārtības un mērķiem. Būtu noderīgi, ja ES, lai saskaņotu pasākumus un rīcību, kā arī paredzētu atbalstu jaunajām partnervalstīm (piemēram, īslaicīgu palīdzību), veicina dalībvalstīs kompetento iestāžu rīcību, kuras mērķis ir sekmēt sinerģisku sadarbību un sadarbību izlūkošanas jautājumos.

3.4.2. Jauna nelikumīgās tirdzniecības dimensija ir tiešsaistē veikta tirdzniecība, kas ir grūti atklājama un var negatīvi ietekmēt arī likumīgās tirdzniecības veidus. EESK norāda uz dažiem labas prakses piemēriem: Itālijas Mežu policija (*Corpo Forestale italiano*) un divi lielākie tiešsaistes sludinājumu portāli (*eBay annunci* un *Subito.it*) ir parakstījuši nodomu protokolu, kas paredz plašākas informācijas publicēšanu patērētāju interesēs, kā arī iespēju savlaicīgi dzēst aizdomīgus sludinājumus. Protokolā ir paredzēta arī sludinājumu kontrolēšana ar tādu filtru starpniecību, kas ļauj publicēt tikai tādus sludinājumus, kuri garantē pārdošanai piedāvātā eksemplāra izsekojamību.

3.4.3. Slēdzot brīvās tirdzniecības nolīgumus ar trešām valstīm, starptautiskā sadarbībā noteikti jāievēro daudzpusējie vides aizsardzības un tirdzniecības nolīgumi, kas skar mežsaimniecības un zivsaimniecības nozari. Komiteja uzskata, ka ir būtiski ievērot *CITES* mērķus attiecībā uz savvaļas augu un dzīvnieku starptautisko tirdzniecību; minētās konvencijas parakstītājas puses apņemas veikt konkrētas darbības pret kontrabandu un dažu izmiršanas apdraudētu sugu nelikumīgu tirdzniecību.

3.4.4. Ietekme, kāda ir Starptautiskā konsorcijs noziegumu pret savvaļas dzīvniekiem apkarošanai (*ICCWC*)⁽⁹⁾ dalībniekiem, piemēram, *CITES*, Interpolam, Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības novēršanas birojam (*UNODC*), Pasaules Muitas organizācijai un Pasaules Bankai, var nodrošināt to pasākumu efektivitāti, kuru mērķis ir uzlabot spēju piemērot tiesību aktus un ievērot savvaļas sugu tirdzniecības nolīgumu noteikumus. Minētā konsorcijs darbā jāpiesaista labākie Eiropas speciālisti, lai īstenotu informācijas kampaņas, atbalstītu valstu kompetentās iestādes un – kas ir tikpat svarīgi – apmācītu darbiniekus un ierēdņus, kas veic pārbaudes.

3.4.5. Tiesiskuma iedibināšana un nostiprināšana savvaļas sugu izcelsmes valstīs, līdztekus cīņai pret korupciju, ir būtisks nosacījums savvaļas sugu nelikumīgas tirdzniecības izskaušanai. Tāpēc EESK cer, ka ES tieši iesaistīsies arī finansiālā ziņā, sekmēs prokuratūras un tiesas iestāžu izveidi un veicinās vietējo iestāžu informētību.

⁽⁸⁾ 2014. gada 14. februārī pieņemtā Londonas deklarācija.

⁽⁹⁾ *International Consortium on Combating Wildlife Crime*.

3.5. *Kādi rīki ir vispiemērotākie ES darbībām, kuru mērķis ir Eiropas Savienībā un visā pasaulē mazināt pieprasījumu pēc precēm, kas saistītas ar savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību? Kādu lomu šajā saistībā varētu uzņemt pilsoniskā sabiedrība un privātais sektors?*

3.5.1. Lai cīņa pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību būtu veiksmīga, vajadzīga divējāda rīcība: jāsamazina piedāvājums, novēršot un atklājot krāpšanu, un jāsamazina pieprasījums. Tāpēc EESK uzskata, ka liela nozīme ir aktīvai un apzinātai privātā sektora un patērētāju iesaistīšanai.

3.5.2. EESK atbalsta Londonas deklarācijā pausto viedokli, ka jāievieš mērķtiecīgi pasākumi, kas nodrošinātu privātā sektora atbildīgu rīcību, un aicina ieviest marķēšanas un izsekojamības sistēmu, kas nodrošinātu savvaļas sugu tirdzniecības likumību un ilgtspēju no ekonomiskā, ekoloģiskā un vietējo kopienu viedokļa. Šajā saistībā par piemēru varētu ņemt jau izveidotās un pašlaik spēkā esošās kaviāru un tropisko kokmateriālu tirdzniecības sistēmas⁽¹⁰⁾.

3.5.3. Tikpat svarīgi, pēc EESK domām, ir informēt un izglītēt pilsonisko sabiedrību un patērētājus par ļoti smagajiem videi nodarītajiem kaitējumiem, ko rada nelikumīga tirdzniecība, un tādu kaitējumu ietekmi uz turpmākajām paaudzēm. EESK atkārtoti pauž savu gatavību izmantot tās izveidoto Eiropas Savienības un Āfrikas ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku tīklu, lai atbalstītu visu veidu iniciatīvas, ko ES ar tīklu, konferenču, reklāmu, sīžetu starpniecību veiks institucionālās struktūrās (skolās, muzejos u. c.) Eiropas Savienībā un ārpus tās.

3.6. *Kā ES var visefektīvāk sniegt pievienoto vērtību, lai risinātu ar savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību saistītos miera un drošības aspektus?*

3.6.1. EESK uzskata, ka šajā sakarā īpaša uzmanība jāpievērš tām sugām, kas savas augstās vērtības dēļ piesaista organizētās noziedzības uzmanību; tas, savukārt, apdraud iekšējo drošību un pat mieru pasaulē. Tāpēc jānodrošina, ka ES līmenī un visā pasaulē tiek veikti atbilstīgi pasākumi sadarbībā ar Eiropu, Interpolu, citām organizācijām un forumiem, kā arī valstīm, kuras šī problēma skar visvairāk.

3.6.2. EESK pilnībā apzinās, ka tādas pēdējā laika epidēmijas pasaulē kā putnu gripa H5N1 un SARS ir savvaļas sugu nelikumīgas tirdzniecības netiešas sekas. Tāpēc iepriekš minētās marķēšanas un izsekojamības sistēmas kopā ar atbilstošu veterinārās un fitosanitārās kontroles mehānismu var palīdzēt apkarot to rašanos un izplatīšanos pasaules mērogā.

3.7. *Kā ar ES sadarbības instrumentiem varētu labāk palīdzēt jaunattīstības valstīm nostiprināt savvaļas sugu aizsardzību un savvaļas sugu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanu?*

3.7.1. Starptautiskās sadarbības iniciatīvas, kas iekļautas plašākos tirdzniecības un/vai partnerības nolīgumos ar trešām valstīm, var būt īstais instruments šādas tirdzniecības izskaušanai.

3.7.2. NVO var būt nozīmīga loma izglītošanas kampaņās un tādas politikas atbalstīšanā, kas vērsta uz piedāvājuma samazināšanu; šādas organizācijas nodrošina saikni starp iestādēm un ieinteresētajiem iedzīvotājiem.

3.7.3. Komiteja uzsver, ka jānodrošina trešo valstu iedzīvotājiem, kas iesaistās savvaļas sugu nelikumīgā tirdzniecībā, jaunas un labākas iespējas ilgtspējīgas attīstības un nodarbinātības jomā; to daļēji varētu panākt, nelegālas darbības pārvēršot tādās legālās darbībās kā atbildīgs tūrisms⁽¹¹⁾.

3.8. *Kādus pasākumus varētu veikt, lai pilnīgotu datus par noziegumiem pret dzīvo dabu un tādējādi nodrošinātu mērķtiecīgāku politikas veidošanu?*

3.8.1. EESK uzskata, ka informācijas par noziedzīgiem darījumiem vākšana, apkopošana un analizēšana (datubāze), ko veic starptautiskas drošības organizācijas (Eiropols, Interpols un UNODC), var palīdzēt uzlabot sapratni par organizētās noziedzības stratēģijām un novērst kriminālo darbību.

⁽¹⁰⁾ CITES ietvaros pastāv universāla marķēšanas sistēma kaviāra identificēšanai, saskaņā ar kuru importēšana tiek atļauta tikai pēc tam, kad kompetentās iestādes ir ieguvušas atbilstošas atļaujas (www.cites.org/common/resource/reg_caviar.pdf). Attiecībā uz tirdzniecību mežsaimniecības nozarē Kopienas tiesību aktos ir paredzēts novērst tropisko kokmateriālu nelegālu tirdzniecību, sniedzot atbalstu izsekojamības sistēmas izveidošanai valstīs un stiprinot partnervalstīs pārvaldību. ES kopš 2013. gada marta ir aizliegusi importēt kokus un to izstrādājumus no jebkuras pasaules valsts, ja tie ir cirsti nelikumīgi, un liek dalībvalstu iestādēm pārbaudīt un attiecīgā gadījumā sodīt tos, kas tirgo apšaubāmas izcelsmes kokmateriālus.

⁽¹¹⁾ Atbildīgs tūrisms ir pieeja, kas paredz gan dabiskās vides saglabāšanu attiecīgajā apgabalā, gan atbalstu vietējiem iedzīvotājiem, kuriem jābūt iespējai gūt ieņēmumus. Apzinīgi tūristi jeb ekoturisti palīdzēs daudzām valstīm izkļūt no nabadzības, daudzām ģimenēm izdzīvot un dabai un dzīvniekiem – tikt aizsargātiem un aizstāvētiem.

3.8.2. Šajā saistībā *TRAFFIC* ⁽¹²⁾ nozīme var būt svarīga, lai izglītotu starptautisko kopienu, kā arī visās iesaistītajās iestādēs izplatītu un visām ieinteresētajām personām darītu zināmus datus un informāciju par nelikumīgu tirdzniecību.

3.9. *Kādus pasākumus varētu veikt, lai dalībvalstu vides iestādes, policija, muiža un prokuratūras iestādes labāk izpildītu noteikumus par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanu un lai pastiprinātu sadarbību starp minētajām iestādēm? Kā varētu veicināt tiesu iestāžu izpratni?*

3.9.1. Uzskatot, ka noziegumi pret vidi ir cieši saistīti ar korupciju un nelikumīgi iegūtas naudas plūsmām, Komiteja uzsver nepieciešamību ietvert savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību attiecīgo noziegumu sarakstā, uz kuriem attiecas pasākumi cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un korupciju. Tāpēc EESK atbalsta tādu pamatnostādņu piemērošanu, kurās aprakstīts, kā izmantot atbilstošus finanšu instrumentus (piemēram, uzticamības pārbaude), lai efektīvāk izsekotu Kopienas un starptautiskos darījumus.

3.9.2. EESK cer, ka tiks ieviestas patiešām iedarbīgas, samērīgas un atbilstošas sankcijas, lai cīnītos galvenokārt pret apjomīgu nelikumīgu tirdzniecību, par ko atbild starptautiskā organizētā noziedzība. Tāpēc ar ES izstrādātajiem tiesību aktiem jānodrošina, ka dalībvalstis savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību iekļauj nopietnu noziegumu sarakstā, par kuriem paredzēts maksimālais sods – vismaz četru gadu ieslodzījums.

3.9.3. EESK uzskata, ka ir svarīgi informēt visas iestādes, kas iesaistītas cīņā pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību, un piedāvāt atbilstošu apmācību gan darbiniekiem, kuri veic pārbaudes, gan arī kompetentajām tiesu iestādēm. Šādi pasākumi jāietver jaunajās ES valstu iestāžu koordinēšanas procedūrās, un pēc iespējas jāpiesaista arī trešo valstu iestādes.

3.10. *Kā ES un dalībvalstu līmenī esošos rīkus, kuri paredzēti organizētās noziedzības apkarošanai, varētu labāk izmantot, lai apkarotu savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību? Kādus papildu pasākumus vajadzētu paredzēt, piemēram, attiecībā uz sodiem? Kāds varētu būt Eiropola un Eurojust ieguldījums šajā sakarībā?*

Jācer, ka šie noziegumi kļūs par Eiropola prioritāti un, kā norādījusi Eiropas Komisija, tiks veikta dalībvalstu policijas iestāžu stratēģiska koordinācija, lai iedarbīgi cīnītos pret aizsargātu augu un dzīvnieku sugu ieslodzīšanu, vākšanu, glabāšanu, transportēšanu un pārdošanu, kā arī to daļu un no tiem izgatavoto produktu nelikumīgu transportēšanu un pārdošanu.

Briselē, 2014. gada 5. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽¹²⁾ <http://www.traffic.org/>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kopīgiem spēkiem virzībā uz konkurētspējīgu un resursu ziņā efektīvu mobilitāti pilsētās””

COM(2013) 913 final

(2014/C 424/09)

Ziņotājs: **IOZIA**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 7. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kopīgiem spēkiem virzībā uz konkurētspējīgu un resursu ziņā efektīvu mobilitāti pilsētās””

COM(2013) 913 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 21. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 132 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas 2013. gada 17. decembra paziņojumu un uzskata, ka ir ļoti svarīgi turpināt atbalsta programmas efektīvai un ilgtspējīgai mobilitātei pilsētās, piemēram, CIVITAS, “Saprātīga enerģija Eiropai” u.c. Iecere savstarpēji apvienot vērienīgus projektus, tādus kā priekšlikumā ierosinātie, un ierobežotie pieejamo finanšu līdzekļi liek stingri un uzmanīgi izvērtēt visus iespējamus risinājumus attiecībā uz neatliekamām iniciatīvām ilgtspējīgas mobilitātes jomā.

1.2. EESK uzskata, ka ir nepieciešams:

- pieņemt reālistiskus integrētus un koordinētus plānus, kurus pastāvīgi uzrauga, kuros pievēršas gan personu mobilitātei, gan loģistikas ķēdei un kuros ņemtas vērā visu sabiedrības locekļu, it īpaši cilvēku ar ierobežotām pārvietošanās spējām, vajadzības;
- piemērot subsidiaritātes principu atbilstoši Komisijas pārdomāti noteiktajam līdzsvaram starp dažādiem atbildības līmeņiem, it īpaši, aktīvi iesaistot dalībvalstis;
- veicināt finanšu resursu mobilizēšanu, tostarp, piesaistot privāto kapitālu;
- iesaistīt iedzīvotājus, sabiedriskās organizācijas un pilsonisko sabiedrību, lai ilgtspējīgas mobilitātes plāns kļūtu par visas sabiedrības kopēju uzdevumu;
- atbalstīt paraugprakses apmaiņu, izmantojot visaptverošu un vienotu Eiropas portālu;
- aktualizēt Pilsētu mēru paktu;
- palielināt Kopienas un EIB finansiālo līdzdalību, kam vajadzētu būt par virzītājspēku, īstenojot Eiropas mēroga ilgtspējīgas mobilitātes pilsētu projektu, kas skartu 70 % Savienības iedzīvotāju;

- ar holistiskas un mērķtiecīgas pieejas palīdzību uzlabot koordināciju starp publiskajām iestādēm un privātā sektora dalībniekiem, kas sniedz savstarpēji papildinošus pilsētas transporta pakalpojumus;
- censties īstenot saskaņotu loģistiku, kas aktīvi virzīta uz tādas “izturētspējīgas” jeb “pārejas” pilsētas (*transition town*) mērķu sasniegšanu, kurā visi komponenti sadarbojas, lai veicinātu iedzīvotāju dzīves apstākļu un veselības uzlabošanu;
- virzīties uz publiskā un privātā sektora pakalpojumu savstarpējo papildināmību, atverot tirgu konkurencei ar noteikumu, ka tiek pilnībā nodrošinātas sociālās garantijas, tarifu kontrole un vides ilgtspēja;
- ieviest standarta vadlīnijas sabiedriskā transporta transportlīdzekļu specifikācijai un izveidot Eiropas tirgu, kurā ar centralizēta iepirkuma palīdzību iespējams panākt apjomradītus ietaupījumus.

1.3. Šajā sakarā EESK piekrīt, ka mobilitātei pilsētās ir stratēģiska loma virzībā uz viedām pilsētām, kas orientētas uz cilvēku, spēj pārvarēt vides problēmas un pielāgoties jauniem apstākļiem; Komiteja uzsver, ka vēl aizvien nepieciešams novērst sadrumstalotību starp dažādiem sektoriem, kas daudzos gadījumos joprojām ir raksturīga transporta politikām.

1.4. Īstenojot pasākumus, būs pienācīgi jāņem vērā līdzsvars starp sociālajiem, ekonomiskajiem un vides aspektiem – trim ilgtspējīgas attīstības stūrakmeņiem.

1.5. EESK neiebilst pret pasākumiem, ar kuriem pilsēttransportu pakļauj konkurencei un tirgum ar noteikumu, ka tiek saglabātas darba ņēmēju tiesības un darba vietas, garantijas izklaidēta tīkla uzturēšanai un nodrošināta pakalpojumu efektīva uzlabošana un tarifi. Būs jāveic nemītīga uzraudzība, lai nodrošinātu līgumu noteikumu stingru ievērošanu.

1.6. EESK uzskata, ka efektīvas, rezultatīvas un ilgtspējīgas transporta politikas pamatā ir:

ES līmenī

- centieni ilgtspējīgas mobilitātes plānus padarīt par vērienīgu kopīgu projektu, kurā iesaistās pilsēta ar vietējām iniciatīvām, lai uzlabotu iedzīvotāju attieksmi pret nepieciešamību mainīt arī tradicionālos dzīvesveida ieradumus;
- Pilsētu mēru pakta vērienīga atjaunota izvērsšana energoefektivitātes jomā, iekļaujot pilsētu mobilitātes efektivitāti;
- nepieciešamo pasākumu finansējums, izmantojot ES resursus, piemēram, struktūrfondus un pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” pētniecībai un inovācijai šajā jomā;
- EIB līdzekļi ar samazinātām procentu likmēm un, ciktāl iespējams, publiskā un privātā sektora partnerību (PPP) izvērsšana, lai izveidotu un pārvaldītu lielas pilsētu infrastruktūras;

Valstu līmenī

- stimuli pārejai uz efektīvāku un mazāk piesārņojošu transportu un jaunu tehnoloģiju izmantošana;
- nodrošināt iedzīvotājiem, it īpaši cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, faktiskas tiesības uz ilgtspējīgu mobilitāti;

Vietējā līmenī

- intermodālie pārvadājumi;
- teledarba klasteru attīstība;

- kopīga apmācība publiskās pārvaldības amatpersonām un nozares speciālistiem, lai attīstītu vienotas prasmes un stratēģijas;
- mērķtiecīgas un ilgtspējīgas rīcībpolitikas, ar ko regulē piekļuvi pilsētu centriem;
- koordinācija ar lieliem pilsētu centriem blakusesošām teritorijām, lai veidotu vienotas stratēģijas;
- iedzīvotāju iesaistīšana vislabāko risinājumu meklēšanā;
- pastāvīga sasniegto rezultātu uzraudzība, kā arī atbilstīga un ātra neefektīvu pasākumu korekcija;
- izglītošana par sabiedriskā un privātā transporta atbildīgu izmantošanu;
- attīstīt uzņēmumu sadarbību, lai koordinētu transportu uz un no rūpniecības kompleksiem un amatniecības rajoniem;
- iesaistīt mērķgrupas, tas ir, iedzīvotāju grupas ar līdzīgām prasībām, lai kopīgi izvērtētu uz konkrētām vajadzībām vērstu pakalpojumu raksturīgās iezīmes.

1.7. EESK uzsver, ka svarīga nozīme ir ciešākai sadarbībai starp kompetentajām publiskajām iestādēm un iedzīvotājiem, un norāda, ka Komisijas "Rīcības plānā mobilitātei pilsētās" ⁽¹⁾ paredzēts pievērst īpašu uzmanību neaizsargātāko iedzīvotāju grupu, piemēram, vecāka gadagājuma cilvēku, iedzīvotāju ar zemiem ienākumiem un cilvēku ar invaliditāti, kam nepieciešami īpaši pasākumi, mobilitātes vajadzībām.

1.8. EESK uzskata, ka Komisijai būtu vajadzējis aktīvāk atgādināt par šiem aspektiem, kas ir saistīti ar nepieļaujamu diskrimināciju. Komisijai vajadzētu uzraudzīt, lai dalībvalstis visiem pilsoņiem bez jebkādas diskriminācijas nodrošinātu tiesības uz mobilitāti, kas ir Eiropas pamattiesību sastāvdaļa.

1.9. Komiteja aicina arī risināt un novērst tādu problēmu kā nabadzība un mobilitāte, tāpat kā Savienība to jau ir veikusi attiecībā uz enerģētisko nabadzību un citām jomām; dalībvalstīm jāparedz pasākumi neaizsargātāko un trūcīgāko sabiedrības grupu atbalstam. Tiesības uz mobilitāti ir universālas tiesības, un tās nedrīkst aprobežoties tikai ar turīgajiem iedzīvotājiem.

1.10. EESK vērs uzmanību uz pilsētu loģistikas potenciālu: tā var būt uzlabotas efektivitātes un ilgtspējas elements. Tāpēc loģistikai būtu jāvelta pienācīga uzmanība pilsētplānošanas un sadarbības projektos. EESK atzinīgi vērtē arī Komisijas plānotās iniciatīvas šajā jomā.

1.11. EESK mudina Komisiju visas iniciatīvas un politikas pilsētu mobilitātes jomā apkopot ar vienu instrumentu. Ar šo jautājumu šobrīd nodarbojas vismaz 5 portāli, nelietderīgi un neefektīvi izmantojot attiecīgos resursus.

1.12. Eiropai un tās dalībvalstīm ir jāizstrādā kopēja un integrēta politika ar kopīgu un vērienīgu redzējumu. Iedzīvotāji jāizglīto par alternatīviem un mazāk piesārņojošiem transporta veidiem. Izglītošana ir pirmais solis ceļā uz pārmaiņām: atklāt, cik jauki ir pastaigāties pa pilsētu, ar velosipēdu doties uz darbu vai tikšanos ar draugiem. Publiskajām iestādēm būtu jāradā stimuli ilgtspējīgai mobilitātei, īstenojot iniciatīvas kultūras jomā, piedāvājot vēsturiskus vai arhitektoniskus maršrutus pilsētu centros, ekskursijas gida pavadībā, un atbalstot velobraucieni organizēšanu, kas pievērs uzmanību ar savu dzīvīgumu un izraisa vēlmi atdarināt.

1.13. Mūsdienu pilsētās nākamajās desmitgadēs notiks būtiskas pārmaiņas arhitektūras un pilsētplānošanas jomā. EESK iesaka izplatīt informāciju par visiem veicamajiem pasākumiem. Pateicoties IKT, pilsētvides inovācijām un vietējām iniciatīvām, ir iespējams uzlabot mobilitāti un padarīt pilsētas piemērotākas nākamo paaudžu dzīvošanai.

1.14. EESK iesaka pienācīgi ņemt vērā nepieciešamību pilsēttransporta tīklu izvietot taisnīgi un vienmērīgi, nepieļaujot, ka cilvēki, kas dzīvo zonās, ko sabiedriskais transports apkalpo vāji vai neapkalpo nemaz, kļūst par pilsētu mūsdienu geto iemītniekiem.

⁽¹⁾ COM(2009) 490 final/2.

1.15. Ir būtiski attīstīt ciešu un saskaņotu koordināciju starp visām publiskajām un privātajām lēmumu pieņemšanas struktūrām visos līmeņos. Par prioritāti visos ES līmeņos jāklūst ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plāniem, kas vērsti uz klimata, vides un enerģētikas jomās izvirzītajiem mērķiem, veselības aizsardzību un centieniem taupīt laiku un enerģiju, kas ir nozīmīgs ekonomikas virzītājspēks.

1.16. EESK iesaka paredzēt konkrētus pasākumus, kuru mērķis ir izbūvēt gājēju un riteņbraucēju ceļņus, kas paredzēti tikai un vienīgi šim ilgtspējīgas mobilitātes veidam, kur vien tas ir iespējams, un savienot tos ar intermodālajiem sabiedriskā transporta mezgliem.

2. Ievads

2.1. Eiropa ir viena no urbanizētākajām pasaules daļām. Patlaban pilsētās dzīvo vairāk nekā divas trešdaļas Eiropas iedzīvotāju, un šis īpatsvars turpina pieaugt (Eiropas Komisijas ziņojums “Nākotnes pilsētas”, 2011. gads). Daudzās pilsētās mobilitāte kļūst aizvien problemātiskāka un resursu izmantošanas ziņā neefektīvāka, un tai bieži ir raksturīgi pastāvīgi satiksmes sastrēgumi, kuru gada izmaksas tiek lēstas 80 miljardu *euro* apmērā (Satiksmes sastrēgumu kopējās izmaksas: sk. SEC(2011) 358 final), slikta gaisa kvalitāte, satiksmes negadījumi, trokšņu piesārņojums un CO₂ emisijas. Mobilitāte pilsētās Eiropā lielākoties ir balstīta uz privāto vieglo automašīnu ar tradicionālo degvielu dzinējiem izmantošanu.

2.2. Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks un par mobilitātes un transporta politiku atbildīgais Eiropas komisārs Šīms Kallass ir teicis: “Pilsētu mobilitātes problēmas ir viens no sarežģītākajiem jautājumiem, kas pašlaik jārisina transporta jomā. Tikai rīkojoties saskaņoti, mums tas var izdoties labāk” (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1255_lv.htm).

2.3. Eiropas Parlaments un ES Padome ir atzinuši, ka energoefektivitātes un energotaupības uzlabošanas nolūkā ir jāpieņem atbilstoša stratēģija transporta nozarē, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar enerģijas izmantošanu un siltumnīcefekta gāzu emisijām. Tāpēc tika pieņemta 2009. gada 23. aprīļa Direktīva 2009/33/EK, kuras mērķis ir veicināt “tīro” un energoefektīvo autotransporta līdzekļu tirgu, ņemot vērā transportlīdzekļu enerģētisko un ekoloģisko ietekmi visā to dzīves ciklā.

2.4. Baltajā grāmatā “Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu – virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu” (COM(2011) 144, 2011. gada 28. marts) ir izvirzīts mērķis veidot modernu un konkurētspējīgu transporta sistēmu, lai veicinātu ekonomikas izaugsmi un nodarbinātību, mazinātu Eiropas atkarību no naftas un ierobežotu CO₂ emisijas.

2.5. Pašlaik Eiropas Savienībā transports rada vienu ceturtdaļu no visa CO₂ emisiju kopējā apjoma un lielā mērā veicina gaisa kvalitātes pasliktināšanos (daļiņas, NO_x, HC un CO), it īpaši pilsētās. Alternatīvo degvielu izmantošana benzīna un dīzeļdegvielas vietā samazinātu autotransporta ietekmi uz vidi, ar nosacījumu, ka tās tiek ražotas ilgtspējīgā veidā.

2.6. EESK atzinumā par tematu “Rīcības plāns mobilitātei pilsētās”⁽²⁾ visnotaļ atbalstīja Komisijas 2009. gadā publicēto Rīcības plānu mobilitātei pilsētās, kurā vietējām, reģionālajām un valstu pārvaldības iestādēm tika piedāvāti risinājumi pēc iespējas augstākas un ilgtspējīgākas dzīves kvalitātes nodrošināšanai pilsētu teritorijās. Tomēr vairumam ierosināto pasākumu nebija saistoša rakstura.

2.7. To mērķu vidū, kurus Komisija ierosina, lai izveidotu konkurētspējīgu un resursu izmantošanas ziņā efektīvu transporta sistēmu, ir “līdz 2030. gadam uz pusi samazināt “tradicionālās degvielas” automobiļu izmantošanu pilsētas transportā”, līdz 2050. gadam pakāpeniski pārtraukt to izmantošanu pilsētās, kā arī panākt, lai līdz 2030. gadam pilsētu loģistika Eiropas lielākajos pilsētu centros noritētu praktiski bez CO₂ emisijām un lai līdz 2050. gadam uz autoceļiem bojāgājušo skaits tuvotos nullei”⁽³⁾.

2.8. No īsa kopsavilkuma par iniciatīvām, kas Eiropas Savienībā ir uzsāktas ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes veicināšanai, šis atzinums koncentrējas uz neseno Komisijas paziņojumu “Kopīgiem spēkiem virzībā uz konkurētspējīgu un resursu ziņā efektīvu mobilitāti pilsētās”. Tieši pilsētās, kur ir raksturīgs augsts iedzīvotāju skaita blīvums, pašreizējo attīstības modeli ir iespējams pārorientēt uz pieejamo resursu efektīvāku izmantošanu.

⁽²⁾ OV C 21, 21.1.2011., 56.–61. lpp.

⁽³⁾ COM(2011) 144 final.

2.9. Jaunās vides problēmas, ar kurām tuvākajā nākotnē saskarsies pilsētu iedzīvotāji, ir palīdzējušas aktualizēt pilsētu mobilitātes īpašo nozīmi "izturētspējīgu" jeb "pārejas" pilsētu (*transition town*) būvniecībā. Mobilitātes pilsētās rīcībpolitiku izvērtēšanā izturētspējas koncepcija varētu dot izšķirīgu impulsu virzībā uz pilsētu pārmaiņu efektīvāku integrāciju, nodrošinot integrētu valdības pieeju enerģētikas, vides un mobilitātes politikai.

2.10. EESK atbalsta integrētu pieeju, kas veicina pasākumus dažādās jomās kā vide un veselība, tīras un energoefektīvas tehnoloģijas, infrastruktūras uzlabošana, pilsētvides un transporta plānošana, preču piegādes loģistika, inovācija un pētniecība, ceļu satiksmes drošība un izpratnes veidošana sabiedrībā.

2.11. EESK uzsver, ka noteikti jāpievēršas ceļu satiksmes negadījumu skaita samazināšanai un iedzīvotāju veselības uzlabošanai, pieņemot ilgtermiņa stratēģijas, ar kurām īsteno visus pasākumus, kas var palīdzēt sasniegt vērienīgos mērķus. Ikvienu cilvēka dzīvība, kas izglābta, pateicoties šīm rīcībpolitikām, sabiedrībai ir neizmērojami vērtīga, un tam ir jābūt pamatkritērijam pasākumu steidzamības vērtēšanā.

3. Eiropas iniciatīvas pilsētu mobilitātes jomā

3.1. Eiropas līmeņa stratēģijas un iniciatīvas ir vērstas uz ilgtspējīgas mobilitātes pilsētās atvieglošanu, piemēram, atbalstot inovācijas, kas saistītas ar pilsētas transporta veidiem un līdzekļiem, intermodālas pilsētu sistēmas, politikas, kas veicina sabiedriskā transporta izmantošanu un pārvietošanos ar velosipēdu un kājām, kā arī pilsētu mobilitātes iekļaušanu integrētā un stratēģiski orientētā pilsētattīstības satvarā. Diemžēl pieejamie līdzekļi ir samazināti, un ar tiem nepietiek, lai finansētu dažādos līmeņos īstenojamās iniciatīvas. Savukārt dalībvalstis ir samazinājušas finansējumu vietējām pašvaldībām, kuras ir spiestas lēnāk īstenot plānus par mobilitātes pilsētās uzlabošanu. Ir steidzami un radikāli jāmaina virziens, jāatgriežas uz pareizā investīciju un nodarbinātības ceļa un, galvenais, strauji jāuzlabo cilvēku dzīves kvalitāte.

3.2. Progresīvas pilsētas un pašvaldības

3.3. Eiropas Inovācijas partnerība (EIP) "Progresīvas pilsētas un pašvaldības" ir turpinājums Eiropas Komisijas 2011. gadā uzsāktajai iniciatīvai par progresīvām pilsētām un pašvaldībām; tā pulcē iedzīvotāju, uzņēmumu un pašvaldību pārstāvjus un piedāvā viņiem forumu, ar kura palīdzību viņi var apzināt, izstrādāt un ieviest inovatīvus risinājumus un tos īstenot dzīvē. Ilgtspējīga mobilitāte pilsētās ir viens no galvenajiem tematiem, uz ko būs koncentrēta EIP, līdztekus tādām jomām kā ilgtspējīga pilsētvide un apbūve, kā arī integrēta infrastruktūra un procesi enerģētikas, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un transporta sektoros.

3.4. CIVITAS

3.5. Eiropas Komisijas līdzfinansētā iniciatīva CIVITAS kopš 2002. gada pilsētās ir ienesusi svaigas vēsmas, ieviešot ilgtspējīgas transporta sistēmas vairāk nekā 200 Eiropas pilsētās, un patlaban tā šajā nozarē ir izveidojusi ļoti aktīvu tīklu. Komisija ir iecerējusi programmas "Apvārsnis 2020" ietvaros šo iniciatīvu paplašināt, pievērsties inovatīvu tehnoloģiju izmantošanai, lai attīstītu konkurētspējīgu un resursu ziņā efektīvu mobilitāti. EESK ir vairākkārt uzsvērusi, cik svarīga ir šī un pārējās iniciatīvas ilgtspējīgas mobilitātes veicināšanai.

3.6. Eiropas transporta tīkls (*TEN-T*)

3.7. Eiropas Savienība atbalsta vispārējas nozīmes projektus pilsētu teritorijās, piemēram, uzlabojumi pilsētu loģistikā, kas ir daļa no valsts vai starptautiskās piegādes ķēdēm.

3.8. Pilsētu mēru pakts

3.9. Pāreja uz ilgtspējīgākiem transporta veidiem ir ļoti lēna. Pilsētu mēru pakta iniciatīva, ko Eiropas Komisija uzsāka 2008. gadā, mudina pilsētas, kuras parakstījušas paktu, iekļaut ar transportu un mobilitāti pilsētās saistītos jautājumus rīcības plānos ilgtspējīgas enerģijas jomā, nodrošinot iedzīvotāju un visas pilsoniskās sabiedrības līdzdalību (Pilsētu mēru pakts, Pamatnostādnes attiecībā uz rīcības plāniem ilgtspējīgas enerģijas jomā).

4. Paziņojuma kopsavilkums

4.1. Komisijas paziņojumā ir vērsta uzmanība uz to, ka mobilitāte pilsētās šobrīd ir apgrūtināta un neefektīva, aplūkotās tādas problēmas kā lieli satiksmes sastrēgumi, augstas CO₂ emisijas, gaisa kvalitāte, satiksmes negadījumi ar bojāgājušajiem pilsētās un ietekme uz cilvēku veselību.

4.2. Paziņojuma mērķis ir pastiprināt atbalstu Eiropas pilsētām to centienos risināt ar pilsētu mobilitāti saistītās problēmas, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību un sasniegtu ES izvirzītos mērķus attiecībā uz konkurētspējīgāku un resursu ziņā efektīvāku transporta sistēmu.

4.3. Tādēļ sektoros, kuros ir ES pievienotā vērtība, Komisija pastiprinās savus atbalsta pasākumus ilgtspējīgas mobilitātes jomā:

4.3.1. *Dalīšanās pieredzē un paraugprakses izcelšana.* Komisijas plānoto darbību kodols ir atbilstoši pasākumi, lai izplatītu paraugpraksi, īpaši šim nolūkam paredzēti portāli un Eiropas ekspertu grupas izveidošana.

4.3.2. *Precīzi orientēts finansiālais atbalsts.* Ar ES struktūrfondu un investīciju fondu palīdzību varēs īstenot konkrētus kopīgus pasākumus, it īpaši vismazāk attīstītajos reģionos. Struktūrfondi, Eiropas Sociālais fonds un citi pieejamie fondi turpinās finansēt izdevumu saistības pilsētu transporta jomā.

4.4. *Atbalsts pētniecībai un inovācijai.* Pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" iniciatīva CIVITAS 2020 ļaus pilsētām, uzņēmumiem, universitātēm un citiem ieinteresētajiem dalībniekiem izstrādāt un izmēģināt jaunus risinājumus pilsētu mobilitātes problēmām.

4.4.1. Komisija īpaši ierosina:

4.5. Iesaistīt dalībvalstis. Komisija aicina dalībvalstis radīt atbilstošus apstākļus, lai pilsētas un metropoles varētu izstrādāt un īstenot savus ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plānus. Tas ir Komisijas galvenais aicinājums, un ir svarīgi uz to saņemt pārliecinošas un pozitīvas dalībvalstu atbildes. Obligāta un daudzsološa stratēģija šajā gadījumā ir subsidiaritātes ievērošana ar noteikumu, ka visas iesaistītās puses apzinīgi pilda savas saistības.

4.6. Strādāt kopīgi. Komisija sniedz virkni konkrētu ieteikumu, lai nodrošinātu saskaņotu rīcību starp visiem pārvaldības līmeņiem un starp publisko un privāto sektoru šādās četrās jomās:

- pilsētu loģistika;
- piekļuves noteikumi;
- intelektisko transporta sistēmu (ITS) risinājumu izvērsšana;
- ceļu satiksmes drošība pilsētās.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Energijas cenas un izmaksas Eiropā"

(COM(2014) 21 final)

(2014/C 424/10)

Ziņotājs: **ADAMS kgs**

Eiropas Komisija 2014. gada 15. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

'Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai 'Energijas cenas un izmaksas Eiropā'

COM(2014) 21 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2014. gada 21. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 140 balsīm par, 10 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Energijas cenas kopumā šobrīd ir sasniegušas un, domājams, turpmāk pārsniegs vēsturiski augstu līmeni. Daudzas mājsaimniecības kā patērētāji visā Eiropas Savienībā to izjūt kā lielu piedienu uz saviem budžetiem, un līdzīgu ietekmi bieži izjūt arī rūpnieciskie enerģijas patērētāji. Paziņojumā uzsvērta vajadzība pilsoniskajai sabiedrībai labāk saprast, kā enerģijas cenu sastāvs var ļaut savienot mūsu mērķus klimata jomā un nepieciešamo energoapgādes drošību. Bez šādas izpratnes nevar sagaidīt ne politisko gribu, ne izpratni no patērētāju puses.

1.2. Energijas cenas var ietvert svarīgu rūpniecības konkurētspējas faktoru. Tomēr rūpniecības konkurētspējas ekonomiskā analīze nevar būt tikai enerģijas cenu analīze. Jāņem vērā arī citi faktori, piemēram, energointensitāte un enerģijas izmaksu daļa kopējās ražošanas izmaksās, kā arī peļņas normas. Būtiski ir panākt, ka pasaulē klimata pārmaiņu ierobežošana norit saskaņoti. Eiropas vadošajai lomai var būt tādas sekas kā konkurētspējas trūkums, uzņēmumu pārvietošana un oglekļa dioksīda emisijas eksports.

1.3. Gan energoefektivitāte, gan atjaunojamie energoresursi un citi iekšēji enerģijas avoti var uzlabot apgādes drošību, bet katrs no tiem ir saistīts ar izmaksu, riska, ietekmes uz vidi un sociālās izpratnes faktoriem. Tā kā valstu pieeja un attieksme atšķirsies, katrā dalībvalstī pieņemamas energoresursu struktūras noteikšanā būtiska nozīme ir pārskatāmā izmaksu analīzei un atbalsta instrumentu (piemēram, iepirkuma regulējuma un tarifu) pārskatīšanai un labākai koordinācijai; vienlīdz liela nozīme ir sadarbībai ar kaimiņvalstīm

1.4. Jānodrošina rūpniecības spēja nākotnē pielāgoties tāpat kā tas noticis pagātnē, un īpaši jāatbalsta enerģētikas nozares spēja veikt vajadzīgos ieguldījumus energosistēmā. Lai tā notiktu, valdībām jāuzņemas ciešas saistības, kam jābūt saskaņā ar Eiropas iekšējo enerģijas tirgu.

1.5. Iekšējā enerģijas tirgus izveide ir jāpabeidz, bet, lai pilnībā izmantotu tā iespējas, tas jāatbalsta ar tirgus instrumentiem, valstu enerģētikas politikas pasākumu patiesu saskaņošanu ES līmenī un skaidru kopēju virzību. Nepieciešams priekšnosacījums ir aktualizēts uzsvars uz pārskatāmiem un precīziem datiem. Būtu jāņem vērā attiecīgo dalībvalstu īpašais stāvoklis, piemēram, esošo enerģētikas ziņā izolēto teritoriju jautājums. Analizējot cenas, jāatceras, ka bez pienācīgi attīstītas infrastruktūras, kuras izveidei vajadzīgi būtiski ieguldījumi, vienotā enerģijas tirgus izveidi nevar pabeigt un dalībvalstis nevar izmantot tā priekšrocības.

1.6. Izmaksu optimizācijai, izmantojot ciešāku koordināciju un solidaritāti ES līmenī, ir būtiska nozīme, īpaši tāpēc, ka enerģētikas politikas mehānismus joprojām tieši kontrolē dalībvalstis. Tāda koordinācija līdz šim ir bijusi vāja, un ir vajadzīga jauna pieeja. Dalībvalstu solidaritāte, ņemot vērā pieaugošo nedrošību attiecībā uz piegādi, ir būtiska, un lielāks uzsvars ir jāliek uz turpmākām kopīgām pētniecības un izstrādes iniciatīvām, lai risinātu ar enerģijas ražošanas un piegādes ķēdi saistītās problēmas.

1.7. Dalībvalstu grupās izveidojot šķidrās gāzes mezglus, var optimizēt un samazināt izmaksas, tādējādi palīdzot atsaistīt degvielas un gāzes cenas un uzlabot ģeneratoru elastīgumu.

1.8. Lai pastiprinātu koordināciju, EESK aicina veikt pasākumus, lai tieši atbalstītu plašu Eiropas līmeņa dialogu par enerģiju un tādējādi pavērtu iespējas integrēt programmas. Tajā būtu jāiesaista gan mājsaimniecības un rūpnieciskie enerģijas patērētāji, gan enerģijas ķēdē komercdarbībā iesaistītās un institucionālās ieinteresētās puses, kā arī vietējās, reģionālās un valsts iestādes.

1.9. Šādam iekļaujošam, neatkarīgam un pārskatāmam Eiropas Enerģētikas dialogam (EED) jāveido arī pamats jaunajam pārvaldības procesam, ko Komisija ierosinājusi, lai sasniegtu tos mērķus enerģētikas un klimata jomā, kuri izvirzīti laikposmam līdz 2030. gadam satvaru veidojošu tiesību aktu kopumā.

2. Ievads un pamatinformācija

2.1. Vairākus gadus enerģijas cenas, īpaši elektroenerģijai, lielākajai daļai ES mājsaimniecību un ražošanas uzņēmumu ir cēlušās, apsteidzot inflāciju. Tas visā Eiropā ir ietekmējis mājsaimniecību budžetu un dažās dalībvalstīs enerģētiskā nabadzība ir ievērojami palielinājusies. Ir ietekmēta arī dažu nozaru, īpaši energoietilpīgas rūpniecības, konkurētspēja. Agrāk rūpniecības nozare cenu palielināšanos kompensēja, uzlabojot energoefektivitāti un specializējoties produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanā, bet šķiet, ka šī tendence mazinās. Ekonomikas lejupslīde spriedzi ir vēl palielinājusi un, neraugoties un panāktu energoefektivitāti un enerģijas patēriņa samazinājumiem, vairumam patērētāju izmaksas joprojām palielinās.

2.2. Eiropas Komisijas 2014. gada janvārī iesniegtajā paketē ir divi svarīgi ziņojumi, kas tieši attiecas uz cenām un izmaksām. Viens no tiem ir Komisijas dienestu darba dokuments 'Enerģijas cenas un izmaksas', otra dokumenta temats ir enerģētikas ekonomiskās norises Eiropā. Paketē izvirzīti enerģētikas un klimata mērķi laikposmam līdz 2030. gadam un ieteikts, ka klimata aizsardzība, rūpniecības konkurētspējas saglabāšana un enerģija par pieņemamu cenu iedzīvotājiem ir savienojami mērķi. Tādēļ būs nepieciešama kopīga izpratne par konkrētajiem saimnieciskajiem, sociālajiem un ekoloģiskajiem ieguvumiem emisiju samazināšanas un zaļākas ekonomikas rezultātā, kā arī šo ieguvumu atzīšana un informēšana par tiem. Paketē netieši atzīts, ka būtiska nozīme būs atbalstam no sabiedrības puses un būs nepieciešama reālistiskāka pieeja problēmām, īpaši finanšu jomā. Komisija apgalvo, ka izvirzītie mērķi ir spēcīgs signāls tirgum, stimulē privātos ieguldījumus jaunos cauruļvados un elektroenerģijas tīklos vai zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās⁽¹⁾.

2.3. Šajā atzinumā izskatītājā paziņojumā par enerģijas cenām un izmaksām tāpat kā Starptautiskās Enerģētikas aģentūras⁽²⁾ dokumentos norādīts, ka pasaules tirgus cenas, būtiski svarīgi liela mēroga ieguldījumi infrastruktūrā un energoefektivitātē, kā arī ar klimatu saistītas nodevas būs iemesli tam, ka enerģijas cena arī turpmāk noturēsies pašreizējā vēsturiski augstajā līmenī. Tas var ievērojami ietekmēt ne tikai patērētājus; pašreizējā elektroenerģijas vairumtirdzniecības cena, kas ir EUR 40 par MWh, enerģētikas nozarei neļaus veikt ieguldījumus, kuri nepieciešami novecojošo aktīvu nomainīšanai un klimata pārmaiņu problēmu risināšanai. Šajā atzinumā galvenā uzmanība pievērsta pilsoniskās sabiedrības iespējamajai reakcijai un tam, cik lielā mērā var radīt spēcīgu tirgus signālu un izveidot politisko elastību, lai sasniegtu politikas mērķus.

⁽¹⁾ Ievads: http://ec.europa.eu/energy/2030_en.htm

⁽²⁾ Pasaules enerģētikas pārskats (*World Energy Outlook*), IEA, 2013

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

3.1. Piecos gados kopš 2008. gada enerģijas mazumtirdzniecības cenas Eiropā ir cēlušās, un dažās dalībvalstīs to kāpums ir bijis diezgan ievērojams, lai gan elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas ir bijušas samērā stabilas un ir saglabājušās nemainīgas gāzes vairumtirdzniecības cenas. Cenu kāpums, īpaši ekonomikas lejupslīdes laikā, ievērojami ietekmējis mājsaimniecības un rūpnieciskos patērētājus, un var paredzēt, ka šī ietekme turpināsies. Atšķirības starp dalībvalstīm ir lielas, un daži patērētāji maksā par 250–400 % vairāk nekā citi. Lielā mērā cenas ir kāpušas lielāku pārvades un sadales izmaksu dēļ un lielāku nodokļu un nodevu dēļ. Tomēr vienīgais lielākais faktors cenu izveidē ir primārās enerģijas izmaksas.

3.2. Ir svarīgi, lai ES valstu valdības enerģijas iekšējā tirgus izveidi pabeigtu 2014. gadā. Tirgus liberalizācija sekmēs investīcijas un konkurenci un vairākās jomās uzlabos efektivitāti, iespējams, ļaujot samazināt cenas. Patērētāji un uzņēmējdarbības joma (īpaši mazie un vidējie uzņēmumi) var samazināt viņu maksāto cenu, pārslēdzoties uz lētākiem enerģijas piegādātājiem, ja to ir pietiekami daudz.

3.3. Turklāt ES valstu valdībām tālāk jāattīsta enerģētikas infrastruktūra, jādažādo energoapgādes avoti un ceļi un jāsaskaņo nostāja sarunās ar galvenajiem partneriem enerģētikas jomā.

3.4. Dalībvalstīm arī būtu jānodrošina, ka gala patērētāju un nodokļu maksātāju finansētos enerģētikas politikas pasākumus piemēro izmaksu ziņā cik vien iespējams efektīvi un ievērojot paraugpraksi.

3.5. ES un dalībvalstu valdībām jā dara vairāk, lai salīdzinātu tīklu izmaksas un praksi. Tīklu prakses tuvināšana visā ES var ļaut palielināt efektivitāti un samazināt tīkla izmaksu elementu, kas ietilpst cenā.

3.6. Mājsaimniecības un rūpniecības nozare zemākas enerģijas izmaksas zināmā mērā var nodrošināt, uzlabojot energoefektivitāti. Patērētāju brīvprātīga rīcība, pielāgojot savu enerģijas patēriņa apjomu vai laiku (patēriņa pieprasījums) un inovatīvas energotehnoloģijas var palīdzēt ietaupīt enerģiju un naudu.

3.7. ES kopā ar starptautiskajiem partneriem jāturpina centieni enerģijas subsīdiju un eksporta ierobežojumu jomā un jāpalīdz aizsargāt atsevišķus rūpnieciskos patērētājus, izmantojot fiskālos pārskaitījumus un atbrīvojumus no nodokļiem un nodevām un to samazinājumu.

3.8. Būtībā Komisija uzskata, ka ES ir jāpabeidz enerģijas vienotā tirgus izveide un ierosina gan mājsaimniecībās, gan rūpniecībā uzlabot energoefektivitāti, pielāgot pieprasījumu un izmantot citas jaunas energotehnoloģijas un inovāciju, lai ietaupītu gan enerģiju, gan naudu, un ka dalībvalstīm ievērojami jāuzlabo pārvade un sadale. Tiek norādīts, ka atjaunojamo energoresursu īpatsvara pieaugums var tieši palīdzēt uzlabot energoapgādes drošību. Tāpat tiek atzīts, ka dažās dalībvalstīs saistībā ar enerģētisko nabadzību būs nepieciešama palīdzība mājsaimniecībām, galvenokārt sociālās politikas pasākumi. Ja – kā paredzēts – uzņēmumu konkurētspēja enerģijas cenu dēļ pasliktināsies, risinājums var būt subsīdiju samazināšana enerģijai starptautiski konkurējošajās valstīs, kā arī citi fiskālie pārskaitījumi. Minētos jautājumus var risināt PTO līmenī.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Attiecībā uz Komisijas ierosināto stratēģisko iniciatīvu ir trīs būtiski svarīgi aspekti. Vai neatkarīgi no iekšējā enerģijas tirgus izveides pabeigšanas var pārliecināties pamatot pastāvīgu vai pastiprinātu tuvināšanos 'zaļai' ekonomikai, kā uzsvērts satvarā laikposmam līdz 2030. gadam, un ko šī pieeja nozīmētu enerģijas cenu un izmaksu ziņā? Otrkārt, vai pilsonisko sabiedrību, izmantojot efektīvu sociālo dialogu, var pārliecināt, ka šāda pieeja ir pamatota un pieņemama? Treškārt, vai būs iespējams stimulēt tirgu, lai Eiropā piesaistītu privātos ieguldījumus jaunos cauruļvados un elektrotīklos un zemas oglekļa emisijas tehnoloģijās?

4.2. Enerģija kopumā tās dažādajos veidos pēc vērtības noteikti ir visizplatītākā prece pasaulē. Enerģijas centrālā loma ekonomikas attīstībā nozīmē, ka enerģijas pētniecība, izpēte, izstrāde un ražošana un pārvade paredzamajā nākotnē prasīs milzīgus ieguldījumus. Tas attiecas arī uz nesen aktualizēto vajadzību pēc drošas energoapgādes. To parasti raksturo ar frāzi 'gaismai ir jādeg', ar 'gaismu' saprotot enerģijas neatņemamo nozīmi mūsdienu sabiedrībā. Jāatzīst, ka patlaban no apgādes drošības, visticamāk, ir atkarīgi citi valstu vai ES enerģētikas politikas mērķi, un tas paziņojumā ir vairāk jāuzsver. Tāpat jāatzīst, ka tās nodrošināšana var būt saistīta arī ar papildu izdevumiem.

4.3. Vienlaikus, ja vēlamies uzņemties ar zemas oglekļa emisijas enerģijas ražošanu saistītās īstermiņa un vidējā termiņa izmaksas, arī turpmāk jāatzīst un atkārtoti jāuzsver vairāki pasaules mēroga faktori.

— Enerģijas ražošana būtiski ietekmē mūsu planētas vidi un mūs pašus. Galvenokārt tas izpaužas kā klimata pārmaiņas, bet nelabvēlīgi tiek ietekmēta arī mūsu veselība.

— 82 % pašreizējā enerģijas pieprasījuma pasaulē nodrošina ar fosilo kurināmo, kas ilgtermiņā vairs nebūs pieejams resurss.

— Pieņemtais resursu pieejamības ierobežojums (naftas ieguves maksimums u.c.) ir mazāk piemērojams, jo notiek jauna izpēte vai tiek izstrādāti jauni ieguves procesi un tirgū būs ievērojams spiediens izmantot alternatīvus fosilā kurināmā avotus.

— Izmantojot tikai vienu trešdaļu zināmo fosilā kurināmā avotu, pasaulē siltumnīcefekta gāzu apjoms 450 ppm (proti 2 °C) būs vairāk kā pārsniegts, taču jaunām izpētes un ieguves tehnoloģijām joprojām virza lielus ieguldījumus⁽³⁾.

Ir skaidrs, ka enerģijas jomā jānodrošina pāreja no fosilā kurināmā avotiem. Pārejas ātrums ir būtisks – tam jābūt pietiekami ātram, lai aizkavētu pārmērīgu ietekmi uz klimatu, vienlaikus saglabājot stabilas ekonomiskās un sociālās struktūras. Būs izšķiroši pielikt kopējus centienus visā pasaulē, un būs būtiski uzturēt ES spēju veicināt šo pāreju. Būtiski ir panākt, ka pasaulē klimata pārmaiņu ierobežošana norit saskaņoti. Eiropas vadošajai lomai var būt tādas sekas kā konkurētspējas trūkums, uzņēmumu pārvietošana un oglekļa dioksīda emisijas eksports.

4.4. Šodien ir skaidrs, ka tirgi vieni paši bieži nerisina sociālās un vides problēmas – tas nav viņu uzdevums. EESK uzskata, ka tirgi, kas bieži labi palīdz īstenot ar izmaksām un efektivitāti saistītos īstermiņa mērķus, ar efektīviem tirgus instrumentiem ir jāpārveido, lai tie atbilstu sociālajām prioritātēm⁽⁴⁾. Tam nepieciešams gan labs regulējums un atbalsts, gan pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās, un jāattīsta cieša apņemšanās noteikt korporatīvo sociālo atbildību.

4.5. Ja sabiedrība nesaprātis dilemmu, ar kuru saskaras gan ES, gan pasaule, nevar sagaidīt ne politisko gribu, ne izpratni no patērētāju puses. Visticamāk, cenas turpinās celties. Patērētāji arī turpmāk stingri pretosies šādiem cenu kāpumiem. Grūtais uzdevums ir mazināt šī reālā stāvokļa politisko un sociālo ietekmi.

4.6. EESK uzskata, ka visefektīvākā pieeja ir gan mājsaimniecības un rūpnieciskos enerģijas patērētājus, gan enerģijas ķēdē komercdarbībā iesaistītās un institucionālās ieinteresētās personas iesaistīt aktīvā un radošā dialogā par šiem jautājumiem, lai noteiktu konkrētus pasākumus.

⁽³⁾ *The Burning Question*, Mike Berners Lee, Greystone Books, 2013.

⁽⁴⁾ OV C 226, 16.7.2014., 1.-9. lpp.

4.7. Publicētājā paziņojumā šāda pieeja ir gandrīz nemanāma. Lai gan 'tirgi' ir minēti 41 reizi, pavisam kopā ir tikai trīs nenozīmīgas atsauces uz 'iesaisti', 'iedzīvotājiem', 'dialogu' un 'apspriešanu'. To pašu var sacīt par 2020.–2030. gada politikas pamatdokumentu.

4.8. Šajā jautājumā būtiska nozīme ir konsekvencei un rīcībai. 2011. gada pamatdokumentā 'Energētikas ceļvedis 2050' minētais aspekts ir atzīts un izvērsti ('Būtiska ir sabiedrības iesaiste', 3.4. punkts), bet darīts ir maz.

4.9. Tāpēc EESK aicina ES iestādes un dalībvalstis steidzami pieņemt un īstenot Eiropas Energētikas dialogu, uz kuru Komiteja aicināja 2013. gadā atzinumā par tematu 'Vajadzību un metožu izvērtējums aktīvai iedzīvotāju iesaistei enerģētikas politikā' ⁽⁵⁾. Šādam dialogam būtu noteicoša nozīme, lai iedibinātu un uzturētu ES mēroga pārvaldības procesu, tiecoties uz enerģētikas un klimata jomā izvirzītajiem mērķiem.

4.10. Šādā procesā īpaša uzmanība jāpievērš šādiem aspektiem:

- daudz lielāks uzsvars uz pārskatāmību, stingru regulējumu un pārvaldību visos līmeņos;
- lielāka iedzīvotāju/patērētāju izpratne par enerģijas tirgus darbību un uzticēšanās tai, attiecīga apmācība un konsultēšana;
- lielāka sabiedrības iesaiste valsts un ES energoresursu struktūras noteikšanā,
- dalībvalstu elastīgums, izvēloties rīcībpolitiku, kas visvairāk piemērota valsts energoresursu struktūrai un izvēlei, vienlaikus virzoties uz konvergenci ES līmenī;
- valsts izvirzīto mērķu sasniegšana (siltumnīcefekta gāzes, atjaunojamie energoresursi un energoefektivitāte), ņemot vērā tirgus integrāciju.

4.11. Iepriekš ir atzīmēts, ka Eiropas Savienībā enerģijas cenas ir dažādas. Lai arī tās ietekmē dažādās ražošanas un piegādes izmaksas, dažādie nodokļi un nodevas par enerģiju ir vēl viens svarīgs faktors. Visās dalībvalstīs enerģijas nodokļi veido nozīmīgu daļu no valdības ienākumiem, un, būtu ļoti sarežģīti atrast citus ienākumu avotus, lai aizstātu nodokļu samazinājumu, pat ja degvielas nodokļi paliktu ⁽⁶⁾.

4.12. Tomēr jāatzīmē, ka augstu nodokļu režīms dažiem enerģijas veidiem ir atbalstīts, lai arī nelabprāt. Eiropas Savienībā degvielas nodokļi veido vairāk nekā 55 % no cenas, salīdzinājumā ar, piemēram, 14 % ASV un 41 % Japānā.

4.13. Būtu jāņem vērā attiecīgo dalībvalstu īpašais stāvoklis, piemēram, esošo enerģētikas ziņā izolēto teritoriju jautājums. Analizējot cenas, jāatceras, ka bez pienācīgi attīstītas infrastruktūras, kuras izveidei vajadzīgi būtiski ieguldījumi, vienotā enerģijas tirgus izveidi nevar pabeigt un dalībvalstis nevar izmantot tā priekšrocības.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Iekšējais enerģijas tirgus ir īpaši problemātisks, jo valsts līmenī būtiska nozīme ir energoapgādes drošībai, un, lai gan notiek virzība uz iekšējo enerģijas tirgu, valstis to lielā mērā tieši kontrolē vai ietekmē. Salīdzinājumā ar daudzām patēriņa preču kategorijām šāda tirgus izveides grūtības papildina arī tehniski, ar resursiem saistīti un ģeogrāfiski faktori.

5.1.1. Trešajā enerģētikas tiesību aktu kopumā, kas pieņemts 2009. gadā, izvirzītais mērķis izveidot elektroenerģijas un gāzes vienoto tirgu netiks sasniegts, un ir izrādījies, ka būtiskus enerģijas liberalizācijas aspektus ir grūti īstenot. Tirgus integrācijas ieguvumu atzīšanā nākas saskarties ar valdību, uzņēmumu un sabiedrības pretestību. Dažās dalībvalstīs tiek uzskatīts, ka plašajām izmaiņām enerģijas ražošanā, sadalē un patēriņā var būt nepieņemama ietekme.

⁽⁵⁾ OV C 161, 6.6.2013., 1.-7. lpp..

⁽⁶⁾ *Energy Policy and Energy Taxation in the EU: IREF Europe*
http://www.irefeurope.org/en/sites/default/files/Energy_policy_EU.pdf

5.1.2. Lai gan vairumtirdzniecības cenu konverģence galvenokārt vērojama Centrāleiropā un Rietumeiropā, mazumtirdzniecības cenu konverģence nenotiek, jo dalībvalstis izmanto dažādas valsts līmeņa sistēmas, lai atbalstītu investīcijas enerģētikas nozarē un īsteno dažādus politikas pasākumus šā atbalsta izdevumu sadalei starp gala patērētājiem. Tāpēc veidojas 'sekls' elektroenerģijas tirgus, kurā tikai optimizē Eiropas esošās sistēmas izmantošanu. Ar to tomēr nepietiek, jo ir vajadzīgs 'dziļš' tirgus, kas stimulē optimālus ieguldījumus Eiropas līmenī, lai šādi ieguldījumi būtu iespējami un lai tie būtu rentabli. Piemēram, būtiska nozīme ir atbalsta instrumentu (tādu kā iepirkuma regulējums un tarifi) pārskatīšanai un labākai koordinācijai.

5.1.3. Lai to paveiktu, ir vajadzīgs paaugstināt tirgus likviditāti un cenas noteikt mezglos, īpaši gāzei. Gāzes tirgi ir izveidoti dažās dalībvalstīs, bet tiem nav pietiekamas likviditātes, lai piedāvātu dzīvotspējīgu alternatīvu ekspansīvajai degvielas indeksācijai un nodrošinātu cenu veidošanu, balstoties uz tirgus konjunktūru. Tāpēc ir būtiski attīstīt reģionālus gāzes mezglus un uzlabot savienojumus starp tiem, pievēršoties tādiem elementiem kā pārraides kapacitāte, līgumu noteikumi un piekļuve tirgum, īpaši, elastīgi piegādes apjomi. Ja enerģijas ražotājiem nodrošina piekļuvi pie gāzes tirgiem, viņiem ir vairāk elastīguma optimizēt ražošanas periodus. Viņi var izvairīties no ražošanas zaudējumu periodos un saglabāt spēkstaciju konkurētspēju, tādējādi samazinot iespēju, ka neseptās izmaksas gulstas uz patērētājiem.

5.1.4. Joprojām ir grūti noteikt, tieši kā veidojas enerģijas cenas dažādās dalībvalstīs. Lai izveidotu pamatu vienlīdzīgai konkurencei enerģijas ražošanā un tarifu noteikšanā, būtiska nozīme ir pētījumam, ko Komisija veic, lai cenu sastāvs un enerģijai atvēlēto subsīdiju apjoms un ietekme būtu pārskatāmāki. Ir svarīgi pastāvīgi ievākt datus par enerģijas cenām un izmaksām tās ražošanas uzņēmumā, lai uzlabotu pārskatāmību par darbības apstākļiem ražošanas nozarēs, un arī tādēļ, lai politikas pamatā būtu uzticami dati. Pārskatāmību nodrošināt ir būtiski svarīgi, jo tā ir pirmais solis virzībā uz izmaksu ziņā efektīvu stratēģisku izvēli un konstruktīvām politiskām debatēm ar sabiedrību. Tas attiecas arī uz enerģijas piegādātāju peļņas sastāvu. Atbilstošu statistikas datu trūkums var mazināt uzticēšanos lēmumiem, kurus pasniedz kā balstītus uz apliecinātiem faktiem. Šādiem statistikas datiem jābūt pieejamiem katrā pārvaldības līmenī.

5.1.5. Nozares var veikt investīcijas un ir to darījušas, lai samazinātu savu enerģijas izmantošanas intensitāti. Šādām investīcijām tomēr pieņemami jāatmaksājas, un tām ir tendence ar laiku kļūt arvien dārgākām.

5.1.6. Līdz šim ES un dalībvalstis ir palīdzējušas aizsargāt mazāk aizsargātas nozares, izmantojot gan bezmaksas kvotas, gan atbrīvojumus no nodokļiem un nodevām un nedaudzos gadījumos – kompensācijas. Tā kā atšķirības ES un dažu tās galveno tirdzniecības partneru izmaksās par klimata politiku tuvākajā laikā nemazināsies, Eiropas Komisijai būtu jāizvērtē spēkā esošais satvars un jāizskata jaunas pieejas, kas vairāk atbilst iekšējā tirgus vajadzībām, lai ņemtu vērā mazāk aizsargātas nozares.

5.1.7. Tā kā energoapgādes drošība valstīm ir būtiski svarīga, valdības piekritīs iespējamiem papildu izdevumiem, lai nodrošinātu apgādi. Tāpat, tā kā dalībvalstis suverenitātes apsvērumu dēļ nevar vienoties par pieņemamu ES līmeņa pārvaldības procesu, tām jāsamierinās ar tirgus struktūru, kas nav optimāla. Tomēr enerģētiskās nenoteiktības apstākļos solidaritāte ir būtiska, lai nodrošinātu ilgtspējīgu energoapgādi.

5.1.8. Kopumā gandrīz nekas neliecina, ka ļoti atšķirīgajās valstu īstenojamās rīcībpolitiskās enerģētikas jomā ir atzīta vajadzība pēc dziļākas integrācijas ES līmenī. Tas vājina iekšējo tirgu un mulsina ieguldītājus. EESK uzskata: lai koordinētu valstu enerģētikas stratēģijas, it īpaši nolūkā nodrošināt ES energoapgādi par viszemākajām izmaksām, jāspēr izšķirīgs solis virzībā uz īstas Eiropas Enerģētikas kopienas izveidi.

5.2. Vidi saudzējošāka ekonomika

5.2.1. Principā virzība uz ilgtspējīgāku, resursu izmantošanas ziņā efektīvāku ekonomiku ir labi iedibināta. Praksē pārejas ātrumu un efektivitāti ietekmē ekonomikas lejupslīde, pasaules mēroga konkurence un dalībvalstu vienprātības trūkums attiecībā uz prioritātēm ⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ OV C 271, 19.9.2013., 18.-22. lpp.

5.2.2. Politiski paziņojumi par vidi saudzējošāku ekonomiku bieži formāli atbilst ES ilgtspējīgas attīstības mērķim, bet tajos nav atzīts ne ekonomisko un sabiedrisko pārmaiņu, ko izraisītu šāda pāreja, apjoms, ne strukturālie šķēršļi.

5.2.3. Šo mērķi bieži nepareizi saprot kā esošās saimnieciskās darbības veidu ekoloģizāciju, piemēram, panākot zemāku oglekļa emisijas līmeni, un paļaujas, ka šā procesa rezultāts būs lielāka izaugsme un nodarbinātība. Vidi saudzējošāka ekonomika tomēr prasa daudz dziļākas pārmaiņas ražošanā un patēriņa ieradumos (un dzīvesveidā) nekā tas vienas desmitgades laikā ir sociāli pieņemams. Gandrīz visa saimnieciskā darbība būtu jāpārveido un pārejas posmā no tradicionālās ekonomikas un zaļās ekonomikas modeli nav drošības par izaugsmes un nodarbinātības līmeni. Tāpēc ir nepieciešami koordinēti pasākumi pētniecības un izstrādes jomā.

5.2.4. Dramatiski nepietiekami novērtēti ir arī šķēršļi ceļā uz ātru un efektīvu ekonomiku, kas patiesi saudzē vidi. Cenu tarifiem ir nozīme, piemēram, šādos jautājumos:

- ekonomikas nozaru atturība (savas intereses) un tādējādi arī politiķu atturība,
- pašreizējo tehnoloģiju priekšrocības, jo infrastruktūras ir atmaksātas,
- efektīvu oglekļa tarifu trūkums,
- ar vidi saistīto prasību efektīvs regulējums,
- tehnoloģiski un politiski riski, kas saistīti ar jaunajām zemas oglekļa emisijas tehnoloģijām,
- darba vietu zaudēšana un, iespējams, atturība darbinieku pārkvalificēšanā,
- jautājumi, kas saistīti ar rūpniecības pārmaiņām un to sociālo ietekmi,
- finansēšanas jautājumi saistībā ar zemu (vai negatīvu) saimniecisko izaugsmi un 'budžeta konsolidāciju',
- sīva starptautiskā konkurence,
- zemas oglekļa emisijas ekonomikā būs vajadzīga stingra sociāla un politiska vienprātība, lieli privātie un publiskie ieguldījumi, kurus atbalsta ar vienkāršu piekļuvi finansējumam un skaidru stratēģisku redzējumu: faktiski plānota 'zaļā' ekonomika.

5.2.5. Tomēr ekonomikas ekoloģizācija ir jānodrošina. Darba joma ir plaša un ļoti sarežģīta, bet nav izvēles, ja vēlamies nodrošināt ilgtspējīgu nākotni. Lai sasniegtu šo mērķi, jāizveido pieeja, kurā ir līdzsvars starp politisko ticamību, ekonomikas spēkiem, stabilām sociālām sistēmām un iedzīvotāju izvēli. Tomēr šie priekšnoteikumi nav sasniegti, īpaši attiecībā uz sabiedrības iesaisti mērķu pārvarēšanā. Ir arī jāapsver, ka var rasties skaidri ieguvumi, piemēram, tirgus vadība ilgtspējīgas enerģijas un zemas oglekļa emisijas jomā. ES ir panākusi progresu no zemas oglekļa emisijas avotiem ražotas elektrības izmantošanā, lai aizstātu līdzšinējos siltuma ražošanas veidus, un tai ir arī plaša joma, kas pievēršas ilgtspējīgām transporta inovācijām.

5.2.6. Energoetaupības un energoefektivitātes pasākumi paver būtiskas iespējas samazināt izmaksas. Mājsaimniecībās var radīt vēl daudzas priekšrocības, izmantojot patēriņa pieprasījuma pārvaldību. Efektivitātes un izmantošanas samazināšanas pasākumi aizvien biežāk tiek īstenoti publiskā sektora ēkās (vairāmā gadījumā jaunās ēkās), un dažu nozaru aktīvie centieni uzlabot rūpnieciskās enerģijas efektivitāti var paverēt iespējas uzlabot energoefektivitāti daudzos uzņēmumos.

5.2.7. Tirgus instrumentiem ir bijusi ļoti svarīga nozīme, lai rosinātu pārorientēt dalībvalstu ekonomikas. Tomēr Eiropas Savienībā lielākoties nav bijis konsekvences attiecībā uz nodokļu, nodevu, subsīdiju un citu tirgus instrumentu apjomu un izmantošanu. Tas ir īpaši atzīmējams attiecībā uz enerģiju. Tirgus instrumentiem jāsakāmē gan pāreja uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, gan jāveicina ekonomikas atveseļošanās⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ OV C 226, 16.7.2014., 1.-9. lpp.

5.3. Lai sasniegtu klimata un enerģētikas dokumentu paketē ierosinātos ES mērķus enerģētikas un klimata jomā, ir nepieciešams nodrošināt efektīvu pārvaldību; tā ir skaidri saistīta ar nepieciešamību izveidot saskaņotus tirgus parametrus (to veiktu valstu regulējošās iestādes). EESK stingri atbalsta enerģētikas politiku ciešāku koordinēšanu un valstu politiku saskaņotu, vienveidīgu pārvaldību kā soli ceļā uz izmaksu optimizāciju ES līmenī, un tāpēc atbalsta Komisijas iniciatīvu. Tā uzskata, ka ir nepieciešama padziļināta analīze, lai nodrošinātu, ka sistēma patiešām sasniegs savus mērķus, un uzskata, ka turpmākajos Komisijas priekšlikumos Komiteja var sniegt lietderīgu ieguldījumu, īpaši attiecībā uz

- līdzsvaru starp elastīgumu un mērķu enerģijas jomā sasniegšanu;
- sabiedrības aktīvu iesaisti un valstu un ES pasākumu leģitimitāti;
- dalībvalstu līdzdalības procesā veicināšanu;
- saskaņotu un uzticamu konvergenci ES līmenī.

5.4. Komisijai ir jāveido pārvaldības sistēma, kas efektīvi nodrošina īstenošanu, bet vienlaikus ir pietiekami elastīga, lai nodrošinātu dalībvalstu atbalstu. Tāpēc EESK ierosina cieša sadarbībā ar Komisiju uzsākt politiski neitrālas diskusijas, kurās iesaistītas visas ieinteresētās personas. To mērķis būtu izstrādāt efektīvu, elastīgu un iekļaujošu pārvaldības sistēmu. Gan sabiedrības līdzdalība, gan pati pārvaldības sistēma ir būtiska, lai risinātu un izskaidrotu ar enerģijas cenām un izmaksām saistītos jautājumus.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz kazeīniem un kazeinātiem, kas paredzēti lietošanai pārtikā, un Padomes Direktīvas 83/417/EEK atcelšanu”

COM(2014) 174 final — 2014/0096 (COD)

(2014/C 424/11)

Eiropas Parlaments 2014. gada 2. aprīlī un Padome 2014. gada 10. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz kazeīniem un kazeinātiem, kas paredzēti lietošanai pārtikā, un Padomes Direktīvas 83/417/EEK atcelšanu”

COM(2014) 174 final – 2014/96 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 499. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (2014. gada 4. jūnija sēdē) ar 128 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Regulā (EK) Nr. 73/2009 paredzētās tiešo maksājumu korekcijas likmes noteikšanu attiecībā uz 2014. kalendāro gadu"

COM(2014) 175 final — 2014/0097 COD

(2014/C 424/12)

Eiropas Parlaments 2014. gada 2. aprīlī un Padome 2014. gada 22. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

'Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulā (EK) Nr. 73/2009 paredzētās tiešo maksājumu korekcijas likmes noteikšanu attiecībā uz 2014. kalendāro gadu'

COM(2014) 175 final – 2014/0097 (COD).

Tā kā viedokli par minētā priekšlikuma saturu Komiteja jau ir paudusi 2013. gada 2. maijā pieņemtajā atzinumā CES2942-2013_00_00_TRA_AC⁽¹⁾, Komiteja 497. plenārsesijā, kas notika 2014. gada 4. un 5. jūnijā (4. jūnija sēdē), ar 132 balsīm par, 2 pret un 6 atturoties, nolēma jaunu atzinumu par šo tematu neizstrādāt, bet atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi iepriekš minētajā atzinumā.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ EESK atzinums NAT/602 par tematu 'Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulā (EK) Nr. 73/2009 paredzētās tiešo maksājumu korekcijas likmes noteikšanu attiecībā uz 2013. kalendāro gadu!', 2013/C 271/27, 19.9.2013, 143. lpp.

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV